

”Et mä olisin itte aika nopeesti varmaan jollain burnout-lomalla”

Sosionomi (AMK) -tutkinnon suorittaneiden sosiaalityön pääaineopiskelijoiden uratoiveet

Sosiaalityön
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Milla Tamminen

Ohjaaja:
Sosiaalityön professori Johanna Kallio

24.4.2023
Turku

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalityö

Tekijä: Milla Tamminen

Otsikko: ”Et mä olisin itte aika nopeesti varmaan jollain burnout-lomalla” - Sosionomi (AMK) - tutkinnon suorittaneiden sosiaalityön pääaineopiskelijoiden uratoiveet

Ohjaaja: Sosiaalityön professori Johanna Kallio

Sivumäärä: 65 s, 4 liites.

Päivämäärä: 24.4.2023

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelin, millaisia työuraan liittyviä toiveita on sosionomi (AMK) - tutkinnon suorittaneilla sosiaalityön pääaineopiskelijoilla. Aihe on ajankohtainen, sillä pätevistä sosiaalityöntekijöistä on pulaa, ja monet sosionomit jatkokouluttautuvat sosiaalityöntekijäksi. Sosiaalialan uratutkimusta on vain vähän, eikä aihetta ei ole tutkittu aikaisemmin.

Tutkielmani aineisto koostui yhdeksästä sosionomi (AMK) -tutkinnon suorittaneesta sosiaalityön pääaineopiskelijan yksilöhaastattelusta. Toteutin haastattelut yhteishaastatteluna kahteen eri sosiaalityön pro gradu -tutkielmaan toisen sosiaalityön opiskelijan kanssa. Analyysimenetelmänä käytin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Aineiston perusteella jaoin opiskelijoiden uratoiveet neljään teemaan: toiveet työnkuvasta, vaikuttamisesta, asiantuntijatehtävistä sekä etenemismahdollisuuksista.

Tutkielmani tulosten mukaan sosiaalityön opiskelijoilla on yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia uratoiveissa. Sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveet liittyivät useimmiten ihmisten auttamiseen, ihmisten hyvinvoinnin edistämiseen sekä yhteiskunnallisiin epäkohtiin vaikuttamiseen. Opiskelijat toivoivat työskentelevänsä asiakkaiden kanssa. Lapset ja nuoret sekä aikuissosiaalityö olivat suosituimpia asiakasryhmiä. Sosiaalityöntekijän koulutuksen suorittaminen nähtiin mahdollistavan uralla etenemisen sekä horisontaalisesti että vertikaalisesti.

Sosiaalityön koulutus mahdollistaa mahdollistavan erilaisia työtehtäviä kuin sosionomin koulutuksen suorittaminen, kuten pääsyn johtamis-, hallinto-, tutkimus-, opettamis- ja kehittämistehtäviin. Sosiaalityön opiskelijat eivät toivoneet hierarkkista ylenemistä heti sosiaalityöntekijäksi valmistumisen jälkeen. Opiskelijat pitivät tärkeänä itsensä kehittämistä ja ammatillisuuden lisäämistä omassa työssään. Opiskelijat toivoivat, että sosiaalityöntekijänä voi vaikuttaa yksilöiden elämään sekä yhteiskunnan epäkohtiin esimerkiksi asiakastyön ja rakenteellisen sosiaalityön keinoin. Opiskelijat toivoivat työskentelevänsä julkisella sektorilla yksityisen ja kolmannen sektorin sijaan.

Tulosten mukaan olisi tärkeää lisätä keskustelua urasta sosiaalialalla, sillä sosiaalialalla ei puhuta siitä juurikaan. Saatujen tulosten perusteella voidaan todeta, että sosionomitutkinnon suorittaneet sosiaalityön opiskelijat aikovat hakeutua asiakastyöhön julkisen sektorin haasteista huolimatta. Tämän vuoksi on tärkeää, että julkisella sektorilla olisi mahdollisuus kehittää itseään ammatillisesti sekä mahdollistaa urakehitys mieleiseen suuntaan. Uramahdollisuuksien lisääminen julkisella sektorilla voi tukea sosiaalityöntekijöiden työssä pysymistä.

Avainsanat: sosionomi AMK, sosiaalityöntekijä, ura, toive, työelämä

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Sosiaalityöntekijät ja sosionomit työmarkkinoilla	7
2.1	Sosiaalityön ja sosionomin koulutus Suomessa	7
2.2	Sosiaalityöntekijän työmarkkinat	8
2.3	Sosionomin työmarkkinat	10
2.4	Sosiaalityön toimintaympäristö Suomessa	11
3	Sosiaalityö ja ura	14
3.1	Ura käsitteenä	14
3.2	Korkeakouluopiskelijat ja ura	16
3.3	Sosiaalityöntekijän ura	18
3.4	Aikaisempi tutkimus sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveista	23
4	Tutkimuksen toteutus	27
4.1	Tutkimuskysymys	27
4.2	Aineisto	28
4.3	Aineiston analyysi	31
4.4	Tutkimuksen eettisyys ja rajoitteet	32
5	Sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveet	34
5.1	Toive työnkuvasta	34
5.2	Toive vaikuttamisesta	46
5.3	Toive asiantuntijatehtävistä	48
5.4	Toive etenemismahdollisuuksista	54
6	Johtopäätökset	61
	Lähteet	66
	Liitteet	76
	Liite 1. Haastattelukutsu	76
	Liite 2. Haastattelurunko	77

1 Johdanto

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelen sosionomi (AMK) -tutkinnon suorittaneiden sosiaalityötä pääaineenaan opiskelevien uratoiveita. Uraan liittyy tiettyjä asioita, joita halutaan tehdä, kokeilla ja saavuttaa. Tulevaisuuteen liitetään usein mahdollisuuksia, unelmia, toiveita ja toisaalta pelkoja. (Ahvenainen ym. 2014.) Uraan ja työelämään liittyvässä keskustelussa puhutaan usein tavoitteista, merkityksistä, taitojen oppimisesta sekä kiinnostuksesta uraan (Helenius 2020). Työuraan sisältyy ihmisen rakentama narratiivi, johon sisältyy omia toiveita, valintoja sekä erilaisia siirtymiä työuran aikana. Työurat ovat aina yksilöllisiä, ja jokaisessa työurassa on aina yksilön tulkintoja ja uraan liittyvien vaiheiden ja siirtymisen merkityksiä. (Pyöriä 2020, 129.) Minua kiinnostaa, minkälaisia uraan liittyviä toiveita ja tavoitteita on sosiaalityön pääaineopiskelijoilla, joilla on entuudestaan sosionomi (AMK) -tutkinto. Sosionomin opinnot ammattikorkeakoulussa kestää 3,5 vuotta ja sosiaalityöntekijän koulutus yliopistossa kestää viisi vuotta. Sosionomiopinnot perustuvat käytännöllisiin työelämätaitoihin ja asiakastyöhön, kun taas sosiaalityön opinnot perustuvat vahvaan tieteelliseen, yhteiskunnalliseen ja tutkimukselliseen opetukseen. (Lähteinen & Tuohino 2013, 48–49.) Uraan ja uramahdollisuuksiin liittyvän keskustelun lisääminen on tärkeää, jotta sosiaalityön arvostus ja vetovoimaisuus kasvaisi (Karme 2018, 19). Aihe on kiinnostava ja ajankohtainen, sillä 1.1.2023 aloittaneet hyvinvointialueet tuovat muutoksia sosiaalialalle sekä sosionomien ja sosiaalityöntekijöiden työhön sekä mahdollisesti myös uramahdollisuuksiin.

Sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveita ei ole vielä tutkittu Suomessa. Sosiaalityön opiskelijoiden uraan liittyviä toiveita on tutkittu kuitenkin kansainvälisesti (esim. Bradley ym. 2013; Weiss ym. 2002). Suomalainen sosiaalityön koulutus eroaa kansainvälisesti vertaillen melko paljon, eikä kansainvälistä tutkimusta voi täysin verrata Suomen sosiaalityöntekijöiden työmarkkinoihin (Kallio, Blomberg & Kroll 2021).

Korkeakoulutus ei enää takaa varmaa työllistymistä, korkeaa palkkaa, asemaa tai työmarkkina-asemaa (Vuorinen-Lampila 2019). Yhteiskunnan ja työelämän muutoksessa uskotaan, että pitkistä työsuhteista tulee edelleen harvinaisempia ja että työura koostuu useista lyhytaikaisista työpaikoista ja -tehtävistä. Työn toivotaan olevan itselle merkityksellistä ja omien arvojen mukaista. Mielekkäät työtehtävät, ammatillinen kehittyminen, jatkuva oppiminen, itsensä kehittäminen sekä työelämän muutosten mukana pysyminen on tärkeää nyky-yhteiskunnassa. (Väänänen ym. 2020; Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus

2021, 19–21.) Toiveet omasta urasta muokkautuvat uran aikana, kun työelämässä tarjoutuu erilaisia vaihtoehtoja (Ojala & Isopahkala-Bouret 2022, 59). Aikaisempi työkokemus ja myöhemmin aikuisena hankittu korkeakoulutus näyttävät lisäävän menestystä työelämässä (Woodfield 2010; Vuorinen-Lampila 2018), minkä vuoksi toisen korkeakoulututkinnon suorittaneita on mielenkiintoista tutkia.

Mielenkiintoinen ja ajankohtainen on pohdinta siitä, mikä motivoi valitsemaan sosiaalityön, ja etenkin asiakastyön, ammatikseen (Bradley 2013, 473). Sosiaalityöntekijöiden uramahdollisuudet ovat laajat, eivätkä kaikki valmistuneet hakeudu asiakastyöhön. Sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveista tarvitaankin tutkimusta, sillä kaikki sosiaalityön opiskelijat eivät ole kiinnostuneet asiakastyöskentelystä (Kallio 2021). Sosiaalityöntekijöiden uranäkymistä kiinnostuneet voivat olla kiinnostuneita kehittämään sosiaalityötä, sen kenttää ja ehtoja (Kallio ym. 2021, 504–505). Sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveisiin liittyvä tutkielma tuo tietoa esimerkiksi siitä, ovatko sosiaalityön opiskelijat edelleen kiinnostuneita julkisella sektorilla sosiaalivirastossa tehtävästä asiakastyöstä vai kiinnostaako opiskelijoita asiakastyötä enemmän esimerkiksi esihenkilö-, tutkimus- tai kehittämistyö.

Sosiaalialan ammattilaiset ovat hyvin koulutusmyönteisiä (Luukko 2016). Isolla osalla sosiaalityön opiskelijoilla on taustalla sosionomi (AMK) -tutkinto. Sosiaalialan vastavalmistuneiden urapolun selvityksessä vuosina 2019–2020 valmistuneista sosiaalityöntekijöistä 20 prosentilla oli sosionomitutkinto. Lisäksi vastavalmistuneista sosionomeista jopa kolmasosalla on toiveissa opiskella vielä sosiaalityöntekijäksi. (Landgrén 2021, 7–34.) Sosiaalityön aloituspaikkoja on lisätty viime vuosina, minkä toivotaan vastaavan pitkään jatkuneeseen sosiaalityöntekijäpulaan (OKM 2019, 84). Kiinnostava kysymys on siitä, auttaako sosiaalityön aloituspaikkojen lisääminen ja sosionomien lisääntyvä jatkokouluttautuminen sosiaalityön haasteisiin, kuten asiakastyössä pysymiseen? Onko niin, että sosiaalityön aloituspaikkojen lisääminen ei vaikuta työvoimapulan todelliseen syyhyn? Mitä jos sosiaalityön opiskelijat preferoivatkin muita tehtäviä kuin julkisen sektorin asiakastyötä? Ovatko sosionomitutkinnon suorittaneet sosiaalityön opiskelijat erityisen sitoutuneita asiakastyöhön vai kenties tavoittelevat uuden tutkinnon myötä asiakastyöstä irrottautumista?

Sosionomitutkinnon suorittaneiden ja sosiaalityön opintoja tekevien tutkiminen on mielenkiintoista, sillä heillä on paljon ajatuksia kahden koulutuksen ja työelämän mahdollisuuksista ja toisaalta rajoittavista tekijöistä. On mielenkiintoista pohtia, millaisia

uratoiveita sosiaalityön opiskelijoilla on, sillä he suorittavat jo toista korkeakoulututkintoa. Heillä saattaa olla myös realistisempi näkemys työelämästä kuin sosiaalityön opiskelijoilla (Lähteinen & Tuohino 2013, 53). Näyttää siltä, että sosiaalityön opiskelijoiden toiveet sekä työelämän todellisuus ovat yhä enemmän ristiriidassa keskenään, sillä sosiaalityöntekijöiden toimintaympäristöön liittyvä resurssiniukkuus on lisääntynyt sosiaalityön kentällä (Mänttärivan der Kuip 2015; Kallio ym. 2021, 504). Pohjoismaihin verrattuna suomalaiset sosiaalityöntekijät ovat erittäin kuormittuneita (Saarinen, Blomberg & Kroll 2012), mikä voi vaikuttaa opiskelijoiden uratoiveisiin. Sosiaalityöntekijät ovat alkaneet äänestää jaloillaan ja siirtyä julkisista palveluista pois, sillä julkisella sektorilla työn olot ovat heikot, kuten suuri työn määrä ja sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus (Mänttärivan der Kuip 2015, 11). Siitä huolimatta sosionomit jatkokouluttautuvat sosiaalityöntekijäksi, eli pysyvät edelleen kuormittavalla sosiaalialalla.

Tutkielmani aineisto koostuu yhdeksästä sosiaalityön opiskelijan haastattelusta, jotka keräsin joulukuussa 2022 ja tammikuussa 2023 yhdessä toisen sosiaalityön pro gradu -tutkielmaa tekevän kanssa. Rajaan tutkimuksen kohteen sosionomitutkinnon suorittaneisiin sosiaalityön pääaineopiskelijoihin, sillä heidän uratoiveitaan ei ole tutkittu Suomessa. Analysoin aineiston teorialähtöisellä sisällönanalyysillä. Ensimmäisessä luvussa kuvaan sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien koulutusta, työelämää sekä työmarkkinoille sijoittumista. Toisessa luvussa käsitelen uran käsitettä sekä sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien uramahdollisuuksia. Tämän jälkeen kuvaan tutkimusasetelman. Analyysivaiheessa analysoin sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveita haastatteluaineistoni perusteella. Lopuksi esitän tutkielmani johtopäätökset.

2 Sosiaalityöntekijät ja sosionomit työmarkkinoilla

2.1 Sosiaalityön ja sosionomin koulutus Suomessa

Suomessa on kaksi sosiaalialan korkeakoulutusta, mikä on kansainvälisesti verrattuna poikkeuksellista. Sosionomi (AMK) valmistuu ammattikorkeakoulusta ja sosiaalityöntekijä yliopistosta. Suomessa on käytössä niin sanottu duaalimalli. Duaalimallin taustalla on ajatus siitä, että yliopistot ja ammattikorkeakoulut tuottavat toisiaan täydentävää opetusta ja osaamista. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen oppimistavat ja -sisällöt ovat erilaiset, minkä vuoksi koulutukset eivät tuota päällekkäistä osaamista. (Lähteinen & Tuohino 2013.) Sosiaalityö on ainut sosiaalialan koulutus Suomessa, jota voi opiskella yliopistossa ja josta valmistuneista tulee laillistettuja sosiaalityöntekijöitä (Lähteinen ym. 2017, 6–7). Euroopassa on yleistä kolmen vuoden ammattikorkeakoulutusta vastaava koulutus, minkä lisäksi on mahdollista suorittaa kahden vuoden pituiset maisteriopinnot (Pohjola 2019). Suomessa sosiaalityöntekijät ovat siis kansainvälisesti katsoen korkeasti koulutettuja.

Sosiaalityön tutkintoon kuuluu joko valtiotieteiden tai yhteiskuntatieteiden kandidaatin (180 op) sekä maisterin (120 op) koulutukset. Kokonaisuudessaan sosiaalityön yliopistokoulutus kestää viisi vuotta ja sisältää 300 opintopistettä. Sosionomin tutkinnon tavoitteellinen suoritus aika on 3,5 vuotta ja koulutukseen sisältyy 210 opintopistettä. (Lähteinen & Tuohino 2013, 44.) Suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä on lisäksi ylempi ammattikorkeakoulututkinto, sosionomi (YAMK) -tutkinto, minkä tavoitteena on syventää sosionomitutkinnon tietämystä ja asiantuntemusta (Viinamäki & Pohjola 2016, 47). Maisteriopintojen jälkeen jatkokoulutusmahdollisuutena ovat valtiotieteiden tai yhteiskuntatieteiden lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot. Lisäksi on mahdollista suorittaa sosiaalityön erikoistumiskoulutus (70 op), jonka tarkoituksena on ammatillinen kehittyminen ja erikoistuminen. (Lähteinen ym. 2017, 8.) Erikoistumiskoulutuksen yhtenä tavoitteena on vastata sosiaalityön toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin (Lähteinen & Tuohino 2016).

Sosionomien ja sosiaalityöntekijöiden työnjakoon liittyvää keskustelua on ollut jo 2000-luvun alusta lähtien, kun sosionomeja aloitettiin kouluttamaan ammattikorkeakouluissa (Lähteinen ym. 2017, 6–7). Sosiaalialalla käydään paljon keskustelua sosiaalialan koulutuksista, niiden tuottamasta osaamisesta sekä työnjaosta. Keskustelu on usein vastakkainasettelua, jolloin unohtuu tarkastella sosiaalialaa laajemmin kokonaisuutena. (Viinamäki & Lähteinen 2016,

42.) Lakia sosiaalihuollon ammattihenkilöstä (817/2015) pidetään merkittävänä sosiaalityölle ja yleisesti sosiaalialalle, sillä sosiaalityöntekijöistä ja sosionomeista tuli näin laillistettuja sosiaalihuollon ammatteja (Lähteinen ym. 2017, 6–7). Laillistettujen sosiaalihuollon ammattihenkilöiden eri työtehtävät, vaatimukset sekä velvollisuudet eroavat toisistaan (OKM 2022, 63–64), mitkä vaikuttavat myös työnjakoon. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstä (817/2015) määrittää sosiaalityöntekijän erityisiä velvollisuuksia. Lain mukaan sosiaalityöntekijä on vastuussa sosiaalityön asiakas- ja asiantuntijatyöstä, joiden tarkoituksena on vastata yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen sosiaalisen tuen ja palvelujen tarpeeseen. Sosiaalityöntekijä vastaa palveluiden antamisesta ja päätöksenteosta sekä arvioi niiden tarvetta. Myös sosiaalityön ammatillinen johtaminen on sosiaalityöntekijän vastuulla. (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstä 817/2015.) Sosiaalihuoltolaki määrittää esimerkiksi sosiaalityöstä, sosiaaliohjauksesta, päihdetyöstä, mielenterveystyöstä, kasvatus- ja perheneuvonnasta sekä lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonnasta, jotka siirtyivät 1.1.2023 lähtien hyvinvointialueiden järjestettäväksi (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014).

Sosionomin ja sosiaalityön koulutukset valmistavat opiskelijoita tuleviin työtehtäviin. Sosiaalityön opinnot valmistavat asiantuntijatehtäviin, asiakastyöhön sekä yhteiskunnalliseen muutostyöhön. (Lähteinen & Tuohino 2013, 44.) Sosionomit tekevät tavoitteellista muutostyötä lähempänä asiakasta kuin sosiaalityöntekijät. Sosionomien työtehtävissä korostuvat asiakkaiden ohjaus ja neuvonta. He tukevat ja ohjaavat asiakkaita konkreettisemmin kuin sosiaalityöntekijät. Usein sosiaalityöntekijöiltä odotetaan vaativampaa osaamista asiakasprosessissa, sillä sosiaalityöntekijät vastaavat asiakasprosessista, päätöksistä ja toimintatavoista. (Horsma & Jauhiainen 2004; Santala 2008, 76–80.)

2.2 Sosiaalityöntekijän työmarkkinat

Viime vuosina sosiaalityöntekijät ovat sijoittuneet työmarkkinoille hyvin ja usein tuleva työpaikka on jo tiedossa ennen valmistumista. Sosiaalityön opiskelijoiden työllistymistä edistävät työharjoittelut ja sen kautta lisääntyvä työkokemus ja sosiaaliset suhteet. Suuri osa vastavalmistuneista työskentelee suurilla yliopistopaikkakunnilla. Valmistuneista vain noin prosentti on työttömänä vuoden päästä valmistumisesta. (Landgrén 2021, 13–23.)

Sosiaalityöntekijä on yleisin sosiaalityöstä valmistuneiden tehtävänimike. Sosiaalityöntekijän lisäksi perheneuvoja, erikoissuunnittelija ja johtava sosiaalityöntekijä ovat yleisiä tehtävänimikkeitä sosiaalityön maistereilla. (Landgrén 2021, 25.) Sosiaalityöntekijän ammattinimikkeen lisäksi sosiaalityön maisteri voi toimia esimerkiksi johtavana

sosiaalityöntekijänä, vastaavana koulukuraattorina tai kuraattorina, sosiaaliterapeuttina, sosiaaliasiamiehenä, kuntoutussosiaalityöntekijänä, vanhustyön johtajana, projektityöntekijänä tai projektijohtajana. (Talentia 2022a.) Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan sosiaalityöntekijä tai muu tehtävään soveltuva ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut voi toimia lastenvalvojan tehtävässä. Sosiaalihuoltolaki määrittää sosiaali- ja terveydenhuollon johtamista. Lain mukaan sosiaalityöntekijä tai tehtävään soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut, jolla on alan tuntemusta sekä riittävä johtamistaito, voi toimia hallinnollisissa johtotehtävissä. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.) Esihenkilöiden työtehtäviin kuuluvat talouteen, organisaatiomuutoksiin, juridiikkaan ja hallinnolliset työhön liittyviä tehtäviä (Niemi 2022, 190). Julkisen sektorin sosiaalialan johtajilta vaaditaan paljon osaamista, mutta vain harvalla on johtamiseen liittyviä koulutuksia tai opintoja (Niiranen 2004).

Työn sisältöön vaikuttaa paljon se, minkälaisessa organisaatiossa sosiaalityöntekijä on (Kananaja 2017, 31). Sosiaalityöntekijän yleisimmät organisaatiot ovat valtio, kunta, yksityinen sekä kolmas sektori (Lähteinen ym. 2017, 13). Sosiaalityöntekijä voi työskennellä sosiaalitoimistossa, kouluissa ja oppilaitoksissa, terveyskeskuksissa, sairaaloissa, kasvatusta- ja perheneuvolassa, päihdehuollossa, vanhustyössä, järjestöissä sekä yksityisellä sektorilla. (Talentia 2022a.) 1.1.2023 lähtien suuri osa sosiaalityöntekijöistä on siirtynyt hyvinvointialueille erilaisiin tehtäviin.

Sosiaalityöntekijöiden osaamista tarvitaan esimerkiksi organisaatioiden johtamisessa, järjestelmien kehittämisessä sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnassa. Sosiaalityöntekijöiden koulutusta voidaan hyödyntää hallinnollisessa ja rakenteellisessa sosiaalityössä. (Santala 2008, 76–80.) Rakenteellinen sosiaalityö perustuu sosiaalihuoltolakiin. Rakenteellisessa sosiaalityössä tiedotetaan sosiaalisista ongelmista ja asiakkaiden tarpeista sekä hyödynnetään sosiaalihuollon asiantuntemusta. Rakenteellisen sosiaalityön tarkoituksena on tuottaa tietoa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.) Sosiaalityön asiantuntija toimii sosiaalisen asiantuntijoina sekä sosiaalisten vaikutusten seuranta- ja arviointityössä. Valmistumisen jälkeen sosiaalityöntekijällä on useita erilaisia työtehtäviä ja mahdollisuuksia esimerkiksi tutkimus-, hallinto-, opetus- ja kehittämistehtävissä sekä johtaja- ja esihenkilötehtävissä. Arvioidaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä sosiaalityöntekijöitä tarvitaan yrityksissä ja järjestöissä aiempaa enemmän. (Lähteinen ym. 2017, 13.) Sosiaalityössä käytetään yhä enemmän vuokratyövoimaa, sillä henkilöstön saatavuus on haastavaa (HE 241/2020).

Sosiaalihuollon tehtävät ovat julkisia hallintotehtäviä, joita määrittävät useat lait (STM 2019). Sosiaalityöntekijän työssä on vahvasti nähtävillä viranomaisrooli ja viranomaisen sisältämät oikeudet ja velvollisuudet. Lait määrittävät sosiaalityöntekijän tehtäviä, oikeuksia ja velvollisuuksia. Sosiaalityöntekijällä on paljon harkintavaltaa, kun hän käyttää julkista valtaa päätöksenteossa. (Lähteinen ym. 2017, 7–18.) Sosiaalityöntekijät tekevät päätöksen tarvittavista sosiaalipalveluista. Sosiaalihuoltolain mukaan virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä on vastuussa erityistä tukea tarvitsevien palvelutarpeen arvioinnista, asiakasprosessin johtamisesta, viranomaispäätöksistä sekä siihen liittyvistä ratkaisuksista. Sosiaalityöntekijä käyttää julkista valtaa asiakkaan hyvinvoinnin ja edun edistämiseksi yhteiskunnassa. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014; Lähteinen ym. 2017, 17.)

Talentian sosiaalityön työpaikkojen houkuttelevuudesta tehdyn selvityksen (2017) mukaan uuden työpaikan pohdinnassa sosiaalityöntekijät haluavat vaikuttaa työn sisältöön, työolosuhteisiin ja organisaatioon sekä ulkoisiin tekijöihin. Työn halutaan olevan kiinnostavaa, monipuolista ja sopivan haasteellista sekä työotteen olevan ammattieettistä ja asiakaslähtöistä. Työntekijät haluavat hyödyntää omaa osaamistaan ja ammattitaitoaan. Työntekijät pitävät tärkeänä, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa työn kehittämiseen, sisältöön sekä yhteiskuntaan. Ulkoisina tekijöinä pidetään tärkeänä esimerkiksi mahdollisuutta edetä uralla, kilpailukykyistä ja työn vastuuta vastaavaa palkkaa, perheen ja työn yhteensovituksen mahdollisuutta, kohtuullista työmatkaa sekä arvostuksen tunnetta. (Paulin 2017, 8.)

Sosiaalityöntekijät kokevat usein työn imua, vaikka työ koetaankin raskaaksi. Lastensuojelutyötä tekevät tuovat esiin työn tärkeyden itselle. Sosiaalityöntekijät kokevat työn tärkeäksi ja työ motivoi, vaikka työ on raskasta. Esimerkiksi lastensuojelussa arki on kiireistä ja sisältää nopeasti muuttuvia tilanteita. Työssä tärkeänä koetaan asiakaskohtaukset sekä vuorovaikutus asiakkaiden kanssa. Työ nähdään merkityksellisenä ja työn vaikuttavuuteen pystytään vaikuttamaan omalla toiminnalla. Työssä korostuu valta ja vastuu. Työn mielekkyyteen vaikuttavat resurssit, työyhteisö ja esihenkilö. (Forsman 2010.)

2.3 Sosionomin työmarkkinat

Sosionomin koulutus antaa mahdollisuuden erilaisiin työtehtäviin ja sosionomin työ- ja suuntautumismahdollisuudet ovat laajat. Sosionomin työnkuva vaihtelee riippuen siitä, missä sosionomi työskentelee. Sosionomi voi työskennellä esimerkiksi ohjaajana monissa paikoissa, kuten lastensuojelulaitoksissa, asumispalveluyksikössä, kuntouttavassa työtoiminnassa,

vanhustyössä sekä kehitysvammaisten ohjaajana. Sosionomi voi työskennellä lisäksi sosiaali-ohjaajana, palveluohjaajana, projektityöntekijänä, päiväkodin johtajana, perhetyöntekijänä sekä järjestötyöntekijänä. Sosionomi voi suuntautua esimerkiksi lapsi-, nuoriso- ja perhetyöhön, erityisryhmien ohjaukseen, diakoniseen sosiaalityöhön ja sosiaalipalveluiden ohjaukseen sekä sosiaalipedagogiikkaan. Sosiaali-ohjaus, varhaiskasvatus, lastensuojelu sekä hankkeet ja järjestöt ovatkin yleisimpiä sosionomin tehtäviä. (Talentia 2022b.) Kuten vastavalmistuneet sosiaalityöntekijät, myös valtaosa vastavalmistuneista sosionomeista työllistyvät hyvinvointialueille. Sen sijaan yksityiset sosiaali- tai terveydenhuoltoalan yritykset, järjestöt ja säätiöt työllistävät sosionomeja enemmän kuin sosiaalityöntekijöitä. (Landgrén 2021, 26–27.)

Kuten sosiaalityöntekijöillä, myös vastavalmistuneiden sosionomien työllisyys on hyvä, mutta usein lyhytaikaiset työttömänä olemisen jaksot ovat kuitenkin yleisiä kestäen muutamasta viikosta muutamaa kuukauteen. Usein työttömyyden syynä on se, että määräaikaisten työsuhteiden välissä on lyhyitä työttömyysjaksoja. Lisäksi työkokemuksen puute tai se, ettei ole löytänyt itseä kiinnostavaa työtä, ovat lyhyen työttömyyden taustalla. Vastavalmistuneet sosionomit eivät ole työttömyydestä kuitenkaan huolissaan, sillä tutkimuksen mukaan heistä lähes kaikki uskovat työllistyvänsä puolen vuoden sisällä vastaushetkestä. (Landgrén 2021, 18–20.)

Sosiaalialalla kouluttautuminen nähdään mahdollistavan uralla etenemisen (Kinos & Rousu 2017). Sosionomit hakeutuvat sosiaalityön koulutukseen laajempien työ- ja uranäkymien, sosiaalityöntekijäksi pätevyitymisen sekä parempien työaikojen vuoksi. Opintojen jatkamisessa tärkeänä tekijänä nähdään myös oma henkilökohtainen kiinnostus uuden oppimiseen ja opintojen syventämiseen. (Lähteinen & Tuohino 2013, 51.)

2.4 Sosiaalityön toimintaympäristö Suomessa

Pohjoismaalaiselle sosiaalityölle on ollut ominaista kunnallisissa sosiaalitoimistoissa tehtävä auttamistyö. Pohjoismaissa suurin osa sosiaalityöntekijöistä tekee asiakastyötä julkisella sektorilla ja rahoitus tulee verorahoista. Sosiaalityöntekijöillä on verrattain suuri valta ja vastuu sekä autonominen asema julkisen vallan käyttäjänä. Sosiaalityöntekijöillä on paljon harkintavaltaa tehdessään asiakkaan elämään liittyviä päätöksiä. (Saarinen, Blomberg & Kroll 2012.) Pohjoismaalaiselle sosiaalityölle on keskeistä järjestelmäkeskeisyys. Sosiaalityö on lakisääteistä viranomaistoimintaa, jota määrittävät lait ja tietyt toimintatavat. Asioita

katsotaan järjestelmän tehokkuuden näkökulmasta, jolloin asiakkaan kokemus ja näkökulma voivat jäädä vähemmälle huomiolle. (Metteri 2012.)

Hyvinvointivaltioiden resurssien niukentuessa sosiaalityön tekeminen on yhä haastavampaa (Saarinen, Blomberg & Kroll 2012). Mänttari van der Kuip on tutkinut väitöskirjassaan sosiaalityöntekijöiden toimintaympäristöä Suomessa ja organisatorista tilivelvollisuutta. Organisatorinen tilivelvollisuus tarkoittaa tilannetta, jossa organisaation budjettikontrolli, tehokkuus sekä sosiaalityöntekijään kohdistuneen vaatimukset, valvonta, kontrolli ja arviointi kasvavat. Organisatorinen tilivelvollisuus on lisääntynyt julkisella sektorilla etenkin suurissa organisaatioissa. Tilivelvollisuuden lisääntyessä työntekijän kokemus mahdollisuudesta asiakkaan kokonaisvaltaiseen tukemiseen heikkenee. Riittävien ja asianmukaisten palveluiden tarjoaminen on yhteydessä mahdollisuuksiin tehdä työtä, jolla on myönteisiä vaikutuksia asiakkaalle. (Mänttari- van der Kuip 2015.) Asiakkaan nähden kohtuuttomia tilanteita tulee, mikäli asiakas ei saa sitä tukea, mitä hän tarvitsisi. Sosiaalityöntekijä on arvioinut tietyn palvelun asiakkaalle, mutta resurssien puutteen vuoksi asiakas ei saa tarvitsemaansa palvelua. (Metteri 2012.) Sosiaalityö on usein niin sanotusti korjaavaa ennaltaehkäisevän työn jäädessä vähemmälle (Saarinen, Blomberg & Kroll 2012). Sosiaalityöhön liittyvässä julkisjohtamisessa (New Public Management, NPM) korostuvat etenkin tulosten mitattavuus, prosessien läpinäkyvyys, näyttöperustaisuus sekä palvelujen kustannustehokkuus. Tavoitteena on, että sosiaalityön taloudellisia resursseja käytetään mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. (Juhila 2011, 296–309.)

Asiakkaiden etu jää usein kuntaorganisaation ja taloudellisten resurssien vuoksi vähemmälle. Sosiaalityön ammattietiikan periaatteiden mukainen työskentely ei ole aina mahdollista sosiaalityössä, ja sosiaalityöntekijä tekee lähes päivittäin eettistä ja ammatillista harkintaa. (Juhila 2011, 296–309.) Julkisen sektorin jatkuva niukkuus rajaa sosiaalityöntekijän mahdollisuutta tehdä eettisesti kestävä sosiaalityötä. Sosiaalityöntekijät kokevat työssään eettistä kuormitusta ja moraalista ahdinkoa. Moraalinen ahdinko on yhteydessä tiukentuneisiin säästö- ja tehokkuuspaineisiin. Moraalinen ahdinko syntyy siitä, kun yksilön psyykinen pahoinvointi yhdistyy kaventuneeseen mahdollisuuteen tehdä eettisesti vastuullista sosiaalityötä. Moraalinen ahdinko on yhteydessä sairaslomiin ja työstä lähtemiseen. (Mänttari van der Kuip 2015, 74–76.)

Työn kuormittavuus on yksi sosiaalialan työntekijöihin liittyvä huolestuttava piirre. Sosiaalityöntekijöillä sairauspoissaolot johtuvat muita ammattiryhmiä useammin

mielenterveyden ongelmista. Sosiaalityöntekijät ovat suuremmassa työkyvyttömyyden riskissä kuin psykologit, erityisopettajat ja lastentarhanopettajat. Sosiaalityöntekijöiden pahoinvointia lisäävät vaativa työ, työssä eteen tulevat vaikeat tilanteet sekä psyykinen kuormittuminen. (Salo ym. 2016.) Sosiaalityöntekijöiden työn suuri määrä, resurssien puute, palkkauksen epäkohdat sekä työvoimapula uhkaavat alalla pysymistä. Sosiaalityöntekijät kokevat mahdollisuutensa urakehitykseen melko heikkona sosiaalityön toimintaympäristössä etenkin julkisella sektorilla sosiaalitoimistoissa. Omaa osaamista voi kehittää täydennyskoulutuksilla ja tällä tavoin lisätä ammatillisuutta ja mieluisaa urapolkua.

(Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 104.) Sosiaalityöntekijöiden työolojen ja toimintamahdollisuuksien puute on yhteydessä työvoimapulaan ja pahoinvointiin. Mikäli työntekijä voi hyvin työssään, hänen halukkuutensa jatkaa työssään kasvaa. (Metteri 2012.)

Pohjoismaalaisia sosiaalityöntekijöitä tutkittaessa kuormittuneimpia ovat uran alussa olevat sosiaalityöntekijät, joilla on vähän työkokemusta sosiaalialalta. Eniten kuormitusta asiakassektoreista on lastensuojelussa ja toimeentulotuessa, mikä on tutkimuksen jälkeen siirtynyt. Etenkin suomalaiset sosiaalityöntekijät ovat erittäin kuormittuneita, mutta poikkeuksen tekevät terveydenhuollossa ja sairaanhoidossa työskentelevät sosiaalityöntekijät. Suomessa julkisella sektorilla työskentelevät kokevat selvästi enemmän ristiriitoja asiakkaiden ja organisaation kanssa kuin yksityisellä sektorilla. (Saarinen, Blomberg & Kroll 2012.) Sosiaalityön opiskelijoiden toiveet työelämästä voivat siis poiketa paljon työelämän todellisuudesta, sillä sosiaalityön toimintaympäristö rajaa mahdollisuuksia tehdä sosiaalityön arvojen mukaista sosiaalityötä.

3 Sosiaalityö ja ura

Tässä luvussa keskityn määrittelemään uratoiveiden käsitettä. Kuvaan korkeakouluopiskelijoiden ja ammattialojen uratoiveita. Ammattialan opiskelu tuottaa suoraan ammattipätevyuden tiettyyn ammattiin. Esimerkiksi sosiaalityö ja lääketiede ovat ammattialoja. (Vuorinen-Lampila 2018, 26.) Kuvaan myös muutosta työmarkkinoissa ja tämän vaikutusta opiskelijoiden uratoiveisiin. Tämän jälkeen syvennyn, millaisia uratoiveita sosiaalityön opiskelijoilla on kansainvälisen tutkimuksen perusteella.

3.1 Ura käsitteenä

Ura (*career*) käsitteenä on ollut keskeinen länsimaisissa yhteiskunnissa 1900-luvulta lähtien (Collin & Young 2000, 1). Uran käsitettä käytetään, kun kuvataan työhistoriaa ja työn tekemisen malleja. Uran käsite on nähty kuvaavan myös tietynlaista vakautta, jatkuvuutta ja sosiaalista merkitystä. Sosiaaliset verkostot, kuten organisaatiot ja instituutiot, ovat tärkeitä yksilön uralla ja urakehityksessä. (Komulainen & Sinisalo 2006, 150.) Työuran määritelmässä korostuvat oletukset pitkäaikaisista työsuhteista. Työuraan ajatellaan kuuluvan vähittäistä edistymistä sekä ammatillista kehittymistä. (Ojala & Isopahkala-Bouret 2022, 46.)

Urakehitykseen ajatellaan liittyvän ajatus, että työstä saatu palkka vähitellen parantuu (Doel 2012, 97). Pyöriän (2020) mukaan työuraan sisältyy kaksi oletusta: ”1) työuralla eteneminen edellyttää sekä muodollista koulutusta että käytännön tasolla pätevoitymistä ja 2) iän ja kokemuksen karttuessa mahdollistuu aiempaa vastuullisempia ja paremmin palkattuja työtehtäviä”. Uralla viitataan työelämässä kehittymiseen, ja usein käsitteeseen liitetään joko yhdellä alalla tai työnantajalla työskentely. (Pyöriä 2020, 96.)

Ura on merkityksellinen yksilölle ja siihen liittyy menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus. Työuraan liittyvät tulevaisuuden suunnittelu, eli ajatukset tulevaisuudesta ja tulevaisuuden toiminnasta. (Collin & Young 2000, 1.) Uravalintaan liittyy monenlaisia päätöksenteon ongelmia. Uraan liittyvissä valinnoissa pohditaan uramahdollisuuksia, työhön liittyvää varmuutta, etuja, työn joustavuutta, henkilökohtaisia tekijöitä sekä ulkoisia vaikutteita. (Pekkaya 2015.)

Perinteisesti työuraan liitetään ajatus pitkäaikaisesta työsuhteesta, jossa työntekijä etenee saman organisaation sisällä. Perinteistä ajatusta urasta onkin kritisoitu, sillä työelämä on aiempaa yksilöllisempää, eikä työntekijät ole enää yhtä sitoutuneita samaan työpaikkaan. (Koivunen, Lämsä & Heikkinen 2012, 11–12.) Vakaan ja ennustettavan työuran sijaan

työuratutkimus on muuttunut aiempaa yksilöllisempään näkökulmaan (Arnold, Coombs & Gubler 2017). Työelämässä tapahtuu nopeasti muutoksia ja ennustettavuus ja katkonaisuus lisääntyvät (Ojala & Isopahkala-Bouret 2022, 46).

Urasiiirtymällä tarkoitetaan työuralla tapahtuvia erilaisia siirtymiä. Suuri osa uratutkimuksista on tutkimuksia objektiivisista urasiirtymistä subjektiivisten urasiirtymien jäädessä vähemmälle tarkastelulle. Objektiiviset siirtymät ovat ulkoisesti havaittavia, kun taas subjektiiviset siirtymät nähdään yksilön omana henkilökohtaisena näkemyksenä, joka ei ole välttämättä muiden havaittavissa. Urasiiirtymät nähdään normaaleina, arkisina asioina työelämässä. Siirtymät eivät tarkoita epäonnistumista tai poikkeavuutta, vaan ne kuuluvat työelämään. Siirtymät voivat olla yksilön itse omasta aloitteesta tai ulkoa pakotettuna. (Koivunen ym. 2012, 7–27.) Koivunen viittaa Louis ym. 1980, joka on määritellyt objektiivisen urasiirtymän käsitteen. Objektiivisiä urasiirtymiä ovat esimerkiksi työelämään tulo tai paluu, siirtymät organisaation sisällä, siirtymät organisaatiosta toiseen, ammatinvaihto sekä organisaatiosta lähteminen joko omasta aloitteesta tai pakotettuna. Organisaation sisällä olevia siirtymiä ovat esimerkiksi yleneminen tai työtehtävistä toiseen siirtyminen. (Louis ym. 1980 Koivunen ym. 2012, 15 muk.) Subjektiivisen urasiirtymän tutkimusta on esimerkiksi ura- ja elämänvaiheiden tutkimus. Subjektiiviseen urasiirtymään liittyy yksilön omat kokemukset ja merkityksellisyyden tunteet. Urasiiirtymän tarkka määrittely on kuitenkin haastavaa. (Koivunen ym. 2012, 12–27.)

Uran käsitteessä voidaan puhua myös horisontaalisesta ja vertikaalisesta siirtymästä. Vertikaalisia eli pystysuuntaisia siirtymiä ovat esimerkiksi ylennykset. Siinä työtehtävät ja asema vähitellen nousevat hierarkiassa ylemmäs. Myös organisaation sisällä tapahtuva ”säteittäinen” siirtyminen mahdollistaa vallan ja vaikutusmahdollisuuksien kasvun organisaatiossa. (Koivunen ym. 2012, 21–23.) Horisontaalisella eli poikittaisella urasiirtymällä tarkoitetaan tilannetta, jossa tehtävien vaativuustaso pysyy samana. (Chudzikowski 2012). Vaikka horisontaalisessa urapolussa yksilön työtehtävien vastuutaso pysyy suunnilleen samana, on yksilöllä mahdollisuus kehittyä urallaan ammatillisesti (Kupiainen ym. 2011).

Ojala ja Isopahkala-Bouret (2022, 48) ovat kuvanneet viittä ylemmän ammattikorkeakoulun (YAMK) suorittaneiden uratyyppejä, jotka ovat nousujohtoinen työura, uudistuva työura, yrittäjäyysura, jatkuva työura sekä epävakaa työura. Nousujohtoisessa työurassa liikkuvuus on hierarkkista, eli valmistumisen jälkeen siirrytään haastavampiin työtehtäviin.

Nousujohtoisessa urassa työsuhteet ovat pääsääntöisesti kokopäiväisiä ja vakituisia. Työtehtävät muuttuvat suorittavista tehtävistä asiantuntija-, esihenkilö- tai johtotehtäviin. Uudistuvassa työurassa valmistumisen jälkeen työsuhde muuttuu jollain tavalla, esimerkiksi löydetään uusi työ, tai vanha työ vakinaistetaan. Uraliikkuvuus on pääasiallisesti horisontaalista työtehtävistä ja -paikoista toisiin, mutta joskus tehtävien muutos voi olla hierarkkista. Myös uudistuvassa työurassa työsuhteet ovat pääasiassa kokopäiväisiä ja vakituisia. Yrittäjäyysura saattaa alkaa joko ennen YAMK-tutkinnon valmistumista tai pian valmistumisen jälkeen. Jatkuvalle työuralla muutoksia ei ole tapahtunut YAMK-tutkinnosta valmistumisen jälkeen. Epävakaassa työurassa on useita määräaikaisia tai osa-aikaisia työsuhteita. Tällöin opiskelua sekä työttömyyttä voi esiintyä eri vaiheissa, ja työtehtävät eivät välttämättä vastaa koulutustasoa ja alaa. Ammatillinen liikkuvuus voi olla horisontaalista tai hierarkkista, eivätkä toiveet ja todellisuus aina kohtaa. (Ojala & Isopahkala-Bouret 2022, 47–48.)

3.2 Korkeakouluopiskelijat ja ura

Länsimaisissa yhteiskunnissa koulutus on yksi merkittävimmistä yksilön yhteiskunnallista ja taloudellista asemaa määrittävistä tekijöistä. Korkeakoulutus mahdollistaa useimmiten paremmat työllistymismahdollisuudet, korkeamman aseman ja tulotason saavuttamiseen. Korkeakoulututkinto tuo erilaisia etuja ja hyötyjä työelämässä. Näitä ovat esimerkiksi työsuhteen säännöllisyys ja pysyvyys, sosioekonominen asema, asema organisaatiossa, työn ja koulutuksen vastaavuus sekä palkkaus. Korkeakoulutus yleisesti mahdollistaa paremmat työllistymismahdollisuudet, korkeamman aseman ja tulotason saavuttamiseen. (Vuorinen-Lampila 2018.)

Koulutusalat voidaan jakaa generalisti- ja professiokoulutuksiin. Generalistin lisäksi voidaan puhua yleistutkinnon suorittajasta, yleisosaajasta tai yleissivistävän tutkinnon suorittajasta. Generalistialoilta valmistuneet voivat työllistyä laajasti erilaisiin tehtäviin ilman suoraa ammattipätevyyttä tiettyyn ammattiin. (Rouhelo 2009, 221.) Julkisella sektorilla pidetään tärkeänä työntekijän muodollista kelpoisuutta, jolloin julkiselle sektorille työllistyy todennäköisemmin professioalaa opiskellut, jolla on tutkinnon tuottama pätevyys. Usein professioalojen työmarkkinat ovat vakaammat ja suojatummalla, eikä esimerkiksi taloussuhdanteen vaihtelut vaikuta professioammateissa yhtä paljon kuin generalisteilla. (Vuorinen-Lampila 2018.) Professioalojen opiskelijat luottavat työllistymiseensä valmistumisen jälkeen enemmän kuin generalistialojen opiskelijat. Professioaloilla opintojen

jälkeinen työelämään siirtyminen on myös suoraviivaisempaa kuin generalisteilla. (Lahti & Lahikainen 2013, 50–51.) Generalistialoilta valmistuneilla on enemmän vaikeuksia työllistyä valmistumisen jälkeen, mutta vähitellen työuran edetessä generalisti työllistyy omaa koulutusta vastaavalle työuralle (Rouhelo 2009).

Professioalojen opiskelijoiden, kuten sairaanhoitajaopiskelijoiden ja lääkäriopiskelijoiden, uratoiveita on tutkittu jonkin verran (esim. Cleland ym. 2014). Sairaanhoitajaopiskelijat pitävät tärkeänä ihmisten kanssa työskentelyä, toisten auttamista sekä matalaa työttömyyden riskiä (Rognstad, Aasland & Granum 2004). Opiskelijat toivovat työhönsä haasteita, muutoksia, itsenäisyyttä, merkityksellisyyttä, ihmisten auttamista sekä ihmisten kanssa työskentelyä. Työn toivotaan olevan vaihtelevaa ja monipuolista. Opintojen aikana toiveet saattavat muuttua, mutta halu työskennellä lasten kanssa on yleisintä. (Kloster, Høie & Skår 2007.) Jatkokouluttautumisesta kiinnostuneet hakeutuvat mieluummin asiantuntijatyöhön kuin hoitotyöhön (Rognstad, Aasland & Granum 2004).

Korkeakouluopiskelijat pitävät tärkeänä työpaikan turvallisuutta ja varmuutta sekä palkkaa, minkä vuoksi etenkin julkisen sektorin työpaikat houkuttelevat monia opiskelijoita. Julkisella sektorilla työpaikat voivat olla turvallisia ja työllistyminen suhteellisen varmaa, mutta joissa palkan nousu ja eteneminen ovat hitaita ja hierarkia jyrkkiä. Yksityisellä sektorilla eteneminen on usein nopeampaa, mutta usein työt ovat määräaikaista. (Wüst ja Šimić 2017.)

Nuorille naisille on tärkeää se, että työ on emotionaalisesti palkitsevaa. Naiset kokevat työelämän liittyvän myös ristiriitoja ja vaatimuksia. Työelämän niukat resurssit ja omat toiveet työstä ovat usein ristiriidassa työn todellisuuteen. (Lamberg 2022.) Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisille ominaista on perhe- ja työkeskeisyys (Wallin 2012). Naiset pitävät uraa tärkeämpänä ihmissuhteita, kuten perhettä ja ystäviä. Miehet taas ottavat enemmän riskejä urallaan ja pitävät uraa tärkeänä. (Ferriman, Lubinski & Benbow 2009.) Sukupuolen lisäksi opintojen vaihe vaikuttaa opiskelijan ammatillisiin tavoitteisiin Israelissa tehdyn tutkimuksen mukaan. Opintojen alussa naisilla ja miehillä on samanlaisia uraan liittyviä tavoitteita. Myöhemmin opintojen loppupuolella naisten ammatilliset toiveet vähenevät, ja työn ja muiden elämän osa-alueiden tärkeys korostuvat Israelissa. (Danziger & Eden 2007.) Etenkin nuoret työntekijät, mutta yleisesti kaikki suomalaiset palkansaajat, arvostavat yhä enemmän perhettä ja vapaa-aikaa. Siitä huolimatta nuorten aikuisten kiinnostus työelämään on pysynyt ennallaan. (Pyöriä, Ojala, Saari & Järvinen 2020, 95–97.)

Useinkaan korkeakoulutetut nuoret aikuiset eivät odota työuraltaan hierarkkista etenemistä, vaan oma kiinnostus työn sisällöstä sekä haastavat työtehtävät tuovat työhön merkityksellisyyttä (Tervo 2015). Enää uralla menestymistä ei mitata objektiivisesti palkankorotuksilla tai ylennyksillä, vaan yksilön subjektiivisilla tekijöillä, kuten yksilön tarpeilla, arvoilla ja tavoitteilla (Rodrigues, Guest & Budjanovcanin 2013). Suuri osa suomalaisista työntekijöistä on enemmän kiinnostuneita itsensä kehittämisestä työuralla kuin uralla etenemistä. Työuran uudet mahdollisuudet, työhön vaikuttaminen sekä työtehtävien monipuolistuminen vuosikymmenten aikana ovat lisänneet mahdollisuuksia kehittyä työssään. Kehityksen taustalla on etenkin ammattirakenteiden muutos, eli siirtyminen palvelu- ja tietotyöhön. (Lehto 2007, 97–99.)

Yrittäjyys ei näytä kiinnostavan korkeakouluista vastavalmistuneita. Näyttää siltä, että vastavalmistuneet kokevat, ettei heillä ole riittävästi resursseja, taitoja ja kokemusta. Ennen yrittäjyyttä halutaan lisätä omaa osaamista palkkatyössä. Saattaa olla, että valmistumisen jälkeen taloudelliset resurssit ovat heikot, jolloin yrittäjyys ei ole ensisijainen uratoive etenäkään vastavalmistuneena. (Galloway & Brown 2002.)

Aiemmasta työurasta on paljon etua etenkin työnhaussa. Myös ikä vaikuttaa työuraan, sillä vanhemmalla iällä korkeakoulusta valmistuminen tukee työuralla etenemistä ja parempaa palkkaa. Menestykseen vaikuttavat etenkin samalla työnantajalla työskentely valmistumisen jälkeen. (Woodfield 2010.) Opiskelijat pyrkivät omalla toiminnallaan lisäämään työllisyyttä lisääviä tekijöitä, kuten oman ammatillisuuden kehittämisellä, lisäkouluttautumisella, laajojen tutkintojen suorittamisella sekä omien vahvuuksien lisäämisellä esimerkiksi järjestötoiminnan kautta. Työkokemusta pidetään tärkeänä, ja monet työskentelevät jo opintojen ohella oman alan töissä. (Vuorinen-Lampila 2018.) Kansainvälisesti vertaillen Suomessa pidetään tärkeänä koulutuksen ja työn vastaavuutta, ja korkeakoulutetut suomalaiset työllistyvät usein julkiselle sektorille (Kivinen, Nurmi & Kanervo 2002).

3.3 Sosiaalityöntekijän ura

Sosiaalityöntekijöiden uraa on tutkittu esimerkiksi suomalaisissa pro gradu-tutkielmissa (esim. Lehtonen 2012) ja sosiaalityön käytäntötutkimuksissa (esim. Karne 2018).

Sosionomien työhön, työllistymiseen ja uraan liittyviä opinnäytetöitä on enemmän (esim. Rauma 2019).

Sosiaalityöntekijäksi opiskellaan usein vasta toisen korkeakoulututkinnon jälkeen. Monet ovat harkinneet myös muita pääaineita, kuten opetusala, liiketaloutta tai psykologiaa. Pääaineen tai uran vaihtamiseen liittyvät toiveet työskennellä ihmisten kanssa, kiinnostus sosiaalityöhön tai se, että aikaisempi pääaine ei enää motivoi. (Hanson & McCullagh 1995.) Lammintaustan (2022) pro gradu -tutkielman perusteella sosionomien halu edetä uralla ja ammatillisesti on sosiaalityön opintoihin hakeutumisen taustalla. Yliopistoon hakeminen nähtiin mielekkäämpänä kuin ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen. Lisäksi erilaiset työtehtävät ja ammatillinen kehittyminen nähtiin tärkeänä. (Lammintausta 2022, 70–71.) Sosionomi (AMK) -tutkinnon suorittaneet yliopisto-opiskelijat ovat motivoituneita itsensä kehittämiseen ja uuden tiedon oppimiseen. Sosiaalityön opintojen suorittaminen nähdään hyödyllisenä ja sosionomitutkintoa täydentävänä. (Lähteinen & Tuohino 2013, 50.) Kuitenkin sosiaalityöntekijöiksi opiskellaan usein vain sen tuottaman pätevyyden vuoksi, jolloin itse opiskelu saattaa olla hyvinkin vastahakoista (Christie & Kruk 1998, 31–32).

Ammatinvalintaan vaikuttavat yksilön toiveet, valmiudet ja ominaisuudet. Sosiaalityön pääaineopiskelijoiden ammatinvalintamotiiveihin vaikuttavat sekä ideologiset että sisäiset motiivit. Ulkoiset motiivit ja omakohtaiset kokemukset sosiaalisista ongelmista nähdään vähemmän tärkeinä ammatinvalinnassa. Ulkoiseen motivaation nähdään kuuluvan työllistyminen, uranäkymät, palkkataso ja sosiaalityöntekijän ammattipätevyyteen liittyvät motiivit. (Kallio, Blomberg & Kroll 2021.) Sosiaalityön opintoihin hakeutumisen taustalla on altruistisia syitä, kuten ihmisten auttaminen ja työn merkityksellisenä kokeminen. Sosiaalityön opiskelijoita kiinnostaa myös sosiaalityön arkipäivän käytännöt. (Stevens ym. 2010.) Sosiaalityön opiskelijaksi hakeudutaan usein siksi, koska halutaan auttaa muita ihmisiä, työskennellä ihmisten kanssa sekä vaikuttaa toisiin ihmisiin. Sosiaalityön opintoihin hakeudutaan myös siksi, että uskotaan omiin henkilökohtaisiin ja sosiaalityössä tarvittaviin taitoihin. Myös yhteiskunnalliset tekijät ja muutosten tekeminen yhteiskunnassa motivoivat. Opintoihin hakeudutaan, koska sosiaalityö nähdään mielenkiintoisena ja haastavana. Vähemmän uravalintaan vaikuttavat hyvät työmahdollisuudet, työn turvallisuus, työolot, asema ja arvostus sekä palkkaus. (Hanson & McCullagh 1995.)

Sosiaalityöntekijöiden toiveet työurasta ja uralla kehittymisestä vaihtelevat. Uralla etenemisen tavoittelu näyttää olevan suhteellisen harvinaista sosiaalityöntekijöillä (esim. Hietamäki & Kantola 2010). Yleistä tutkimustuloksissa on, että sosiaaalialalla eteneminen nähdään tarkoittavan siirtymistä johto-, esihenkilö- tai kehittämistehtäviin (esim. Yliruka ym. 2020, 3). Sosiaalityöntekijöiden työuran aikainen palkkakehitys on melko hidasta ja parempi palkka

vaatii usein siirtymistä esihenkilö- tai johtotehtäviin (Doel 2012, 97). Etenkin julkisella sektorilla sosiaalitoimistoissa uralla kehittymisen mahdollisuudet nähdään heikkona verrattuna toisiin toimintaympäristöihin (Tapola-Haapala 2011, 81). Talentian vastavalmistuneiden uratutkimuksen (2017) mukaan sosiaalityöntekijät ajattelevat, että sosiaalialan sisällä työpaikan vaihtaminen mahdollistaa oman uran kehittämistä toivottuun suuntaan (Landgrén 2021, 34).

Ikä näyttää vaikuttavan uraan liittyviin toiveisiin ja esimerkiksi ajatuksiin urakehityksestä. Forsmanin (2010) tutkimuksen mukaan nuoret, alle kaksi vuotta lastensuojelussa työskennelleet sosiaalityöntekijät haluavat kehittyä työurallaan, eli heillä näyttää olevan toiveita urakehityksestä. Sen sijaan pitkään, yli kymmenen vuotta samassa työtehtävässä toimineista 75 prosentilla ei ollut toiveita edetä työurallaan. Forsman pohtii, voisiko tutkimustulokseen vaikuttaa se, että perustason lastensuojelutyössä koetaan työn imua, tai toisaalta se, ovatko formaalit uratoiveet heikentyneet. (Forsman 2010, 67.)

Karme (2018) tutki sosiaalityön käytäntötutkimuksessaan kehittävien sosiaalityöntekijöiden kokemuksia Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimen uramallikokeilusta ja kehittävien sosiaalityöntekijöiden uratoiveita. Sosiaaliala nähdään mielenkiintoisena ja erilaisia uramahdollisuuksia on paljon. Uralla kehittymisen mahdollisuuksiin vaikuttavat muutokset osaamistarpeissa sekä monipuoliset työtehtävät sosiaalialan sektoreilla. Sosiaalityöntekijät kokevat horisontaalisen urakehityksen mahdollisuuden todennäköisempänä kuin vertikaalitasoisen urakehityksen. Sosiaalityön työtehtävien monipuolisuus ja asiakastyö nähdään mahdollistavan uralla kehittymisen, eikä alan vaihtoa ole harkittu. Asiakastyö nähdään merkityksellisenä ja sitä halutaan ainakin jollain tavalla jatkaa, vaikka asiantuntija- ja kehittämistehtävät kiinnostaisivat. Uralla eteneminen nähdään usein niin, että asiakastyöstä siirrytään muihin tehtäviin. Sosiaalityöntekijät kokevat, ettei urasta juuri puhuta sosiaalityön sisällä. Sosiaalityössä työ- ja urakehityksessä näyttää olevan sattumanvaraisuutta, kuten ajautumista ja jopa joutumista. (Karme 2018.) Myös Forsmanin (2010) tutkimuksen mukaan sosiaalityöntekijöillä on toive horisontaaliseen urakehitykseen ja itsensä kehittämiseen asiakastyössä. Esihenkilöksi tullaan joko niin sanotun perinteisen urakehityksen tai suunnittelemattoman urapolun kautta. (Forman 2010, 150.)

Talentian selvitys (2017) tuottaa tietoa siitä, millainen sosiaalityö kiinnostaa sosiaalityöntekijöitä ja mille sektoreille työntekijä olisi valmis siirtymään, mikäli työn ehdot olisivat kohdillaan. Hallinnollinen työ ja lapsiperheiden palvelut kiinnostivat molemmat noin

kolmasosaa Talentian selvityksen kyselyyn vastaajista. Lastensuojelu, terveystieteiden tutkimus, kriisityö esimerkiksi sosiaalipäivystyksessä sekä kuntoutus nähdään hallinnollisen ja lapsiperheiden palveluissa työskentelyn jälkeen seuraavaksi kiinnostavina sektoreina. Alle viidesosa vastaajista oli valmiina siirtymään perheoikeudellisiin palveluihin, päihdetyöhön, vammaispalveluihin, iäkkäiden palveluihin, kuraattoriksi, työllisyyspalveluihin, maahanmuuttaja- ja pakolaistyöhön sekä kotoutumisen tukeen, mikäli työn ehdot olisivat muutoin kohdillaan. (Paulin 2017, 20–21.)

Talentian selvityksessä (2017) tarkastellaan myös erilaisia urakehityssuuntia, jotka kiinnostavat sosiaalityöntekijöitä, mikäli työn olot olisivat muuten kohdillaan. Vastaajilla suurin kiinnostus on asiantuntijatehtäviin (60 %). Tutkimuksessa oletetaan, että vastaajat eivät ajattele asiantuntijatyöhön kuuluvan konkreettista asiakkaan kanssa tehtävää muutostyötä, sillä kyselyn vastausvaihtoehtoina oli erikseen asiakastyö. Selvityksen mukaan kehittämistehtävät kiinnostavat lähes puolta vastaajista (48,2 %). Asiantuntija- ja kehittämistehtävien lisäksi erikoistuminen ammattitehtävissä (36,5 %), johtotehtävät (25 %), esihenkilötehtävät (20,5 %), opetustehtävät (17,8 %) sekä asiakastyö (13 %) kiinnostavat sosiaalityöntekijöitä. Vain 12,6 % ei ollut kiinnostunut vaihtamaan nykyistä työtä urakehityksen vuoksi. Kiinnostava havainto on, että Lapin ja Etelä-Karjalan jokainen vastaaja olisi ollut valmis vaihtamaan työtä urakehityksensä vuoksi, kun taas pääkaupunkiseudulla 85 prosenttia vastaajista. Tulosten tulkinta ei ole täysin yksiselitteistä, koska vastaaja sai valita itselleen useamman kiinnostavan vaihtoehdon. (Paulin 2017, 20–21.)

Talentian vastavalmistuneiden urapolkujen (2021) tutkimuksen mukaan vuosina 2019–2020 valmistuneita sosiaalityöntekijöitä kiinnostaa jatkokouluttautuminen, sillä vain 12 prosenttia vastaajista ei ollut ajatellut kouluttautua sosiaalityön opintojen jälkeen. Tutkimuksen mukaan vastavalmistuneita kiinnostavat esimerkiksi psykoterapeuttikoulutus, tohtorintutkinto, sosiaalialan erikoistumiskoulutus ja johtamisen erikoisammattitutkinto (JET). Psykoterapeuttikoulutus kiinnostaa jopa kolmasosaa vastavalmistuneista. Lisäksi sosiaalityöntekijöitä kiinnostaa seksuaalineuvojan tai seksuaaliterapeutin sekä kasvatustieteen kandidaatin koulutukset. Kolmasosaa valmistuneista oli kiinnostuneita jatkokouluttautumisesta, mutta tarkempi koulutus ei ollut vielä tiedossa. Mielenkiintoista on, että vain kaksi prosenttia vastaajista oli kiinnostunut suorittaa muun maisteritutkinnon sosiaalityön opintojen jälkeen. Korona-aikana lisääntyneet verkkokoulutukset ja niiden nopea yleistyminen ovat mahdollistaneet itsensä kehittämisen normaalia paremmin. (Landgrén 2021, 34–35, 38.)

Sosiaalityöntekijät ovat siis kiinnostuneita jatkokouluttautumisesta. Lisäkouluttautuminen todennäköisesti parantaa mahdollisuuksia saada uudenlaisia työtehtäviä ja saada parempaa palkkaa. Sosiaalityön erikoistumiskoulutuksessa olevat opiskelijat usein vaihtavat pois asiakastyöstä jo opintojen aikana. Erikoistumiskoulutukseen hakemisen syy ei välttämättä ole uralla eteneminen, mutta lisäkouluttautuminen tukee uudenlaisten tehtävien hakemiseen. (Hietamäki & Kantola 2010, 6.) Usein kiinnostus jatko-opiskelijaksi nousee käytännön työstä. Usein jatko-opiskelijaksi hakeudutaan hetken käytännön sosiaalityössä oltuaan. Jatko-opintoihin hakeutuminen todennäköisesti johtaa epävarmempaan taloudelliseen tilanteeseen ja katkonaisempaan uraan kuin käytännön sosiaalityössä. (Forsberg, Kuronen & Ritala-Koskinen 2017, 42, 52.)

Talentian selvityksen mukaan asiakastyö kiinnostaa edelleen sosiaalityöntekijöitä. Yhä edelleen ajatellaan sosiaalityötä hyvin merkittävänä kunnassa tehtävänä viranomaistyönä, eikä niinkään ura- ja yrityskeskeisenä alana. (Paulin 2017, 22.) Esimerkiksi lastensuojelussa tehdään pitkiä työuria (Forsman 2010), vaikka sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuudesta ollaan huolissaan.

Suomessa vastavalmistuneet sosiaalityöntekijät eivät juurikaan ole kiinnostuneita yrittäjyydestä Talentian selvityksen perusteella, sillä yli 64 prosenttia vastaajista kokee, ettei näe itseään yrittäjänä tulevaisuudessa. Siitä huolimatta uskotaan, että tulevaisuudessa sosiaalityöntekijät tulevat tarjoamaan osaamistaan erilaisten palveluntuottajien, yritysten, vuokratyön, ammatinharjoittamisen tai yrittämisen kautta esimerkiksi terapeuttina, työnohjaajana, kouluttajana tai konsulttina. Erityisesti 1.1.2023 aloittaneet hyvinvointialueet tarvitsevat uudenlaista asiantuntijaosaamista. (Paulin 2017, 22.) Myöskään Talentian urapolkujen perusteella kukaan vastavalmistuneista vastaajista ei ollut toiminut kyselyajankohtana yrittäjänä tai ammatinharjoittajana (Landgrén 2021).

Lehtosen (2012) pro gradu -tutkielman mukaan jo valmistuneiden sosiaalityöntekijöiden tavanomainen työura voidaan jaotella seitsemään työuratyyppeihin, jotka ovat 1) tasainen, 2) hallintoon johtava, 3) asiakasryhmään keskittyvä, 4) asiakasryhmältään vaihteleva, 5) asemaltaan vaihteleva, 6) asiakasryhmältään ja asemaltaan vaihteleva sekä 7) erikoistehtäviä sisältävä työura. Tutkielman perusteella urat voidaan jakaa katkoksellisiin ja eheisiin uriin. Lehtosen tutkielman vastaajista lähes puolet työskentelivät asiakastyössä. Monet etenevät sosiaalityöntekijän urallaan horisontaalisesti tehtävästä toiseen ja vertikaalinen urakehitys on harvinaisempaa. Sosiaalityöntekijät usein pysyvät saman asiakasryhmän parissa, vaikka työ

vaihtuisikin. Yleisimmät asiakasryhmät ovat lapset, nuoret ja perheet. Uran alussa on yleistä, että sosiaalityöntekijät etsivät paikkaansa ja kokeilevat erilaisia työtehtäviä eri asiakasryhmien välillä, mutta uran edetessä työura tasaantuu. Tutkielman perusteella suurin osa sosiaalityöntekijöistä työskentelee uransa alusta lähtien samassa asiakasryhmässä, joten oma suuntaus työelämässä ollut jo varhain tiedossa. (Lehtonen 2012, 69–87.)

Lehtosen (2012) tutkielman mukaan suoraan työuran alussa siirtyminen johtotehtäviin on hyvin harvinaista, sillä monet olivat työskennelleet vähintään viisi vuotta asiakastyössä ennen johtotehtäviä. Siirtymät johtotehtävistä takaisin asiakastyöhön oli harvinaista. Hallinnollisia tehtäviä tehdään useimmin sosiaalitoimistoissa. Tutkielman perusteella lisäkouluttautuminen vaikuttaa olevan edellytys, jos haluaa siirtyä uuteen hallinnolliseen tehtävään. Tutkielman perusteella jatko- tai täydennyskoulutus sekä työpaikan vaihtaminen sektorilta toiselle ovat yhteydessä keskenään. Erikoistehtäviin sisältyy kehittämis- ja suunnittelutehtäviä, koulutus-, opetus- ja tutkimustehtäviä sekä työnohjausta ja sosiaalialan yrittäjyyttä. Erikoistehtävissä ei kuitenkaan ole työskennelty koko työuraa, vaan usein työuran alussa on työskennelty hallinnollisissa tehtävissä ja asiakastyössä. Sosiaalityön tehtäväalueet ovat laajentuneet, ja kehittäminen, tutkiminen sekä projektityöt ovat tulleet asiakastyön rinnalle. (Lehtonen 2012, 69–87.)

3.4 Aikaisempi tutkimus sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveista

Sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveita on tutkittu kansainvälisesti vähän ja suomalaista tutkimusta sosiaalityön opiskelijoiden, joilla on sosionomi AMK-tutkinto, ei ole. Sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveita on tutkittu kansainvälisesti pääosin määrällisellä tutkimusotteella. Kansainvälistä tutkimusta ei voi myöskään täysin verrata suomalaiseen yhteiskuntaan ja koulutukseen, sillä sosiaalityö on aina kontekstisidonnaista eli aikaan ja paikkaan sidottua. Sosiaalityö on vahvasti sidoksissa kuhunkin yhteiskunnalliseen tilanteeseen ja historiaan. Eri maissa vaihtelevat sosiaalityön yhteiskunnalliset ja lainsäädännölliset tehtävät sekä sen toimintamahdollisuudet ja reunaehdot. (Lähteinen ym. 2017, 4–5.) Yhdysvalloissa korostuu yksityistäminen, ulkoistaminen ja kilpailuttaminen. Sosiaaliturva on heikko, ja eriarvoisuus on vahvaa. (Metteri 2012.) Erilaisten yhteiskuntien vuoksi vertailu on haastavaa ja ulkomaisten tutkimusten tulokset eivät ole suoraan sovellettavissa suomalaiseen yhteiskuntaan.

Usein sosiaalityötä opiskelemaan hakeutumisen taustalla on se, että opiskelija haluaa auttaa muita ja työskennellä ihmisten kanssa. Ennen sosiaalityön opintoja monia kiinnostaa

opetusala, liiketalous tai psykologia. Sosiaalityöntekijäksi valikoitumisen taustalla on halu työskennellä muiden ihmisten kanssa, henkilökohtainen kiinnostus sosiaalityöhön tai tyytymättömyys aikaisempiin opintoihin. (Butler 1990.)

Kansainvälisten tutkimusten perusteella asiakastyö kiinnostaa sosiaalityön opiskelijoita (esim. Butler 1990; Christie & Kruk 1998; Weiss ym. 2002; Limb & Organista 2003; Sha ym. 2012; Gewirtz-Meydan & Even-Zohar 2017). Sosiaalityön opintoihin on perinteisesti hakeutunut opiskelijoita, jotka toivovat työskentelevänsä ihmisten kanssa (Limb & Organista 2003). Weiss ym. 2002 ovat tutkineet sosiaalityön opiskelijoita Yhdysvalloissa, Israelissa ja Iso-Britanniassa. Suurin osa sosiaalityön opiskelijoista haluaa työskennellä asiakkaiden parissa, mikä heijastaa ajatusta, että sosiaalityön opiskelijat näkevät sosiaalityön ytimen edelleen asiakastyönä. (Weiss ym. 2002, 601–604.) Opiskelijoita kiinnostaa edelleen haavoittuvien yksilöiden auttaminen ja rakenteellinen muutos (Limb & Organista 2003).

Kansainvälisesti sosiaalityön opiskelijoiden kiinnostavin asiakasryhmä on lapset ja lapsiperheet (esim. Weiss ym. 2002; Limb & Organista 2003). Lasten elämään pystytään paremmin vaikuttamaan sosiaalityön keinoin, kuten prevention tai kuntoutuksen avulla, kuin muita sosiaalityön asiakasryhmiä (Weiss ym. 2002). Opiskelijat ovat kiinnostuneita perhe- ja parisuhdeterapiasta, neuvonnasta, psykoterapiasta, mielenterveydestä sekä parisuhde- ja perheongelmista. (Limb & Organista 2003, 103–104.) Sosiaalityön opiskelijoita kiinnostavat yleisesti perheiden, ryhmien ja yhteisöjen neuvonta ja psykoterapia (Weiss ym. 2002; Gewirtz-Meydan & Even-Zohar 2017). Sen sijaan rikollisten, vammaisten ja ikääntyneiden parissa työskentely kiinnostaa vähemmän kuin julkisessa lastensuojelutyössä. Asiakasryhmistä vähiten kiinnostusta on ikääntyneiden, työttömien, vähävaraisten ja mielenterveyspotilaiden kanssa tehtävään työhön. (Limb & Organista, 2003, 103–104.)

Sosiaalityön opiskelijoiden toiveista valmistumisen jälkeen on nähtävissä neljä kehityssuuntaa. Opiskelijat ovat kiinnostuneita työskentelemään valmistumisen jälkeen lapsiasiakkaiden kanssa. Toisena kehityssuuntana on opiskelijoiden vähentynyt kiinnostus työttömien ja pitkäaikaissairaiden parissa työskentelyyn. Kolmantena kehityssuuntana on se, että sosiaalityön opiskelijoita kiinnostaa vähiten työskentely ikääntyneiden kanssa. Tämän voi ymmärtää siten, että sosiaalityö pyrkii muutokseen ihmisten elämässä. Ajatellaan, että lapset ovat potentiaalisin asiakasryhmä, eli lapsilla on suurempi mahdollisuus muutokseen, joko ennaltaehkäisy tai kuntoutuksen kautta. Sosiaalityön opiskelijat eivät mahdollisesti tiedä

omaa rooliaan ja vaikutusmahdollisuuksiaan pitkäaikaissairaiden parissa työskentelyssä. (Weiss ym. 2002, 602–603.)

Monet sosiaalityön opiskelijat ovat kiinnostuneita yleisistä palveluista, joita tarjotaan laajasti koko väestölle. Sosiaalityön opiskelijat haluavat työllistyä esimerkiksi avioliittoneuvontaan, kouluihin ja neuvoloihin, eli paikkoihin, joissa palvelua tarjotaan koko väestölle. Vaikuttaa siltä, että sosiaalityön opiskelijat Yhdysvalloissa ja Israelissa eivät enää hakeudu organisaatioihin, joissa autetaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä. Kuitenkin esimerkiksi britannialaiset sosiaalityön opiskelijat toivovat työskentelevänsä yhteiskunnan eniten tarvitsevien kanssa julkisella sektorilla. (Weiss ym. 2002, 593–605.) Saattaa olla, että sosiaalityön opiskelijat ovat kiinnostuneita tilanteista, joissa asiakkaiden tilanne ei ole vielä kroonistunut, minkä vuoksi opiskelijat hakeutuvat esimerkiksi perheneuvolaan. Sen sijaan sosiaalityön perinteisillä asiakasryhmillä, kuten päihteiden käyttäjillä, asiakkaiden ongelmat ja tilanteet ovat usein kroonistuneita. (Butler 1990.) Kiinnostus siis ’’sosiaalityön ytimeen’’, eli kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin ryhmiin, on vähentynyt ainakin Israelissa ja Yhdysvalloissa. (Weiss ym. 2002, 602–605.) Tutkimustulokset ovat kuitenkin ristiriitaisia. Butlerin (1990) tutkimuksen mukaan sosiaalityön tehtävästä ei-kiinnostuneita on vain vähän. Lisäksi hän toteaa, ettei voi väittää, että sosiaalityön opiskelijat olisivat vähemmän kiinnostuneita perinteisistä sosiaalityön asiakasryhmistä, sillä opiskelijat tulevat todennäköisesti erikoistumaan johonkin tiettyyn asiakasryhmään, minkä vuoksi muut asiakasryhmät eivät ole houkuttelevia, jolloin tutkimustulokset ovat ristiriitaisia. (Butler 1990.)

Sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveissa on eroavaisuuksia riippuen siitä, missä maassa opiskelija asuu. Opiskelijoiden kiinnostus eri sektoreilla työskentelyyn riippuu paljolti siitä, minkälainen rooli sosiaalityöllä on kussakin valtiossa. (Weiss ym. 2002, 594, 603–604.) Yhdysvalloissa sosiaalityöntekijöiden yksityisyrittäjyys ja itsenäinen ammatinharjoittaminen on huomattavasti yleisempää kuin esimerkiksi Euroopassa, jossa suurin osa sosiaalityöntekijöistä työskentelee sosiaalivirastoissa julkisella sektorilla. Yhdysvalloissa jopa neljäsosa työskentelee joko kokonaan tai osa-aikaisesti yksityisenä ammatinharjoittajana. Yksityisyrittäjyyden houkuttelevuuteen voivat vaikuttaa itsenäisyys ja oma harkintavalta, kun taas viranomaistyössä työtä vaikeuttavat byrokraattiset rajoitukset. Yksityisyrittäjänä työskenneltäessä voi samaan aikaan olla sekä asiakastyössä että johtotehtävissä. Lisäksi yksityisyrittäjänä palkka on usein parempi kuin julkisella sektorilla. (D’Aprix ym. 2004, 266–267.) Toisaalta opiskelijat näkevät yrittäjyyden riskit (Butler 1990). Aiemmin on esitetty

huolta siitä, että sosiaalityön opiskelijat ovat kiinnostuneita yksityisestä ammatinharjoittamisesta julkisen sektorin sijaan. Limbin ja Organistanin (2003, 105) tutkimuksen mukaan huoli on turha, sillä opiskelijat olivat edelleen kiinnostuneita julkisen sektorin töistä. Yhdysvalloissa, Isossa-Britanniassa ja Israelissa tehdyn tutkimuksen mukaan sosiaalityön opiskelijoiden erilaiset toiveet eivät johdu sosioekonomisista tai demografisista eroista, vaan sosiaalityön profession luonteesta ja sen vaikutuksesta opiskelijoihin (Weiss ym. 2002, 604).

Monet opiskelijat ovat kiinnostuneita terapeutiksi opiskelemisesta asiakastyön lisäksi. Saattaa olla, että sosiaalityön opiskelijat pitävät sosiaalityöntekijäksi opiskelua helppona reittinä terapeutiksi pääsyksi. (Butler 1990.) Näyttää siltä, että jatkokouluttautuminen vie pois päin asiakastyöstä (Sha ym. 2011).

Vuonna 1998 tutkittiin sosiaalityön opiskelijoiden uraodotuksia Walesissa. Koulutus- ja etenemismahdollisuudet olivat tärkeitä 76 prosentille vastaajista. Kuitenkin vain 9 prosenttia opiskelijoista halusi edetä työurallaan pidemmällä aikavälillä. Useimmat opiskelijat eivät odottaneet saavansa ylennyksiä ensimmäisen viiden vuoden aikana kelpuutuksen jälkeen. Tutkimuksen mukaan urakehitystä tärkeämpänä pidettiin tyytyväisyyttä työhön. (Mathias-Williams & Thomas 2002.)

Näyttää siltä, että yhteneväisyyksiä sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveista löytyy maa- ja kulttuurikontekstista huolimatta (Weiss ym. 2002, 604). Asiakastyö houkuttelee sosiaalityön opiskelijoita edelleen. Kansainvälisesti katsottuna terapeutin työote vaikuttaa olevan monen opiskelijan toiveena ja monet haluaisivat työskennellä yksityisellä sektorilla. Sosiaalityön opiskelijoita näyttää kiinnostavan yksityisyrittäjyys etenkin maissa, joissa julkisen sektorin rooli on vähäisempi. Sosiaalityön opiskelijat haluavat suuntautua lapsiin ja lapsiperheisiin, kun taas ikääntyneet, päihteiden käyttäjät ja vähätuloiset asiakasryhmänä eivät houkuttele samalla tavalla. Opiskelijat kokevat, että lasten elämään pystytään vaikuttamaan sosiaalityön keinoin, mutta esimerkiksi päihteidenkäyttäjien vaikuttaminen sosiaalityön keinoin on haastavampaa. Suurin osa eurooppalaisista sosiaalityön opiskelijoista aikoo suuntautua uran alussa julkiselle sektorille. Monet opiskelijat toivovat työskentelevänsä asiakkaiden kanssa, joiden tilanteet eivät ole kroonistuneita. Sosiaalityön opiskelijoista vain harvalla on viiden vuoden toiveita uralla etenemisessä. Sosiaalityön opiskelijoita houkuttelevat opetustehtävät vain vähän. Asiakastyön houkuttelevuus näyttää vähentyvän, mitä pidemmälle opiskelija on jatkokouluttautunut.

4 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa kuvaan tutkimukseni käytännön toteutusta. Ensin kuvaan tutkielmani tutkimuskysymyksen. Sen jälkeen kerron aineiston keruusta ja keräämästäni haastatteluaineistosta. Tämän jälkeen perustelen tekemiäni menetelmällisiä valintoja, kuten käyttämäni analyysimenetelmää. Lopuksi pohdin tutkielmani rajoituksia sekä eettisyyttä.

4.1 Tutkimuskysymys

Tarkastelen tässä tutkielmassa sosiaalityön pääaineopiskelijoiden uratoiveita. Keskityn niiden sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveisiin, jotka ovat suorittaneet sosionomin tutkinnon.

Tutkimuskysymykseni on:

- 1) Minkälaisia työuraan liittyviä toiveita on sosiaalityön pääaineopiskelijoilla, joilla on sosionomin tutkinto?*

Tutkimuskysymykseeni sisältyvät kysymykset esimerkiksi siitä, millaisissa työtehtävissä ja organisaatioissa sosiaalityön opiskelijat haluaisivat työskennellä valmistumisen jälkeen, millaiset väestöryhmät kiinnostavat opiskelijoita, mitä opiskelijat ajattelevat asiakastyöstä sekä mitä he ajattelevat jatkokouluttautumisesta. Tutkielmani tuottaa tietoa sosiaalityön opiskelijoiden pidemmän aikavälin toiveista sekä heidän ajatuksiaan uralla etenemisestä ja kehittymisestä. Analysoin tutkielmassani sitä, minkälaisia näkemyksiä sosionomitutkinnon suorittaneilla on tulevasta sosiaalityöntekijän työurasta ja millaisia toiveita heillä on uraan liittyen. Analysoin teemoja, jotka nousevat aineistosta esiin.

Rajaan kohderyhmäni sosiaalityön pääaineopiskelijoihin, joilla on jo sosionomi AMK-tutkinto, sillä monet sosionomit koulutautuvat sosiaalityöntekijöiksi ja heidän määränsä on kasvussa. Talentian selvityksen mukaan vuoden 2021 vastavalmistuneista sosiaalityöntekijöistä jopa 20 prosentilla oli sosionomi AMK-tutkinto. Lisäksi lähes kolmasosa sosionomi AMK-tutkinnon suorittaneista kiinnostaa suorittaa sosiaalityön maisteritutkinnon. (Landgrén 2021, 35.) Sosiaalityön opiskelijoiden, joilla on sosionomin tutkinto, uratoiveita ei ole tutkittu tätä ennen Suomessa. Sosiaalityön opiskelijoiden urapreferenssejä on tutkittu kansainvälisesti, mutta suomalaisen yhteiskuntaan ja sosiaalityöhön vertailu on ongelmallista, sillä yhteiskunnalliset kontekstit ovat erilaiset.

Tämän tutkielman haastatellut sosionomit ovat olleet sosiaalialalla sosionomiopintojen harjoitteluissa sekä valmistumisen jälkeen työelämässä, jolloin heillä on paljon tietoa

sosiaalialalta, uramahdollisuuksista, työuran aikana nousseista tulevaisuuden toiveista sekä toisaalta työelämään liittyvistä huolista. Monet haastateltavat sosiaalityön opiskelijat ovat myös olleet sosiaalityön harjoitteluissa, jolloin heillä on omakohtaista kokemusta sosiaalityöntekijänä olemisesta. Sosionomi (AMK) -tutkinnon suorittaneiden sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveita ei ole tutkittu. Tutkielma tuottaa tietoa esimerkiksi sosiaalialan opintoja suunnittelevalle, korkeakouluille sekä työnantajille, sillä opiskelijoiden toiveet työurasta vaikuttavat myös opetukseen sekä työnantajiin. Sosiaalityön opiskelijoiden kiinnostuksen kohteita on tärkeä tutkia, jotta opetussuunnitelmat vastaavat opiskelijoiden kiinnostuksen kohteisiin (Christie & Kruk 1998). Pätevistä sosiaalityöntekijöistä on pulaa etenkin julkisella sektorilla. Mielenkiintoista on selvittää, vastaavatko opiskelijoiden toiveet työelämän vaatimuksia ja tarpeita.

Lähteisen ja Tuohinon (2013) tutkimuksen mukaan sosionomien hakeutumiseen sosiaalityön opintoihin voidaan nähdä kolme syytä, jotka ovat monipuolisemmat työskentelymahdollisuudet, opiskeluhaluus sekä sosiaalityöntekijän kelpoisuuden saaminen. On mielenkiintoista selvittää, millaisia ajatuksia sosionomitauksilla sosiaalityön opiskelijoilla on erilaisista työmahdollisuuksista, opiskelusta sekä sosiaalityöntekijän kelpoisuuden saamisesta.

4.2 Aineisto

Tutkielmani empiirinen aineisto koostuu haastatteluaineistosta, jonka keräsin yhdessä toisen Turun yliopiston sosiaalityön opiskelijan kanssa. Toinen opiskelija tutkii sosionomi (AMK) -tutkinnon suorittaneiden sosiaalityön opiskelijoiden ammatinvalintamotiiveja ja sitä, miksi opiskelija on hakeutunut ensin sosionomitutkintoon ja vasta sitten sosiaalityöhön. Keräsimme yhdessä tutkimusaineiston, sillä molemmat tutkivat sosionomi (AMK) -tutkinnon suorittaneita sosiaalityön pääaineopiskelijoita. Koulutukseen hakeutumisen motiivit ja uratoiveet käsittelevät melko samanlaisia teemoja ja molempien mielenkiinto kohdistuu opiskelijoiden opintoihin ja työelämään. Valitsin aineistonkeruutavaksi haastattelun, koska se on joustava ja haastattelun avulla saadaan tietoa halutusta asiasta mahdollisimman paljon. Haastatteluun osallistuneilla on kokemuksia ja omia ajatuksia tutkitusta aiheesta, joten haastateltavat tietävät aiheesta paljon. Haastattelussa haastattelija voi kysyä, tarkentaa, selvittää ja keskustella asiasta haastateltavan kanssa. (Tuomi & Sarajarvi 2013, 73–77, 85.)

Lähetimme marraskuussa 2022 ”Sosiaalityön uraverkosto” -Facebook-ryhmään haastattelukutsun (ks. Liite 1). Suljettuun ryhmään pääsevät sisälle vain laillistettuja

sosiaalityöntekijöitä sekä sosiaalityön tutkinto-opiskelijoita. Valitsimme Facebookissa olevan ryhmän, sillä ryhmä on aktiivinen ja ryhmässä on yhteensä yli 4700 sosiaalityöntekijää ja sosiaalityön opiskelijaa, jolloin haastattelukutsu tavoitti mahdollisimman monen aiheesta kiinnostuneen. Saimme rekrytoitua muutamassa vuorokaudessa tarvittavat yhdeksän haastateltavaa. Haastateltavista suurin osa oli ollut työelämässä sosionomina jo pidemmän aikaa. Lähes kaikilla oli sosiaalityöntekijän sijaiskelpoisuus. Muutamalla opiskelijalla oli myös ylempi ammattikorkeakoulututkinto, sosionomi YAMK. Yksi haastateltava oli valmistunut juuri ennen haastatteluhetkeä, mutta olimme sopineet haastattelun silloin, kun haastateltava oli vielä opiskelija. Sosionomiksi oli valmistuttu vuosien 2003–2017 välillä.

Toteutimme haastattelut joulukuussa 2022 ja tammikuussa 2023. Toteutimme haastattelut etäyhteyksin haastateltavien omien toiveiden mukaisesti, sillä haastateltavia oli ympäri Suomea. Käytimme Turun yliopiston käyttämää Zoom-palvelua, joka on tietoturvallinen (Turun yliopisto 2022). Haastattelut kestivät 47 minuutista 70 minuuttiin. Äänitys tapahtui molempien puhelimiin nauhoituksella. Äänitteet siirsimme Turun yliopiston tietoturvalliseen SeaFile -pilvipalveluun, jossa äänitteet olivat salasanan takana, jotta ulkopuoliset eivät pääse äänitteisiin. Haastateltavat esittäytyivät ennen äänitystä, jolloin äänitteissä ei kerrota nimiä yksityisyyden takaamiseksi. Äänitimme ja litteroimme haastattelut analysoitavaan kirjalliseen muotoon. Teimme litteroinnin tietoturvallisesti ja säilytimme litterointeja SeaFile -pilvipalvelussa. Litteroitua tekstiä kertyi yhteensä 145 sivua (Times New Roman 12, riviväli 1,5). Jo litteroinnissa jätimme tunnistetiedot pois tutkittavien tunnistettavuuden vähentämiseksi. Tunnistetietoja ovat esimerkiksi nimet, työpaikkojen nimet, oppilaitokset ja paikkakunnat. Säilytimme haastateltavan murteen. Litteroinnissa poistimme ylimääräisiä täytesanoja, esimerkiksi ”et et”, ”niinku niinku” luettavuuden helpottamiseksi.

Kahden opiskelijan yhteisen aineiston käyttöön liittyy sekä hyötyjä että haasteita. Keräsimme ja käytimme samaa aineistoa, sillä tutkimme melko samoja asioita ja yhteisen haastatteluaineiston tekeminen oli ajallisesti taloudellisempaa kuin kahden erillisen tekeminen. Haastattelun yhtenä heikkoutena nähdään sen ajallisuus, sillä haastattelujen tekeminen vie aikaa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 74). Kahden tutkijan keräämän ja käyttämän haastatteluaineiston hyötynä on parempi resurssien käyttö. Kahden tutkijan yhdessä tekemä haastatteluiden suunnittelu, toteuttaminen sekä litterointi on nopeampaa kuin yksin. Lisäksi haastateltavia on helpompi saada. Mikäli kumpikin olisi tehnyt erilliset haastattelukutsut Facebookin ”Sosiaalityön uraverkosto” -ryhmään samasta kohderyhmästä ja melko samanlaisesta aiheesta, olisi voinut käydä niin, että haastateltavia olisi ollut vaikea saada

riittävästi molempiin tutkielmiin. Haasteena oli haastattelurungon tekeminen sellaiseksi, joka palvelee molempien tutkimuskysymyksiä eikä haastattelurunko olisi liian pitkä haastateltavan mielenkiinnon säilyttämiseksi.

Tässä tutkielmassa käytin teemamuotoista haastattelua. Haastattelut voivat olla joko lomakehaastatteluja, teemahaastatteluja eli puolistrukturoituja tai syvähaastatteluja. Teemahaastattelussa tavoitteena on löytää tutkimustehtävään merkityksellisiä vastauksia. Teemahaastattelua voidaan käyttää, kun tutkittavasta aiheesta tiedetään jo etukäteen, eli teemahaastattelu perustuu tutkimuksen viitekehukseen. Teemahaastattelussa voidaan kysyä melko vapaasti etukäteen suunnitellut kysymykset, eikä samoja kysymyksiä tarvitse esittää samassa järjestyksessä jokaiselle tutkittavalle. Teemahaastattelun etuna haastateltavien vastausten tarkentaminen. Teemahaastattelu ei ole kuitenkaan erityisen vapaa.

Teemahaastattelun haasteena on se, tietävätkö tutkittavat riittävästi tutkimuksen viitekehuksesta eli jo tiedetystä, ja vastaavatko haastattelut tutkimuskysymykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 73–77.) Tutkimukseeni sopi teemahaastattelu, koska sillä etsitään ihmisten tekemiä tulkintoja ja merkityksiä (Hirsjärvi & Hurme 2022). Pyrimme välttämään johdattelevia kysymyksiä.

Olimme molemmat kaikissa haastattelutilanteissa mukana ja kävimme teemoittain aihepiirejä läpi haastattelurunkoa apua käyttäen (Liite 2). Jaoimme haastattelut kolmeen teemaan. Ensimmäinen kävimme läpi taustakysymyksiä, kuten ikää ja suoritettuja koulutuksia. Ensimmäinen teema käsitteli haastateltavan taustaa, kuten korkeakouluun hakeutumista. Toisessa osuudessa käsiteltiin ammatinvalintamotiiveja. Teema kolme käsitteli tulevaisuuden toiveita, eli sen tarkoituksena oli vastata omaan tutkimuskysymykseeni. Järjestimme haastattelurungon kronologisesti aloittaen hakuprosessista ja siihen liittyvistä ajatuksista ja motiiveista kohti tulevaisuuden uraan liittyviin teemoihin. Tulevaan uraan liittyvät kysymykset esitettiin viimeiseksi, joka voi vaikuttaa negatiivisesti vastauksiin, sillä haastateltava voi olla jo melko väsynyt loppua kohden, jolloin vastaukset voivat olla lyhyempiä ja vähemmän pohtivia. Toisaalta loppua kohden haastattelu oli rennompaa, eikä haastateltavaa enää jännittänyt samalla tavalla. Haastattelutilannetta auttoi molempien haastattelijoiden kokemus sosiaalityöntekijänä työskentelystä. Sosiaalityöntekijän työhön kuuluu olennaisesti haastattelutilanteet. Lisäksi kaikilla haastateltavilla oli pitkä työkokemus sosiaalialalla, mikä näkyi taitona ajatella monipuolisesti asioista.

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu tutkimuslupien hankinta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). En hakenut tähän tutkielmaan tutkimuslupia, sillä en haastattele esimerkiksi hyvinvointialueen, kunnan tai järjestöjen työntekijöitä, vaan vapaaehtoisia opiskelijoita. Koen, ettei aihe ole eettisesti kyseenalainen, jolloin opiskelijoiden kotiyliopistoilta ei tarvita lupaa opiskelijoiden haastatteluun. Opiskelijat osallistuivat täysin vapaaehtoisesti tutkielmaan. Haastattelupyynnössä (ks. Liite 1) ohjataan jo tutkimuksen aiheeseen eli sosiaalityön opiskelijoiden työuraan liittyviin uratoiveisiin. Etukäteen on tärkeä kertoa joko haastattelukysymykset tai ainakin aihe tutkittaville (Tuomi & Sarajärvi 2013, 73). Emme lähettäneet haastattelurunkoa etukäteen lukuun ottamatta yhtä haastateltavaa. Yksi haastateltava toivoi haastattelurungon nähtäväksi ennen haastattelua, jotta voi valmistautua paremmin haastatteluun. Haastattelupyynnössä kerroimme molempien tutkimusten tarkoituksesta, sen kohderyhmästä ja haastattelujen toteutuksesta. Ennen haastattelua kerroimme molempien tutkielmasta. Muistutimme vielä suullisesti, että haastattelut nauhoitetaan puhelimella, litteroidaan ja anonymisoidaan, ja haastatteluja käytetään kahteen eri pro gradu -tutkielmaan sekä mahdollisesti tulevaisuudessa tutkimusartikkeleihin. Kerroimme, että säilytämme aineistoa enintään loppuvuoteen 2025 asti mahdollisia tutkimusartikkeleita varten, mutta aineisto poistetaan heti, kun aineistoa ei enää tarvita. Kerroimme suullisesti ennen haastattelua haastateltavien oikeuksista, kuten siitä, että haastateltavilla on missä tahansa tutkimuksen teon vaiheessa oikeus keskeyttää haastattelu ilman mitään erikseen ilmoitettavaa syytä. Kerroimme tutkijoiden velvollisuuksista, kuten salassapitovelvollisuudesta. Kerroimme henkilötietojen käsittelystä ja tietosuojasta (tietosuojalaki 1050/2018). Tämän jälkeen pyysimme haastateltavilta suullisen, tietoisin suostumuksen. Kirjallista suostumusta emme pyytäneet, sillä uraan ja motiiveihin liittyvät aiheet ovat neutraaleja ja haastatteluun osallistuivat vapaaehtoiset opiskelijat.

4.3 Aineiston analyysi

Hyödynsin laadullista tutkimusotetta, koska aineisto oli kirjallisessa muodossa. Laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena ei ole löytää tilastollisia yhteyksiä, vaan siinä pyritään kuvaamaan, ymmärtämään ja antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Analyysimenetelmänä käytin sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, joka sopii hyvin monenlaiseen kirjallisessa muodossa olevaan aineistoon. Sisällönanalyysin tarkoituksena on saada tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä muodossa. Tässä tutkimuksessa käytin sisällönanalyysiä ja pyrin tiivistämään ja löytämään aineistostani sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveita. Aineiston keräämisen ja litteroinnin jälkeen aineisto

luokitellaan, teemoitellaan tai tyytitellään. Aineisto hajotetaan osiin, minkä jälkeen aineisto käsitteellistetään sekä järjestellään uudella tavalla niin, että kokonaisuudesta tulee mielekäs ja johdonmukainen. Teemoittelu on aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 85, 91–93, 103, 109.)

Aineiston analysointi voi olla aineistolähtöistä, teoriasidonnaista ja teorialähtöistä. Tässä tutkielmassa analysoin aineistoa teoriaohjaavasti. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä teoreettiset lähtökohdat tuodaan valmiina, ilmiöstä aiemmin tiedettynä. Aineistossa alaluokat luodaan aineistolähtöisesti, mutta yläluokat tuodaan valmiina, eli teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä yhdistyy sekä aineisto- että teorialähteisyys. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 99, 108–118.) Aluksi käsitelin aineistoani aineistolähtöisesti, minkä jälkeen käsitelin aineistoa teoreettisen viitekehysten kautta. Olen hyödyntänyt teoreettista viitekehystä luokkien muodostuksessa erilaisista sosiaalityöntekijöiden uratoiveista.

Aineiston analyysivaiheessa olin kiinnostunut ainoastaan tutkimuskysymykseen vastaavista asioista. Koska aineisto pyrkii vastaamaan myös toisen tutkijan tutkimuskysymykseen, omassa tutkielmassani ei ole tarkoituksenmukaista käyttää koko aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi 2013.) Omaan tutkimuskysymykseeni vastaava aineisto oli lopulta noin 70-sivuinen. Aineiston analyysin alussa luin läpi aineistoa. Tein erillisen tiedoston, johon siirsin vain omaan tutkimuskysymykseeni liittyvät tekstiosiot. Tiedostoon tein alustavat yläluokat ja siirsin tekstiosion kunkin yläluokan alle. Analyysivaiheessa palasin moneen kertaan koko aineistoon laajemman kokonaisymmärryksen mahdollistamiseksi. Aineiston huolellisen lukemisen jälkeen aloin luomaan yläluokkia ja alaluokkia. Alaluokat on luotu aineistolähtöisesti ja analyysin yläluokat tuodaan jo tiedettynä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117).

4.4 Tutkimuksen eettisyys ja rajoitteet

Tässä tutkielmassa sitoudun Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) Hyvään tieteelliseen käytäntöön (2012). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) mukaan tutkimuksen teossa keskeistä on rehellisyys ja yleinen huolellisuus. Ilman hyvän tieteellisen käytännön noudattamista tutkimus ja sen tulokset eivät voi olla uskottavia ja luotettavia. Huolellisuus ja tarkkuus koskevat koko tutkimusprosessia. Tarkkuutta ja huolellisuutta edellytetään tutkimuksen suunnittelussa, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimuksen ja sen tulosten arvioinnissa. Avoimuus koskee tiedonhankintaa sekä tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu olennaisesti muiden tutkijoiden

työn arvostaminen ja kunnioittaminen sekä heidän tutkimuksiinsa asianmukainen viittaaminen. Tutkimuksen suunnittelu, toteuttaminen, raportointi sekä tietoaineistot tallennetaan niin, että hyvän tieteellisen tavan mukaiset vaatimukset toteutuvat. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Tutkimuseetiikkaan kuuluvat osallistuvien tiedottaminen ja tunnistamattomuus (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Tutkimushaastattelukutsussa (Liite 1) kerroimme, mitä tutkimus koskee ja mihin haastattelussa pyritään. Etukäteinen informointi haastateltaville tutkimusaiheesta on tärkeää. Haastatteluun suostuminen on tietoinen päätös, jolloin tutkittavat harvoin kieltäytyvät haastattelusta tai haastattelun käytön tutkimusaineistona. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 73–74, 131.) Haastateltavat osallistuivat vapaaehtoisesti tutkielmaani varten tekemään haastatteluun. Informoimme haastateltavia sekä haastattelukutsussa kirjallisesti että vielä suullisesti ennen haastattelua. Kysyimme ennen haastattelua ja heti haastattelun jälkeen, onko haastateltavilla kysyttävää. Kerroimme suullisesti ennen haastattelu molempien tutkielmien tavoitteet, menetelmät sekä mahdolliset tutkittavalle aiheutuvat riskit (Tuomi & Sarajärvi 2013, 73–74), kuten sen, että täyttä tunnistamattomuutta emme voi luvata, sillä sosionomi (AMK) -tutkinnon suorittaneiden sosiaalityön pääaineopiskelijoiden ryhmä on rajattu. Saimme haastateltavia ympäri Suomen eri yliopistoista, mikä on anonymiteetin kannalta tärkeää. Alun perin suunnittelimme, että laitamme haastattelupyynnön vain Turun yliopiston sosiaalityön sähköpostilistalle, mutta tällöin anonymiteetin suojaaminen olisi ollut haastavampaa, koska oppiaine on pieni, ja monet tuntevat toisensa. Erityisen tarkkaan olen harkinnut suorat sitaatit haastateltavan tunnistamisen riskin vähentämiseksi.

Tutkijan position pohtiminen on tärkeää etenkin laadullisessa tutkimuksessa. Olen opiskellut yliopistossa sosiaalityötä. Minulla ei ole kokemusta sosionomiksi opiskelusta tai työskentelystä sosionomina. Olen työskennellyt sosiaalityöntekijänä, jolloin minulla on omia ajatuksia sosiaalialalta ja työelämästä. Olen työskennellyt ainoastaan lapsiperheiden palveluissa ja lastensuojelussa sosiaalityöntekijänä, jolloin osaan kysyä tarkentavia kysymyksiä paremmin lapsiperheiden palveluista kuin esimerkiksi aikuissosiaalityöstä tai vammaissosiaalityöstä. Pyrin haastattelujen ja aineiston analyysin aikana tietämättömyyteen eli siihen, ettei omat ajatukseni vaikuttaisi haastatteluihin, aineiston analyysiin tai tuloksiin. Tässä tutkielmassa ei pyritä yleistämään vaan ymmärtämään.

5 Sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveet

Tässä luvussa kuvaan sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveita. Analyysin perusteella sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveet voidaan jakaa neljään teemaan, jotka ovat toiveet työnkuvasta, vaikuttamisesta, etenemismahdollisuuksista (ks. taulukko 1).

Taulukko 1 Sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveet

Toive työnkuvasta	Toive vaikuttamisesta	Toive asiantuntijatehtävistä	Toive etenemismahdollisuuksista
Monipuoliset työtehtävät	Mahdollisuus vaikuttaa	Jatkokouluttautuminen ja tutkimustyö	Itsensä kehittäminen
Asiakassuhteiden merkityksellisyys	Rakenteellinen sosiaalityö	Opetustehtävät	Uralla eteneminen
Lapset ja nuoret		Kehittämistehtävät	Lyhyen ja pidemmän aikavälin toiveet
Aikuissosiaalityö ja marginaalit		Johtamistehtävät ja hallintotehtävät	
Terveysosiaalityö			
Työn luonne			
Virka-aikainen työ			
Organisaatiot			

5.1 Toive työnkuvasta

Monipuoliset työtehtävät

Aineistosta nousee esille sosiaalityön opiskelijoiden toiveet monipuolisista työtehtävistä sosiaalityöntekijäksi valmistumisen jälkeen. Sosiaalityöntekijän tehtävät nähdään mielenkiintoisina ja monipuolisina. Yleisesti sosiaalialalla työtehtävien toivotaan olevan monipuolisia, vaihtelevia ja sopivan haastavia (Paulin 2017). Aineiston perusteella sosiaalialalle on hakeuduttu osin siksi, että työmahdollisuudet ovat hyvin laajat ja työurasta voi rakentaa itsensä näköisen. Monipuoliset työtehtävät eri sosiaalityön työpaikoilla voivat mahdollistaa uralla kehittymisen ja omanlaisensa urapolun rakentamisen (Karme 2018, 8). Opiskelijat toivovat omaan työhönsä vaihtelevuutta ja sitä, että työ olisi itselleen sopivan haastavaa. Sosiaalityöntekijöiden työhyvinvointia lisääkin monipuoliset työtehtävät sekä työn vaihtelevuus (Meltti & Kara 2009, 10). Sosiaalityön opiskelijat tunnistavat sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien erilaisia työmahdollisuuksia ja sitä, että vaikka työ on osittain samanlaista, on koulutuksissa ja työtehtävissä kuitenkin eroavaisuuksia.

H 1: Ja monipuolisuutta. Mä ajattelen, että kyllähän sosiaalityöntekijäkin voi tehdä vaikka mitä tosi tosi monipuolista niin sitä mä odotan.

H4: -- Ja tajusin, et ei se nyt ookaan pelkkää papereita se työ, että sitten et jotenki käytännössä sit taas mä niinku oon tykännyt sosiaalityöntekijän työn monipuolisuudesta ja semmosesta haasteellisuudesta ja sit siit prosessin vetämisestä ja tota ja se, et se on kaikkee muuta kuin pelkkää paperin pyörittämistä. Kyl siin tehään ihmisten kanssa töitä aika haasteellisissa olosuhteissa.

H5: Mä listaan, että terveysosiaalityö kiinnostaa tosi paljon, aikuissosiaalityö, kriisityö, mutta sit ehkä myös semmoinen niinku. Mikähän se olis? Onks se sit just jotain vauvaperhetyö. Tosi niinku eri puolilta tavallaan, mutta ehkä tää mahdollisuuksien maailma.

Aineistosta nousee esille opiskelijoiden kiinnostus ensiarvioiden tekemiseen, nopeasti muuttuviin tilanteisiin sekä ensikohtaamisiin asiakkaiden kanssa. Ensikohtaamisia on etenkin sosiaalihuoltolain mukaista palvelutarpeen arviointeja tekevillä sosiaalityöntekijöillä. Palvelutarpeen arviointi lapsiperheiden palveluissa nähdään hyvin mielenkiintoisena ja monipuolisena työtehtävänä, sillä siinä kohdataan laajasti asiakkaita sekä arvioidaan heidän yksilöllisiä tilanteitaan ja tarpeitaan. Palvelutarpeen arvioinnissa sosiaalityöntekijä tekee yhteistyötä asiakkaan, perheen sekä mahdollisesti asiakkaan verkoston kanssa. Palvelutarpeen arvioinnissa arvioidaan asiakkaan tilannetta kokonaisvaltaisesti. Siinä arvioidaan esimerkiksi sitä, mikä voisi palvella asiakkaan tarpeita ja onko sosiaalihuollon palveluille tarvetta. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.)

H1: Ja mä ajattelen, että mä olen parhaimmillani nopeissa tilanteissa, missä tarvitaan äkkiä päätöksentekoa ja ja sellaisia niinku nopeasti muuttuvat tilanteet, niin mä oon huomannut tässä ammattiuran aikana, että ne on ehkä se mun juttu. Niin mä voisin itseni hyvin nähdä jossain päivystysluontaisessa työssä. -- Ja kun mun mielestä jotenkin se asiakkaan kohtaaminen on tosi tärkeätä, ja varsinkin tossa palvelutarpeen arvioinnissa, kun se on monelle usein se ensimmäinen kohtaaminen siihen niinku sosiaalityöhön tai lastensuojeluun tai mihin ikinä, niin mä ajattelin, että se on sen verran vaativaa ja haastavaa työtä --. Ja sitten mä tykkään siitä, että on paljon muuttuvia tilanteita.

Opiskelijoiden toiveet mieluisasta asiakasryhmästä näyttävät olevan melko selkeitä, vaikka toisaalta työpaikkojen suuri määrä saattaa vaikeuttaa päätöksentekoa. Suurin osa haastateltavista haluaa jäädä yliopistosta valmistumisen jälkeen työskentelemään saman asiakasryhmän pariin kuin aiemminkin sosionomina työskenneltäessä, eli opiskelijat ovat vahvasti sitoutuneita tiettyyn asiakasryhmään. Monet opiskelijat ovat löytäneet mieluisan asiakasryhmän jo ennen sosionomiopintoja, ammattikorkeakoulun harjoitteluissa sekä sosionomina työelämässä. Mieluisan asiakasryhmän valintaan on vaikuttanut usein myös

sattuma ja ajautuminen. Usein harjoittelut ja määräaikaisten työt ovat innostaneet työhön, jota ei ollut ajatellut aiemmin potentiaalisena asiakasryhmänä. Sosiaalityön opinnot ja harjoittelut eivät siis vaikuttaneet asiakasryhmän vaihtoon juurikaan, vaan näyttää siltä, että asiakasryhmään liittyvä toive on melko pysyvä.

H2: Vaik mä en oo esimerkiksi koskaan ajatellut nuorena, että mä työskentelen lasten parissa tai nuorten parissa, niin mä mun koko työurani ollut sitten lasten, lasten tai nuorten kanssa.

H5: -- mä huomaan että mul on vähän semmoinen runsaudenpula kun mä kattelen työpaikkoja. Et kun niit vaihtoehtoja on niin paljon, nii sit mä huomaan, et must tulee levoton ja että et sit kun saa vakituisen viran, nii miten se sormi hakeutuu sinne duunitori.fi. -- mä yritän nyt ajatella niin, et et mä haluaisin olla paikallaan hetken.

Asiakassuhteiden merkityksellisyys

Aineistosta nousee esiin asiakassuhteiden merkityksellisyys sekä halu työskennellä asiakkaiden kanssa. Sosiaalityöntekijöiden työhyvinvointiin vaikuttaa aikaisemminkin tutkimuksen mukaan kokemus asiakassuhteiden merkityksellisyydestä (Meltti & Kara 2009; Forsman 2010). Asiakastyö on ollut eräs merkittävä tekijä ylipäänsä sosiaalialalle hakeutumiselle. Opiskelijat näkevät sosiaalityöntekijän työn monella tavalla merkityksellisenä asiakkaille ja työntekijälle itselleen. Opiskelijat nostavat esiin altruistisia syitä sosiaalityön opintoihin hakeutumiselle, jotka ovat myös aikaisemman tutkimuksen (esim. Kallio ym. 2021) mukaan tärkeitä syitä opintoihin hakeutumiselle. Sosiaalityöntekijät yleisesti toivovat, että työ on merkityksellistä ja antoisaa (Forsman 2010). Opiskelijat haluavat työskennellä ihmisten kanssa ja auttaa tukea tarvitsevia sosiaalityön keinoin.

H8: Ja jotenkin sosiaalityöstä puhutaan siihen tyyliin, et siel on kauheen merkityksellistä. On just rakenteellinen sosiaalityö ja tämmönen sosiaalinen asianajo, niin mä luulen et nää teemat oli semmoisii, mitkä mua sit ajo nimenomaan sosiaalityön opintoja kohti.

H2: No kyllä mua varmaan on ohjannu myös se kuitenkin semmonen halu auttaa ihmisiä. – Varmaan se, et se työ on semmost just ihmisten kans tehtävää työtä.

Opiskelijat haluavat urallaan olla vuorovaikutuksessa asiakkaiden kanssa, minkä vuoksi monet haluavat jäädä asiakastyöhön sosiaalityöntekijäksi valmistumisen jälkeen. Opiskelijat pitävät tärkeänä läheistä asiakassuhdetta sekä vuorovaikutusta asiakkaiden kanssa (ks. esim. Forsman 2010). He kuvaavat, etteivät halua tehdä vain paperitöitä, jotka usein ajatellaan nimenomaan sosiaalityöntekijän työnkuvaan vahvasti kuuluvan.

H5: Et mä haluun tehdä ihmisten kanssa töitä. Että se on, se on niinku, se mun ykkösasia tavallaan, että mun pitää saada olla ihmisten kaa vuorovaikutuksessa ja kontaktissa. Että mä en voi olla tekemässä mitään pelkkii toimistotöitä esimerkiksi, se ei oo niinku mun juttu. Et mä haluan kohdata ja olla läsnä. -- mä toivon, et kaikki tällä alalla työskentelevät ihmiset haluaa auttaa ihmistä, niin kyllähän siellä semmonen auttamisen halu täytyy taustalla olla.

Lapset ja nuoret

Aineiston perusteella opiskelijoita kiinnostaa asiakasryhmistä eniten lapset ja lapsiperheet. Usein halu työskennellä lasten ja nuorten kanssa on noussut jo ennen sosionomiopintoja. Usein sosionomiopintojen aikana tehdyt harjoittelut ja valmistumisen jälkeen tullut työkokemus vahvistavat toivetta työskennellä lasten ja lapsiperheiden kanssa myös sosiaalityöntekijänä. Sosiaalityöntekijänä uskotaan olevan mahdollisuus vaikuttaa lasten elämään sosiaalityön keinoin ja mahdollistaa lasten ja nuorten kasvu ja kehitys (ks. myös Weiss ym. 2002). Opiskelijat näkevät omina vahvuuksinaan lasten kanssa työskentelyn. Lasten ja nuorten kanssa työskentelevät haastateltavat kokevat työn imua ja pitivät vaikeana vaihtaa työtä pois lastensuojelusta, vaikka työ koetaankin raskaana (ks. myös Forsman 2010).

H1: Mutta meinaan suuntautua tästä takaisin lastensuojeluun ja lapsiin, koska se on musta, tuntuu, että se on mun juttu.

H2: Kyllä mä just niistä lapsista ja nuorista välitän juuri siitä syystä, et mä ajattelen, et heis on niinku tulevaisuus ja toivo, ja heidän elämään voi niinku, positiivisesti vaikuttaminen voi olla tosi merkittävää.

H6: Et ehkä jotenkin kokee, et lastensuojelutyössä sulla on oikeesti niinkö mahdollisuus niinkö vaikuttaa niinkö asioihin positiivisella tavalla, ja jotenkin aina kerta toisensa jälkeen sitä kuitenkin palaa lastensuojelun hommiin, vaikka sieltä yrittää hakeutua pois. Et ehkä se on semmonen oma niinkö sisäinen motiivi työskennellä siellä.

Lastensuojelussa kiinnostaa eniten sijaishuolto sen pitkäjänteisyyden, suunnitelmallisuuden, moniammatillisuuden sekä kokonaisvaltaisuuden vuoksi. Lastensuojelun avohuollossa on enemmän kiireen tuntua kuin esimerkiksi sijaishuollossa. Avohuolto on usein ”tulipalojen sammuttamista”, jolloin pitkäaikaisen ja luottamukseen perustuvan suhteen luominen on haastavaa. Lastensuojelussa kiinnostaa myös se, miten työssä tehdyt päätökset vaikuttavat lasten ja perheiden elämään.

H4: Niin tota, et sitten kun mä vertaan näitä kahta, niin mua kyl motivoi sijaishuollon sellainen työn pitkäjänteisyys, se, et asiakkaat tulee tutuiksi ja tehdään suunnitelmallisemmin kuin esimerkiksi avohuollossa on mahdollista. Se, et avohuollossa oli hyvin vaan semmoista niinku kriisityötä, et sä meet aamulla

töihin ja sä et tiedä, pitäiskö hypätä heti johonkin, et täyty mennä arvioimaan kiireellistä sijoitusta. Et se on niin hektistä. Kun sit taas sijaishuollossa se on oikeasti semmoista niinku suunnitelmallisempaa, siel on muita toimijoita sun kanssa niinkun pohtimassa lapsen tilannetta, et siel on sijaishuoltopaikka tai siel on se perhehoitaja. Et siinä ei olla sillä tavalla yksin kuin mitä ollaan avohuollossa. Et mä ajattelen, et sijaishuollossa ne rakenteet ja se työskentely on semmoista, sopii mulle paremmin.

Opiskelijoita kiinnostaa myös jälkihuolto. Opiskelijat pitävät tärkeänä nuorten osallisuuden lisäämistä yhteiskunnassa. Opiskelijat uskovat, että jälkihuoltonuorilla on paljon mahdollisuuksia tulevaisuuteen ja aikuisuuteen. Jälkihuollossa on mahdollisuus tukea nuoria kiinnittymään yhteiskuntaan (ks. myös Forssen, Laine & Tähtinen 2002, 85). Nuoruudesta aikuisuuteen siirtyminen on tärkeä vaihe yksilön elämässä. Erityistä tukea tarvitseville lastensuojelun asiakkaille itsenäistyminen on usein haastavampaa kuin kotoa itsenäistyville nuorille. (Strandell, Julkinen & Lamminen 2002, 111, 121.)

H3: -- Ja nyt sitten tässä viime aikoina mulla on alkanut kytämään semmoiset jälkihuoltonuoret. Et jos tavallaan sinne lastensuojelusektorille päädyn, niin kyllä mä yritän päätyä varmasti jälkihuoltonuorten kanssa tehtävään työhön. Että siellä mä näen taas sitä potentiaalia olevan aika paljon, että mitenköhän me saadaan ne nuoret sitten niinku omille oikeille raiteilleen lähtemään ja löytämään heille ne omat jutut.

Aineiston perusteella opiskelijoita kiinnostaa myös hieman erilaiset sosiaalityöntekijän työt, kuten varhaisen vuorovaikutuksen työ sekä adoptioneuvonta. Adoptioneuvontaa voi antaa adoptioon perehtynyt sosiaalityöntekijä (Adoptiolaki 22/2012). Myös esimerkiksi uusien sijais- ja tukiperheiden kouluttaminen ja perheterapeuttikoulutuksen suorittaminen kiinnostaa muutamaa opiskelijaa. Kukaan haastateltavista ei nostanut esille kiinnostusta esimerkiksi perheneuvolatyöhön, jossa on mahdollista tehdä terapeuttisella työotteella asiakastyötä. Usein uran alkupuolella sosiaalityöntekijät ovat perinteisessä asiakastyössä ja siirtyvät vähitellen osaamisen lisääntyessä muihin tehtäviin. Usein työkokemuksen myötä sosiaalityöntekijät vaihtavat vähitellen terapeuttisempaan työhön, kuten perheneuvolatyöhön. (Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 23.)

H5: Niin kyllä mä huomaan, et mä säännöllisesti mietin, et mua kiinnostais myös esimerkiksi ensi- ja turvakotityö, vauvatyö, tällainen niinku sosiaalityöntekijänä nimenomaan, en halua sosionomina sinne, mutta nimenomaan sosiaalityöntekijänä aattelen. En lastensuojeluun, mutta just vaikka vankilan perheosasto. Ai että, mä aina välil haaveilen, et vitsit on toi aika. Mut mua kiinnostaa aika moni asia.

Aikuissosiaalityö ja marginaalit

Osa haastateltavista on kiinnostuneita aikuissosiaalityöstä. Aikuissosiaalityössä on useimmiten 18–65-vuotiaita asiakkaita, joilla ei ole omia alaikäisiä lapsia. Opiskelijoita kiinnostaa aikuissosiaalityö sen luonteen vuoksi. Aikuissosiaalityön asiakkaat ovat omasta tahdostaan asiakkuudessa. Aikuissosiaalityö nähdään mutkattomampana kuin esimerkiksi lastensuojelutyö. Opiskelijat kokevat, että aikuissosiaalityössä asiakkaiden kanssa vuorovaikutuksellisen ja luottamuksellisen suhteen luominen on helpompaa kuin esimerkiksi lastensuojelussa. Aikuissosiaalityössä kohdataan asiakkaita, joilla on haastavia tilanteita (Blomgren & Kivipelto 2012).

H5: -- mä koen sellasta suurta intohimoa aikuissosiaalityötä kohtaan.

H4: No mä ajattelen, että aikuisten kanssa työskentely on jotenkin sellaista, öö, mutkattomampaa. Jotenkin, et lastensuojelussa peitellään, lastensuojelussa jätetään kertomatta, jopa valehdellaan, jotta sit ei, tavallaan, et pelätään niitä seurauksia, tai pelätään niitä toimenpiteitä. Kun sit taas, et jos vanhempi tulee kertomaan mulle, et ”joo, oon ryypännyt tässä koko viikonlopun”, nii kyllähän sillä on seurauksia, siihen miten lasten kotiharjoittelua voidaan miettiä kotiin. Et sit taas niinku aikuissosiaalityössä kun ei ole tällaista, aikuissosiaalityö on niinku vapaaehtoista ja jos aikuinen kieltäytyy siitä niin, sit se on, siinähan ottaa yhteyttä, sitten kun hän kokee taas tarvitsemansa. Et se lähtökohta työskentelyyn on eri. Ja toki silleen mutkattomampaa, et tavallaan aikuiset sit taas niinku esimerkiksi päihdeongelmiin liittyen, niin ei ole mitään syytä peitellä. Ei ole niinku tavallaan, et miks he jättäis kertomatta.

Aikuissosiaalityön asiakkailla on haasteita päihteiden, riippuvuuksien, asunnottomuuden, taloudellisten ongelmien ja pitkäaikaistyöttömyyden parissa (Blomgren & Kivipelto 2012). Aikuissosiaalityössä tärkeää on syrjäytymisen vähentäminen sekä psykososiaalisiin sekä taloudellisiin ongelmiin puuttuminen (Forssén, Laine & Tähtinen 2002, 85). Sosiaalityössä tuetaan huono-osaisia sekä tukea tarvitsevia. Sosiaalityössä tuetaan ja vahvistetaan asiakkaiden voimavaroja sekä ehkäistään sosiaalisia ongelmia. (Karjalainen & Sarvimäki 2005, 3.) Usein aikuissosiaalityön asiakkaat eivät saa tarvitsemiaan palveluita muualta palvelujärjestelmästä, minkä vuoksi opiskelijat toivovat pystyvänsä tukemaan ja auttamaan asiakkaita sosiaalityön keinoin. Opiskelijat pitävät aikuissosiaalityön asiakkaiden oikeuksien ylläpitämistä ja asianajoa tärkeänä.

H5: -- aikuissosiaalityö on ”kaatoluokka” ja hän tarkoitti sillä sitä, sinne niinku kaadetaan kaikki se, mikä ei kellekään muulle kuulu. Ja näinhän se vähän on, mutta mä koen sellasta suurta intohimoa aikuissosiaalityötä kohtaan. Mä ajattelen niin, että et mun asiakkaat, meidän asiakkaat täällä on niitä, joiden puolta kukaan ei pidä tässä maailmassa ja se on mun tehtävä täällä,

et mä oon niitten asiakkaiden asianajaja. Mä puolustan heitä ja heidän oikeuksia ja just myös rakenteellisesti yritän viedä sitä asiaa eteenpäin. Et he on aikamoisia väliinputoajia, niin mä jotenkin ajattelen, että mä varmaan jään tähän aikuissosiaalityöhön --.

Vain muutamaa opiskelijaa kiinnostaa marginalisoituneiden ryhmien kanssa työskentely. Opiskelijoiden näkemysten mukaan päihde- ja mielenterveystyössä on mahdollista tehdä vaikuttavaa työtä. Sosiaalityöntekijä toimii usein asiakkaan ”asianajajana” syrjäytymisriskissä oleville asiakkaille. He ovat usein haavoittuvassa asemassa ja tarvitsevat erityistä tukea ja apua. Intohimo päihde- ja mielenterveystyöhön näkyy erään haastateltavan työyhteisössä siten, että monet työntekijät ovat tehneet pitkän uran päihde- ja mielenterveystyössä. Eräs opiskelija on kiinnostunut myös marginalisaatiota koskevien ilmiöiden tutkimuksesta.

H8: Ja mä oon siis koko urani tiennyt, että mä tulen tekemään töitä marginaalissa olevien ihmisten kanssa, eli asunnottomuus ja päihde, eli siinä ei oo tavallaan, se on ollut jo sieltä lähihoitajasta asti. Eli mun ei ole tarvinnut tavallaan miettiä mitään, et minne, mä oon aina tiennyt minne. -- Mut et toki mä oon tehnyt sosiaalityöntekijöiden kanssa tän koko koko matkan töitä. Ja niin, mä luulen, et heidän työhänsä on vaikuttanut muhun tosi paljon tavallaan sen osaamisen. Tai kun se osaaminen on ollut niin vaikuttavana, et mä oon tavallaan halunnut sitä samaa osaamista itelle, ja mä oon myös nähny sen, et heil on kaikilla, tai lähes kaikilla, ollut semmonen tietty intohimo nimenomaan tähän samaan työhön. Eli päihde, ja no oikeestaan päihdetyöhön ja tämmöseen marginaaliasiakaskunnan kanssa työskentelyyn.

Terveyssosiaalityö

Aineistosta nousee esille opiskelijoiden kiinnostus terveyssosiaalityöhön ja etenkin erikoissairaanhoidossa työskentelyyn. Terveyssosiaalityö nähdään mielenkiintoisena, koska työ on kokonaisvaltaista ja moniammatillista. Sosiaalityöntekijä toimii terveydenhuollossa sosiaalityön asiantuntijana. Terveyssosiaalityössä keskitytään asiakkaan tilanteeseen perusteellisesti ja kokonaisvaltaisesti. Opiskelijat uskovat, että terveyssosiaalityössä on melko hyvät mahdollisuudet kohdata asiakkaita. Sosiaalityöntekijä voi tukea asiakasta psykososiaalisesti vaikeissa tilanteissa, esimerkiksi kuntoutuksessa ja sopeutumisessa sairauteen. Terveyssosiaalityössä vahvistetaan asiakkaan hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Sairaalassa voidaan antaa neuvontaa ja ohjausta esimerkiksi talouteen ja erilaisiin hakemuksiin. (Yliruka ym. 2019.) Eräs opiskelija on hakeutunut sosiaalityön opintoihin, koska sosionomi ei työllisty yhtä hyvin etenkin erikoissairaanhoidon kuin sosiaalityöntekijät.

H5: Mua kiinnostaa myös terveystyö paljon. Se on semmoinen, että mitä niinku mietin säännöllisesti, että olisipa siistiä olla jossain ison sairaalan sosiaalityön, ja niin nimenomaan niinku vaikka yliopistollisen sairaalan sosiaalityöntekijänä, että miksei sielläkin vaikka jossain lasten neurologisella mä näen tosi hyvin, että voisin olla sellaisessa työssä.

H7: Ja mä tykästyin tähän terveydenhuollon sosiaalityöhön tosi paljon. Eli mä tykkäsin, et tässä on tavallaan semmoinen kokonaisvaltaisuus. Tässä on tää moniammatillisuus elikkä mulla on tässä lääkärin, fyssarit ja terapeutit kaikki ihan siinä, et sen kun nykäisen ni hihasta ja kysyin että ”hei et mä tarvin tähän apua, voiks sä auttaa”.

Työn luonne

Sosiaalityön opiskelijat jakautuvat tasaisesti siinä, haluavatko he työskennellä lyhyen aikavälin ja matalan kynnyksen palveluissa vai pitkäkestoisessa ja intensiivisessä muutostyössä. Monet opiskelijat ovat työskennelleet sosionomina esimerkiksi lastensuojelulaitoksissa, jossa työ on intensiivistä ja pitkäkestoista. Aineiston perusteella opiskelijat haluavat kohtaamisia lyhyellä aikavälillä esimerkiksi palvelutarpeen arvioinneissa tai terveystyössä. Opiskelijat toivovat pystyvänsä tarjoamaan asiakkaille tukea oikea-aikaisesti. Jotkut haastateltavat pitävät myös siitä, että omia asiakkaita ei välttämättä jää lainkaan, vaan oman työskentelyn jälkeen asiakas siirtyy esimerkiksi toiselle työntekijälle.

H1: Kun mä tykkään olla siinä alkupäässä täällä hetkellä, kun on niin pitkään ollut siellä loppupäässä sitä, että on ollut siellä huostaanotettujen kanssa niin. Niin ehkä sinne alkupäähän.

H5: -- Et mä, mulle ehkä itelle mä huomaan, et mulle ehkä, siks mä mietin just sitä kriisityötä usein, et mulle ehkä sopis semmoinen niinku, et hetken kohtaaminen, psykososiaalinen tuki, katotaan akuutit asiat kuntoon ja sit jatkopolku eteenpäin. Että mulle sopii semmoinen hektisyys, et ehkä jos pitäisi valita kumman otat, niin mä sanoisin, et matalan kynnyksen nopea palvelu kuin semmoinen pitkäaikainen joku terapiatyypinen, intensiivinen kolme vuotta.

Pitkäaikainen asiakassuhde voidaan nähdä toisaalta uuvuttavana ja raskaana ja toisaalta hyvin antoisana. Pitkien asiakassuhteiden ja intensiivisen työskentelyn hyvinä puolina nähdään se, että siinä on mahdollista luoda hyvä suhde ja vuorovaikutus asiakkaaseen. Opiskelijat uskovat, että tällöin tavoitteellisempi muutostyö on mahdollista kuin lyhyemmässä asiakassuhteessa.

H7: -- Mut en oo ollu siinä semmosessa pitkäaikaisessa koskaan, niin mä en osaa sanoa sitten, et miltä se tuntuisi, et jos olisi tällaisia vuosia kestäviä asiakkaita. Et se olis niin erityyppistä työtä sitten. -- Et jos olis tämmöinen pitkäaikainen työskentely vaikka ikääntyneiden palveluissa, niin silloin olis enemmän sitä mahdollisuutta niinku käyttää sitä aikaa siihen vuorovaikutukseen ja luottamuksen

rakentamiseen ja sitä kautta pikkuhiljaa sitten saada asioita niinku vietyä eteenpäin että. Et kyl se varmaan olisi, et vois in ajatella sitä tekeväni.

H6: -- mut huomaan, et oon sen kaipuinen, et kaipaa semmosta kuitenkin vähän, et missä sulla oikeesti on niinkö mahdollisuuksia toimia.

Virka-aikainen työ

Sosionomina työskentelyn jälkeen haastateltavat toivovat virka-aikaista työaikaa aikaisemman kolmivuorotyön tilalle. Monet haastateltavista on työskennellyt kolmivuorotyössä sosionomina, eivätkä opiskelijat halunneet enää palata vuorotyöhön. Usein sosionomit hakeutuvat sosiaalityön opintoihin parempien työaikojen vuoksi (Lähteinen & Tuohino 2013, 51). Etenkin yövuorot vaikuttavat negatiivisesti fyysiseen terveyteen, minkä vuoksi toivotaan virka-aikaista työtä. Lisäksi asiantuntijatehtävissä työaika on lähes aina virka-aikana.

H1: Ihan oman fyysisen terveyteni vuoksi mä joudun työskentelemään virka-aikana -- mut mun ei niinku fyysinen terveys kestänyt sitä, et mulla on tosi pahoja kaikkia univaikeuksia mitkä vaikuttaa sit omaan omaan jaksamiseen ja sitten huomaa muutenkin, et sit kun oli valvonut pari kolmekin yötä putkeen niin, niin mun ei esimerkiksi niinku keho palaudu semmoisest ollenkaan.

H3: Ja tavallaan se näkemys oli siinä, et tavallaan se, jos haluaa uralla edetä eteenpäin, päästä ehkä vähän tämmöseen siitä kolmivuorotyöajattelusta sitten tämmöseen päivätyöajatteluun, mis sit täytyy olla vähän erilainen se koulutustausta ja ja osaamisen tausta.

Työn ja vapaa-ajan välinen tasapaino nousi monissa vastauksissa esille. Sosiaalityön opiskelijat toivovat työaika-autonomi aa, eli työajan joustamista vapaa-ajan ja perheiden tarpeiden mukaan (ks. myös Tammelin 2009). Opiskelijat toivovat mahdollisuuksia tehdä työtä joustavasti sekä yhdistää työ ja perhe-elämä joustavasti. Työn ja perhe-elämän yhdistäminen on tärkeää työpaikan valintaan (Paulin 2017, 10). Oman kalenterin suunnittelu itsenäisesti on tärkeää opiskelijoille.

H4: Virka-aikaan ehdottomasti, et se on kans tässä se iso plussa, et mä oon tykännyt kyl virka-aikatyöstä, tuo säännöllisyyttä ja jos ajattelee perhe-elämän yhdistämistä, niin kyl se helpottaa sitä, et on selkeät työajat ja ne menee samassa kuin lasten kouluajat tai jotenkin silleen, et kyllä se niinku se helpottaa sitä arjen sovittamista yhteen, et on se virka-aikatyö. Mä en jaksaa valvoa, niin mulle ei sovi se vuorotyö kriisipäivystyksessä, et mä tykkään nukkua yöt hyvin.

Aineistosta nousee esille opiskelijoiden kiinnostus sosiaali- ja kriisipäivystyksessä työskentelyyn, mutta kolmivuorotyö estää sinne hakeutumisen ainakin lähitulevaisuudessa.

Sosiaali- ja kriisipäivystyksessä työskentely on haastavaa perheellisenä. Työ sosiaali- ja kriisipäivystyksessä on mahdollista, kun omat lapset ovat vanhempia.

Aineistosta nousee esiin se, että opiskelijat pitävät omaa vapaa-aikaa tärkeämpänä kuin työtä. Eräs opiskelija pitää omaa vapaa-aikaa niin tärkeänä, että toivoo tulevaisuudessa tekevänsä osa-aikaista työaikaa.

Organisaatiot

Aineiston perusteella opiskelijat aikovat hakeutua töihin kaikkein mieluiten julkiselle sektorille valmistumisensa jälkeen. Sosiaalityö on vahvasti julkisella sektorilla tehtävää viranomaistyötä (Metteri 2012), ja suurin osa sosiaalityöntekijöistä työllistyykin julkiselle sektorille. Julkinen sektori on turvallinen ja vakaa työnantajana (ks. myös Wüst & Šimić 2017). Vaikka julkisen sektorin työt ovat mielekkäistä, pohdituttaa hyvinvointialueelle siirtyminen monia haastateltavia. Opiskelijat pohtivat, millaiseksi nykyiset ja tulevat työtehtävät muuttuvat tulevaisuudessa hyvinvointialueella tapahtuvien muutosten myötä.

H3: -- Nyt toki meillä on niin iso myllerrys edessä, et tulee nää hyvinvointialueet, et mähän en voi tietää, kukaan ei voi tietää --.

H2: No nyt ollaan siirtymässä maakuntaan, et mikä on aika jännittävää, että mä en oikein tohon sil taval osaa sanoa. Että oon ihan tykännyt olla kaupungilla niinku palvelukses. Mut toisaalta ehkä joskus vois olla kiva kokeilla jotakin semmoista, mihin ei sitä semmoist viranomaisvastuuta sitten niinku kuuluis.

Monet olivat työskennelleet sosionomina sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Opiskelijat kuvailivat julkisen ja yksityisen sektorin hyviä ja huonoja puolia. Julkinen sektori nähdään hitaana ja byrokraattisena (D'Aprix ym. 2004). Haastateltavia pohdituttaa julkisen sektorin sosiaalityöntekijöiden virkavastuu ja siihen liittyvä vallan ja vastuun välinen suhde. Myös esimerkiksi resurssien niukkuus julkisella sektorilla (Mänttari-van der Kuip 2015) nousee vastauksissa esille. Julkisen sektorin resurssit rajaavat tapoja työskennellä siten, kuten haluaisi (Mänttari-van der Kuip 2015). Sosiaalityön opiskelijoiden mukaan yksityisellä sektorilla on etenkin sosiaalityöntekijänä enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa oman työnsä sisältöön ja kehittyä ammatillisesti kuin julkisella sektorilla asiakastyössä. Julkisella sektorilla nähdään olevan yksityistä tai kolmatta sektoria vähemmän mahdollisuuksia tehdä työtään siten, miten haluaisi. Toisaalta monet opiskelijat pohtivat sitä, etteivät halua olla yksityisellä sektorilla töissä yksityisen sektorin voitontavoittelun ja oman ammattietiikan vuoksi.

H5: Mulla on paljon kokemusta sekä kuntapuolen kun julkisen sektorin että kolmannen sektorin töistä, ja ne sopii mulle molemmat. On julkisen sektorin puolella hyvät puolensa. Se on niinku turvattu, vakaa. Se on sillai aika, niinku, vakaa työpaikka tavallaan. Yksityisel sektoril, kolmannel sektoril. Must siellä on hieno vapaus kehittää ja tehdä. Se on tietenkä epävarma palkkauksen suhteen, mut toinen sektori, en missään tapauksessa. En haluais niinku yksityiselle sektorille, koska mulle on tosi vaikee. Mä tein yhden harjoittelun sosionomin opinnoissa nimenomaan yksityiselle puolelle. Ja mä mietin koko ajan, et miten hitossa yritystoiminta, jossa tarkoituksena on voiton tuottaminen, sopii sosiaali- ja terveyspalveluihin? Ja se ei ole mul oikein valjennut. Se on niinku mulle, siin päästään taas siihen ammattiarvoihin ja -etiikkaan. Niin se on, se on mulle niinku vaikee se yrityskuvio, et sinne en mä haluais.

Kolmas sektori ja erilaiset järjestöt houkuttelevat sosiaalityön opiskelijoita niiden monipuolisuuden ja vapauden vuoksi. Kolmannella sektorilla on paljon erilaisia työmahdollisuuksia, joita esimerkiksi julkisella sektorilla ei ole tarjota. Opiskelijat pitävät siitä, ettei sosiaalityöntekijällä ole viranomaisvastuuta, kuten julkisella sektorilla. Opiskelijat uskovat, että kolmannella sektorilla on paremmat mahdollisuudet työskennellä omien arvojen mukaisesti. Järjestöissä on opiskelijoiden mukaan mahdollisuus oman asiantuntijuuden hyödyntämiseen ilman viranomaisvastuuta.

H6: Ja kolmas sektori kiinnostais osaltaan, että no adoptioeuvonta-asiat on myös semmoisia, mitkä siinä kiinnostais. Et niitä järjestää monesti kolmas sektori. Et suhteen voisin kuvitella työorganisaatioksi.

H7: Järjestöpuoli kiinnostaisi. Koska tuota järjestöpuolella on se hyvä ikäänkuin asema, kun he saa toimia siinä niinkuin asiakkaiden tämmöisenä, niinkun edistää heidän oikeuksiaan ja tuoda esiin niinku sitä heidän näkökulmaansa, ja että vaikka siellä ei taas sitä päätäntävaltaa taas ole. -- että on se kontrolli ja tuki eli vaikka sosiaalityöntekijänä ehkä haluaisit ja näet sen tarpeen jollekin asialle niin voi olla, että just vaikka tämmönen organisaation asettama rajaus sitten estää sitä, et ei pysty sitä toteuttaa, niin jotenkin tämmöinen järjestöpuoli vois olla vapauttavaa jollain tasolla, että vois olla ihan vaan niinku et semmosta niinku asiakkaiden kansalaisuuden tukemista ja osallisuuden ja toimijuuden tukemista.

Eräs opiskelija on kiinnostunut työskentelystä valtion viranhaltijana. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriössä ja Valvirassa on mahdollisuus hyödyntää omaa sosiaalialan asiantuntijuutta sekä siirtyä pois asiakastyöstä. Asiantuntijatehtävissä houkuttelee yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja esimerkiksi erilaiset valvontatehtävät.

H3: -- Valtion virat mua kiinnostaa ihan ehdottomasti. Mä ajattelen, että siellä ollaan sitten tavallaan astetta enemmän ehkä siellä asiantuntijan roolissa tai jopa erityisasiantuntijan roolissa. -- Mietitään niinku tavallaan yhteiskunnallisia vaikutuksia myös hyvin laajalla skaalalla.

Aineiston perusteella sosiaalityön opiskelijat eivät ole juurikaan kiinnostuneita yrittäjyydestä (ks. myös Paulin 2017; Landgrén 2021). Opiskelijat kokevat, että oma osaaminen ja uskallus eivät vielä riitä ainakaan kokoaikaiseen yrittäjyyteen. Opiskelijat nostavat esiin myös yrittäjyyden riskejä ja siihen liittyvää suurta työmäärää (ks. myös Butler 1990) sekä resurssien, osaamisen ja kokemuksen puutetta (ks. myös Galloway & Brown 2002). Sosiaalityön opiskelijat pitävät yrittäjyyttä haastavana sekä taloudellisesti epävarmempana kuin palkkatyötä. Yrittäjänä myös työpäivät ovat pitkiä ja työn ja vapaa-ajan välisen rajan vetäminen nähtiin haastavampana kuin palkkatöissä. Opiskelijat toivovat kohtuullista työmäärää, taloudellista varmuutta sekä työyhteisöä haastavan työn tueksi.

H1: No yrittäjä. Ei, se ei ole mun juttu, tai ei ainakaan tällä hetkellä.

H5: -- Ja sen lisäksi mä oon ite niin intohimoisesti työhön suhtautuva, et mä en varmaan sit, jos mä olisin yrittäjä. Jos unohdetaan siitä se voitontavoitteluaspekti. Jos mä olisin yrittäjä ja sit mul olis asiakkaita ja edelleen sosiaalialan caseja, nii niin mä luulen, et mä olisin itte aika nopeesti varmaan jollain burnout-lomalla, että sit mä en osais. Niinku täällä ku mä oon julkisella sektorilla töissä, niin mä pistän oven kiinni illalla, mä oikeasti pystyn jättää ne asiat sinne töihin. Aika harvoin mietin viikonloppuna työasioita, mut jos mä olisin yrittäjä, niin mä en ole ihan varma, pystyisinkö mä siihen. Eli en ryhdy yrittäjäksi. Kiteytys.

H8: -- tavallaan se, että et tottakai sul on silloin vapaus tehdä ja luoda mitä sä haluat. Mut myöskin se byrokratian raskaus ja se, se niinku vastuu, mikä sulla on ja ne työpäivän pituudet ja muut. Se työmäärä, mitä pitää tehdä ennen kuin sä saat sen vapauden, niin kuulostaa ainakin tällä hetkellä niinku aika kaukaiselta.

Sosiaalityön opiskelijoille yrittäjyys on enemmänkin kaukainen ajatus kuin realistinen tavoite. Sivutoiminen yrittäjyys mahdollistaisi omien mielenkiintojen ja osaamisen hyödyntämisen oman päivätyön lisäksi. Yrittäjyys mahdollistaa oman asiantuntijuuden hyödyntämistä. Yrittäjänä on mahdollista tehdä omanlaisia ja mielty mystensä mukaisia työtehtäviä (D'Aprix ym. 2004).

H3: -- Mut toki sitten tällaista niinku konsultaatio, konsultoivaa niinku asiantuntijatyötä ja tietoa, mitä mä voisin jakaa, niin varmaan semmoistakin löytyisi multa, mutta ei semmoista niinku selkeätä liiketoimintaidea vielä niinku oo. Et en tavallansa sano, et se yrittäjyyuskään on niinku mahdoton ajatus. Enemmän ajattelen sitä, että se yrittäjyys tulis olla semmoista sivutoimista. -- siinä tavallaan ehkä voi paikata niinku, vähän niitä jotain jotain kiinnostuksen kohteita sit, mitä ei ehkä siinä omassa työssä voi.

Opiskelijat ajattelivat yrittäjyydestä yleisesti positiivisesti, mutta opiskelijat ajattelivat kriittisesti kilpailusta ja voitontavoittelusta sosiaalialalla. Opiskelijat kokivat, että voitontavoittelu sosiaalialalla on oman ammattietiikan vastaista.

5.2 Toive vaikuttamisesta

Mahdollisuus vaikuttaa

Aineistosta nousee esille opiskelijoiden kiinnostus päätöksentekoon ja vaikuttamiseen. Opiskelijat haluavat pystyä vaikuttamaan yksittäisten ihmisten elämään sekä yhteiskuntaan sosiaalityön keinoin. Etenkin sosiaalityöntekijän vastuu asiakasprosessista nousi keskusteluissa esiin. Opiskelijoiden toiveena on, että he pystyisivät tekemään sosiaalityöntekijänä sellaista työtä, jolla on mahdollista vaikuttaa asiakkaiden tuen tarpeeseen. Aineiston perusteella monet opiskelijat kokevat, että sosiaalityöntekijöillä on paremmat mahdollisuudet tehdä asiakasta koskevia päätöksiä kuin sosionomina. Myös Lammintaustan (2022) pro gradu -tutkielman mukaan sosiaalityön opiskelijat haluavat olla asiakasprosessissa vastuullisemmassa asemassa kuin sosionomina on mahdollista.

H1: Ja mä aattelen, et sosiaalityöntekijänä sä voit vähän ylemmällä tasolla ehkä vaikuttaa sitte niihin asioihin --.

H8: -- Koska tavallaan alko huomata sitä, et sosionomilla vaikutusmahdollisuudet ylipäätään ja asiakkaan tilanteisiin on tosi pienet, et se käytäntölähtöisyys ehkä rupes tökkimään. Et tavallaan kun hahmotti jo sen laajemman merkityksen siinä työssä, et mitä kaikkea, mitkä kaikki vaikuttaa ihmisten tilanteisiin ja palvelujärjestelmässä ja ehkä yhteiskunnassa. Niin mua alkaa oikeesti aika paljon turhauttaa se, että mä en sosionomina pystykkään vaikuttaa niihin asioihin, mihin mä haluaisin vaikuttaa. --

Aineiston perusteella opiskelijat toivovat työuraltaan vastuullisempia työtehtäviä kuin sosionomina ollessaan. Sosiaalityöntekijä on vastuussa asiakasprosessista ja päätöksistä, mikä nähdään mielenkiintoisena mutta vastuullisena. Haastateltavat kokevat, että ovat valmiita ja tarpeeksi kokeneita siihen, että uskaltavat ottaa sosiaalityöntekijänä vastuuta tekemistään päätöksistä. Sosiaalityöntekijän rooli asiakastyössä nähdään hieman etäisempänä kuin esimerkiksi sosionomina työskenneltäessä, sillä sosionomi tekee usein enemmän asiakastyötä kuin sosiaalityöntekijät. Opiskelijat tunnustivat sosiaalityöntekijän työn enemmän koordinoivana. Aineistosta nousee esille opiskelijoiden ymmärrys sosionomien ja sosiaalityöntekijöiden erilaisista työtehtävistä. Sosiaalityöntekijät ottavat vastuuta

asiakasprosesseissa enemmän, heiltä odotetaan vaativampia työtehtäviä ja he tekevät vaativimmat päätökset. (Horsma & Jauhiainen 2004; Santala 2008, 76–80.)

H4: Eri tavalla vastuuta ja se vastuu on tällä hetkellä se, minkä mä uskallan ottaa vastaan. Että ehkä mä en ollu siihen aikaisemmin silloin valmistumisen jälkeen, niinku sosionomivalmistumisen jälkeen valmis, vaan tota jotenki tarvi sen käytännön kokemuksia ja sen semmosen ammatillisen vahvistumisen. Ja sit tavallaan jatko näihin ja nyt mä aattelen, et pystyy tekemään semmosta vastuullisempaa työtä.

Etenkin lasten ja nuorten kanssa tehtävä työ nähdään merkittävänä. Monen opiskelijan vastauksista nousee esille se, että lapsissa ja nuorissa nähdään olevan tulevaisuus, ja usein heidän elämäänsä pystytään vaikuttamaan sosiaalityön keinoin. Sosiaalityöntekijällä on julkisen vallan käyttäjänä paljon valtaa ja vastuuta (Saarinen, Blomberg & Kroll 2012), mikä huolettaa opiskelijoita etenkin uran alussa. Yleisesti asiakastyössä, etenkin lastensuojelussa ja lapsiperhepalveluissa, sosiaalityöntekijät ovat vastuussa suurista päätöksistä.

H1: Mä aattelen, et lasten kanssa tosi paljon vielä tehtävä. Siis, et pystyy vaikuttamaan niin, mä aattelen, et mä oon tämmönen ennaltaehkäisevän työn liputtaja. Et vaik lastensuojelus, nyt varsinkaan siellä sijaishuollossa, ei ole mitään enää ennaltaehkäisevää. Se on sit jo korjaavaa, mut mä aattelen, et se on myös ennaltaehkäisevää siihen aikuisuuteen nähden. Et kyl mä, varsinkin lasten kanssa tehtävä työ on semmonen, mikä kyl on niinku tosi motivoivaa. Ja haluan sitä niin sosiaalityöntekijänä nyt kuin tulevaisuudessa, kun mitä on tehnytkin, niin tehdä aina. Tai aina ja aina, koskaan ei voi sanoa aina.

Rakenteellinen sosiaalityö

Aineistosta nousee esiin sosiaalityön opiskelijoiden kiinnostus rakenteelliseen sosiaalityöhön. He pitävät tärkeänä yksittäisten ihmisten auttamisen lisäksi rakenteisiin ja yhteiskunnan epäkohtiin vaikuttamista sosiaalityön keinoin. Rakenteellinen sosiaalityö on sosiaalihuoltolakiin (1301/2014) perustuvaa työtä. Sen tarkoituksena on tiedottaa yhteiskunnan sosiaalisista ongelmista. Siinä tiedotetaan asiakastyöstä havaituista haasteista sekä tuodaan esille asiakkaiden tuen tarpeita. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.) Aineiston perusteella rakenteellinen sosiaalityö nähdään kuuluvan enemmän sosiaalityöntekijöille kuin sosionomeille. Monet kiinnostuivat rakenteellisesta sosiaalityöstä vasta sosiaalityön opinnoissa. Sosionomina työskenneltäessä monet ovat huomanneet, että palvelujärjestelmä ei vastaa asiakkaiden tarpeisiin. Sosiaalityön koulutus on tuonut laajempaa näkökulmaa yhteiskunnallisiin asioihin ja vaikuttamiseen sekä tutkimukseen.

H8: No joo, kyllähän siellä taustalla on koko ajan molemmissa ollu se ikään kun halu vaikuttaa, on se sit yksilötasolla tai laajemmalla tasolla.

H5: Niin kyl mä aattelen myös niin, et mä aattelen, et sosiaalityöntekijänä olisi, toivoisin että olisi myös, niinku mulle on tosi tärkeä se rakenteellinen sosiaalityö. Ja vaikka sitä ohjaajanaki tekee, niin se on kuitenkin vähän enemmän sosiaalityöntekijöiden harteille laitettu, ja siihen ehkä sitä resurssia voi ollakin sitten enemmän. -- Ja sit just siihen rakenteelliseen työhön, mikä olis asiakkaiden kannalta ihan ääritärkeä, että me ammattilaiset sitä tehtäisiin. Että koska meidän asiakkaat sitä ei, ei he nouse barrikadeille siks että heil on, he kokee vääryyttä, ei he jaksa, ei heil oo voimavaroja. Se on mun tehtävä, niin sillai mä aattelen, et se olis semmoinen tärkeä yhteiskunnallinen näkökulma myös, että pääsee ydinasioihin seuraavalla koulutustasolla.

Rakenteellisen sosiaalityön tietämys sosiaalityön ammattilaisilla on yllättävän vähäistä. Tietoa tarvitaan sen sisällöstä, menetelmistä sekä tavoista toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä. (Kivipelto 2021.) Monet rakenteellisesta sosiaalityöstä kiinnostuneet ovat kiinnostuneita tieteellisestä tiedosta ja tiedon tuottamisesta sekä jatkokoulutautumisesta. Kehittämis- ja tutkimustyössä nähdään kuitenkin selvästi paremmat mahdollisuudet rakenteelliseen sosiaalityöhön kuin esimerkiksi kiireisessä asiakastyössä.

H9: -- niin ehkä se, että mä näen rakenteellisen sosiaalityön tosi tärkeänä ja mä näen ne vaikuttamismahdollisuudet tavallaan siellä rakenteissa. Vaik mä toki, kun autetaan yksittäistä asiakasta niin siinä se tavallaan niinku autat myös, mutta että se on niin paljon pienempää ja välillisempää, et mä oon ehkä tämmöinen suurten linjojen. Ja mä aattelen jotenkin, että tutkimuksella pystyis semmoisiin niinku yhteiskunnan kipukohtiin jotenkin niinku tehdä interventioita paremmin kuin sitten siinä todella kiireellisen asiakastyön rinnalla. Että just onks ons näillä ihmisillä oikeasti sosiaalityöntekijöillä kuin paljon aikaa rakenteelliseen sosiaalityöhön, teoreettiseen sovellutukseen ja ihmettelemiseen, pyörittelemiseen, analyttisyysyteen ja tämmöiseen niinku poliittiseen vaikuttamiseen, niin tuskin.

5.3 Toive asiantuntijatehtävistä

Asiantuntijatehtävä määritellään tässä siten, että asiantuntijatehtävässä ei ole suoraa asiakastyötä. Asiakastyöstä pois lähtemisen syyt ovat erilaisia. Asiakastyö kuvattiin intensiivisenä ja raskaana. Asiakastyö nähdään henkisesti raskaana, vaikka toisaalta tärkeänä.

H9: Mä luulen, että semmoinen, että. Se mikä jotenkin luotaantyöntävää tässä sosiaalityössä on se, että tää on tosi intensiivistä ja --. Nii jotenkin on tää kyl aika liukuhihnamaista. Että tota tosi kuluttavaa, jos on tottunut tottunut semmoiseen niinku rentoon ja jo liukuvaan, joustavaan työotteeseen ja semmoseen niinku vahvaan niinku itsensä johtamiseen ja muuhun. Nii tota tota tota. On on sillä tavalla rankkaa ja myöskin sitten omat arvot vaikuttaa tosi paljon siihen niinku et minkälaista asiakastyötä haluais tehdä silleen

sen työn laadun puolesta, mutta myös sitten tähän niinku subjektiiviseen vaikka jaksamiseen liittyen, tai muuhun että tämmöinen.

Jatkokouluttautuminen ja tutkimustyö

Aineiston perusteella sosiaalityön opiskelijat ovat hyvin koulutusmyönteisiä (ks. myös Paulin 2017). Opiskelijat pitävät tärkeänä opiskelua ja ammattitaidon kehittämistä sekä ammattipätevyyden ylläpitämistä, mikä on myös laissa määrättyä (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstä 817/2015). Monet haastateltavista nauttivat opiskelusta, tiedon syventämisestä sekä itsensä kehittämisestä ammatillisesti. Monet opiskelijat ovat ajatelleet lyhyempiä koulutuksia, joita voi suorittaa työn ohessa. Haastateltavista kukaan ei ajatellut tehdä toista kokonaista maisteritutkintoa tai muuta pidempää korkeakoulututkintoa toisella alalla.

H1: Musta opiskelu on kivaa. Ja mä huomaan, että mitä enemmän opiskelee niin sitä enemmän ymmärtää, ettei tiedä. Niin mä oon jotenkin tosi kiinnostunut senkin takia opiskelemaan.

H7: Ehkä se on se, myös se ihan oma tämmöinen jatkuvan oppimisen joku halu tai tämmöinen sairas fiksaatio. Että jotenkin oon koukuttunu siihen pienen stressin tunteeseen, et joku essee on palauttamatta tai tekemättä. Että nyt pitäis tehdä tämä, et jotenkin mä niinku mä just mietin, että mitäs me sitten teen, kun mä saan nämä opinnot tehtyä. Niin kyl mun täytyy varmaan keksii jotain muutaki opiskeltavaa sitten.

Sosionomiopintojen loppupuolella sekä sosiaalityön opintojen aikana muutamilla opiskelijoilla on noussut esiin akateeminen tutkijanura sekä väitöskirjan tekeminen. Väitöskirjan tekeminen on monilla usein enemmänkin kaukainen haave kuin tavoite, jota kohti kuljetaan tavoitteellisesti. Opiskelijat eivät osanneet kertoa, mitä jatkokouluttautuminen tai esimerkiksi väitöskirjan tekeminen mahdollistaisi omalla urallaan ja millaisissa työtehtävissä siitä olisi hyötyä. Opiskelijat ajattelevat, että tutkijana työtehtävät suuntautuvat pois asiakastyöstä (ks. myös Sha 2011), mikä ei kuitenkaan ollut kaikkien tavoitteena. Moni väitöskirjasta haaveileva haluaa pysyä asiakastyössä tai siirtyä esimerkiksi kehittämistehtäviin hetkeksi aikaa.

H1: Kyl mä oon ajatellut, et mä graduni nyt niin teen, et mul on mahdollisuus sit väitellä joskus, jos mä sen haluaisin mut. Mut mä en ehkä pidä sitä kauhean todennäköisenä, että mä väittelisin joskus, mutta ihan varmasti opiskelen lisää. En tiedä, että opiskelenko välttämättä ihan kokonaista tutkintoa, mut mut ihan varmasti opiskelen lisää. -- Mä ajattelisin, että kaikki kouluttautuminen tukee kyllä ihan varmasti omaa työtä, mutta sit oikeasti sitä uraa ja urakehitystä, niin sitä mä en kyllä osaa sanoa, et mihin suuntaan mä haluan lähteä sitten joskus --.

H7: Mutta tuota olen haaveillut väitöskirjasta, että jos se olis semmoinen hyvä aihe, mikä niinku oikeasti niinku tempaisee mukanaan niin se. En mä tiedä, et tekiskö sillä mitään. Nykyään väitöskirjojakin tehdään niin paljon, et vaikuttaisiko se sitten niinku jopa työllistymiseen, mutta jos ajatellaan vaikka sitä opettajan uraa, niin sitten siihen se väitöskirja voisi istua aika hyvin.

Haastateltavista muutamit nostivat esiin erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon suorittamisen eräänä toiveena. Erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen suorittaminen nähdään realistisempänä lähitulevaisuuden tavoitteena kuin esimerkiksi väitöskirjan prosessiin ryhtymisen. Eräs opiskelija ajattelee, että erikoissosiaalityöntekijän tutkinto ei vie liian kauas asiakastyöstä kuten esimerkiksi tohtorinkoulutus. Toisaalta erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen saaneista monet hakeutuvat pois asiakastyöstä, esimerkiksi asiantuntija-, opettamis-, johtamis-, tutkimus- ja projektityöhön (Hietamäki & Kantola 2010).

H5: Joo, mähän oon vähän tämmöinen hullu kouluttautuja, et ikuinen opiskelija todellakin, mutta tota mä aattelen, et et sitten kun saan ton maisterin tehtyä niin kyllähän mä salaviihkaa oon jo kattonut sitä erikoistumiskoulutusta, että et mitä se sitten tarkoittaa. Ja sitten paitsi mä tossa sanoin, et ei mua tutkimus tällä hetkellä kiinnosta, niin niin, oonhan mä nyt ottanut selville, et gradusta pitäis saada nelonen, jos haluais tohtorikoulutukseen. -- mut se erikoistumiskoulutus on ehkä semmoinen, mikä mua oikeesti jossain vaiheessa kiinnostais. Mutta ensin pitäis toimii kyl sit muutamia vuosia sit jos jossain jos pystyis stabiilisti ole.

Varma toive tutkijan urasta on selvää vain yhdelle haastateltavista. Toive tutkijan urasta on noussut jo sosionomiopintojen loppupuolella, sillä asiakastyö ei ollut vastannut omiin toiveisiin työelämästä. Tutkijana on mahdollista tutkia asioita, jotka aidosti kiinnostavat. Opiskelija uskoo, että tutkimustyön kautta pystytään tuottamaan yhteiskunnallisesti tärkeää tutkimustietoa sekä yhdistämään sosiaalityön teoriaa ja käytäntöä. Akateemiseen jatko-opintoihin pääsy ja työskentely yliopistomaailmassa oli unelma, minkä toteutuminen ei kuitenkaan ollut aivan varmaa.

H9: Ja tota ja se unelma olisi tietenkin se, että työsuhteessa yliopistolle suorittais sitten ne jatko-opinnot, mutta että se ei ole kaikille mahdollista, mutta siksi se onkin unelma.

H8: No tutkimustyöskentely kiinnostaa senkin takia, että nää ilmiöt on niin äärettömän kiinnostavia. Meillä on niin monenlaisia ilmiöitä, joita pystyis niinku tutkimaan, joita mun mielest kannattais tutkia. -- Niin ehkä niinku se, että sais semmoista syvempää ymmärrystä, jonka sitten vois tuoda käytännön työhön. Niin se on semmoinen, mikä mua kiinnostaa tosi paljon.

Aineiston perusteella muutamit opiskelijat kuitenkin kokevat maisteritutkinnon enemmänkin pakollisena pahana, minkä suorittaminen on ehto sosiaalityöntekijän pätevyydelle ja sitä

kautta laajempiin työmahdollisuuksiin (ks. myös Christie & Kruk 1998). Muutamat opiskelijat hakivat sosiaalityön yliopisto-opintoihin vain sosiaalityöntekijän kelpoisuuden saamisen vuoksi ja sen kautta sosiaalityöntekijän eri tehtäviin.

H2: No mä en oo kyllä yhtään tutkija, ei oo mun juttu. Musta ei tuu tutkijaa, sen mä uskallan teille luvata. -- Et sit ku saan nää yliopisto-opinnot tehtyä ja gradun kirjoitettua nii se on niinku piste ja moro. Ei mitään enää sen jälkeen.

H5: -- Niin mua itteeni toki se kiinnostaa, mut tällä hetkellä mä huomaan, et mun ajatukset, veri vetää siihen, et mä haluan kohdata niitä ihmisiä, että en näe, että vetäytyisin tutkijan kammioon, mut ei se ole poissuljettua kuitenkaan kokonaisuudessaan.

Opetustehtävät

Aineistosta nousee esiin opiskelijoiden kiinnostus opetustehtäviin. Muutama opiskelija on pohtinut esimerkiksi pedagogisia opintoja, jotta saisi opettajan pätevyyden ja sitä kautta ammatillisen pätevyyden erilaisiin opetustehtäviin. Kiinnostus opettajan työhön sekä pedagogisten opintojen suorittaminen on herännyt sosiaalityön opintojen aikana. Usein sosiaalialalla opetustehtävät vievät pois päin asiakastyöstä (Paulin 2017, 22), mikä ei kuitenkaan ollut haastateltavien toiveissa. Kiinnostus opettajan työhön näyttää lähinnä osa-aikaisena oman päivätyön lisäksi tehtävänä työnä. Opettajuus mahdollistaa sellaisia mielenkiinnon kohteita, joita ei omassa päivätyössä voi välttämättä täyttää. Muutama opiskelija on kiinnostuneita sosionomien opettamisesta ammattikorkeakoulussa. Sosionomien opettajana voi jakaa omia kokemuksiaan ja tietojaan tuleville sosiaalialan ammattilaisille ja samalla kehittää itseään. Opiskelijat kokevat, että kokemus sosiaalialalta helpottaa opetustehtävissä suoriutumista. Sosionomin työkokemusta pidetään tärkeänä tekijänä opettajuudessa ja opiskelijoiden motivoinnissa sekä teorian ja käytännön yhdistämisessä.

H1: Mä toivoisin, että viiden vuoden päästä, jos ajatellaan, että mä oikeasti olisin valmistunut, ja mulla olisi yks päivä viikossa semmoista, että mä voisin ammattikorkeakoulussa opettaa sosionomeja. Tää olis ehkä sellainen mun tän hetken ajatus ja toive.

H3: -- Että tavallaansa pystyy ammentamaan sitä omaa työkokemusta jo, sitä on kuitenkin sosiaalialalta sitä yli 15 vuotta, niin pystyis tavallaan sitäkin hyödyntämään sitten.

Kehittämistehtävät

Aineiston perusteella kehittämistyö kiinnostaa sosiaalityön opiskelijoita. Opiskelijat eivät kuitenkaan osanneet kertoa tarkemmin, millaisia kehittämistehtäviä voisi tehdä valmistumisen

jälkeen. Esimerkiksi sosiaalialan osaamiskeskukset mainittiin mahdollisina tulevina työpaikkoina. Kiinnostus kehittämistyöhön oli usein herännyt sosiaalityön opintojen aikana, ja sosiaalityön koulutuksen yhtenä tavoitteena on valmistaa sosiaalityön kehittämiseen (Lähteinen ym. 2017).

H1: Ja mä luulen, että ihan pelkästään tän sosiaalityön koulutuksen kautta mä oon alkanut kiinnostumaan tommoisesta niinku kehittämis- ja tutkimustyöstä ja siihen liittyvistä asioista.

H7: Ja sitä mä odotan ihan älyttömällä innolla, että tuota tässä jo lasketaan päiviä, että milloin pääsee sinne kehittämisen puolelle. Että jos ajatellaan semmoista tulevaisuuden haavetta.

Muutamat opiskelijat haluavat kehittää sosiaalityötä erilaisissa hankkeissa. Opiskelijat uskovat, että kehittämistyön avulla pystytään vaikuttamaan ja tutkimaan sosiaalityön erilaisia ilmiöitä. Hanketyöskentelyn hyvänä puolena nähdään sen projektiluonteisuus ja yhdessä tekeminen, sillä siinä voidaan kehittää ja tutkia asioita yhdessä muiden hanketyöntekijöiden kanssa. Yleisesti sosiaalityöntekijät toivovat yhä enemmän kehittämistyötä, sillä se mahdollistaa usein erilaisen urakehityksen (Paulin 2017, 24).

H8: Ja hanketyöskentely ehkä sen takia, että yksin täällä ei kukaan saa mitään aikaiseks. Et sitten olis tavallaan semmoinen hanke, jossa tähdätään selkeästi jonkin tiedon tuottamiseen tai rakennemuutokseen ja se on sillä tavalla lyhytjänteisempää, kun ajatellaan tämmösiä perinteisiä sosiaalityön virkoja, niin sitten ehkä. Et mä niinku huomaan itessäni myös sellaista, et tommonen projektiluonteinen työ vois olla kivaa. Et siinä näkyisi selkeästi alku, keskikohta ja loppu. Tois vähän vaihtelua tähän työrytmiin.

Johtamistehtävät ja hallintotehtävät

Esihenkilötyöskentely kiinnostaa monia sosiaalityön opiskelijoita, mutta sitä ei koettu ainakaan vielä ajankohtaiseksi uramahdollisuudeksi, eikä kenelläkään opiskelijalla ollut lähitulevaisuuden tavoitteena edetä uralla esimerkiksi esihenkilötehtäviin. Sosiaalialan esihenkilöille asetetaan paljon vaatimuksia ja vastuuta (Pekkarinen 2010), minkä vuoksi esihenkilötehtävät koettiin toistaiseksi liian haastaviksi. Usein esihenkilöiltä vaaditaan vahvaa sosiaalityön substanssiosaamista (Paulin 2017, 18). Opiskelijat eivät kokeneet olleensa valmiita johtamistehtäviin, vaikka sosionomin työuraa ja sitä kautta sosiaalialan osaamista olisi kertynyt jo pidemmältä ajalta. Toiveet esihenkilötyöskentelystä olivat muuttuneet sosiaalityön opintojen ja varsinkin sijaiskelpoisena sosiaalityöntekijänä työskentelyn aikana. Käytännön sosiaalityön kautta on tullut ilmi, kuinka haastavaa esihenkilönä työskentely on. Johtaminen nähdään merkityksellisenä koko työyhteisölle ja johtamisen laatu nähdään

vaikuttavan organisaation toimintaan (ks. myös Pekkarinen 2010; Paulin 2017).

Esihenkilötyössä pääsee hieman etäämmälle asiakastyöstä, mutta on kuitenkin tärkeänä osana asiakastyötä.

H2: Jos mul olis jokin unelmapaikka tai joku niin ehkä sit joitenkin niinku esimerkiksi vaikka sit niinku kuraattoreiden, niinku, johtamista tai sellaista mä voisin kuvitella tekeväni isona. Mutta mulla ei ole mitään tarvetta moneen vuoteen niinku vaihtaa tästä niinku täst mun nykyisestä.

H1: Ja mä jotenkin ajattelen, että esihenkilöllä pitää olla niin paljon enemmän kokemust. Et ehkä jossain kohti. En mä sitä sulje pois missään nimessä. Mut, mut ei. Ei niinku tällä hetkellä mä tykkään asiakastyöstä.

H4: Jossain kohtaa mietin, että olisi tosi mielenkiintoista niinku työskennellä esihenkilönä. Tota, nyt mun ajatus on vähän muuttunut siitä, että mä näen, että jotta voi työskennellä esihenkilönä, niin tota, täytyy olla sitä osaamista, sitä käytännön osaamista, tietotaitoa, joka sitten taas niinku saavutetaan, sen tota, sen käytännön työn tekemisen myötä. Et mä ajattelen, et ensin kartuttaa sitä tietotaitoa, sitten sen jälkeen voi miettiä, et jos jossain kohtaa olis myös esihenkilönä kun sitä ymmärrystä ja ja sitten substanssiosaamista riittävästi.

Yhtenä rajoittavan tekijänä esihenkilöksi hakeutumiselle on se, että lähiesihenkilö voi vaikuttaa asioihin yllättävän vähän. Esihenkilöiden mahdollisuuksia vaikuttaa rajaavat ylempään johdon asettamat rajaukset esimerkiksi resursseista. Lähiesihenkilö voi olla vaikeassa asemassa työntekijöiden ja ylempään johdon välissä. (Kujala 2019.)

H7: Sanotaan, että se on hyvin haasteellinen paikka mitä seuraa omiani esihenkilöitä. Elikkä heillä on ne omat työntekijät, joilla ne omat halut ja tarpeet ja sitten on tämä esihenkilöä seuraava taso, joka taas sitten jonkun verran, tai aika paljonkin rajaa, et kuinka paljon esihenkilö sitten oikeasti voi käytännössä päättää asioista tai vaikuttaa. -- se oli silleen jännä ajatus, koska itte ajattelee, että mitä korkeammalla itte olet, niin sitä korkeammalle se ääni kuuluu, elikkä juuri esihenkilöillä olis se mahdollisuus vaikuttaa, mut se voikin olla, että se vaikuttaminen on helpompaa sieltä vähän alemmalta, enemmän sieltä ruohonjuuritasolta.

Opiskelijat eivät olleet kiinnostuneita hallintotehtävistä. Sosiaalityön opiskelijat toivovat työltään asiakaskohtauksia ja hallintotehtävät nähdään enemmänkin toimistotyönä. Hallintotehtävät vievät pois päin asiakastyöstä, mikä ei ole tavoitteena.

H6: -- hallintotehtävät sitten voi olla aika paljon just sitä, mitä ite koittaa karttaa sitä toimistopöydän äärellä istumista, että mä veikkaan, että se on ehkä se kohta, missä en tule työskentelemään.

5.4 Toive etenemismahdollisuuksista

Itsensä kehittäminen

Sosiaalityön opiskelijat pitävät tärkeänä itsensä kehittämistä ja uuden oppimista omalla urallaan (ks. myös Lähteinen & Tuohino 2013, 50; Paulin 2017, 7, 16). Itsensä kehittäminen sekä ammatillisuuden lisääminen liitetään etenkin opintoihin ja lisäkoulutuksiin sekä työpaikkojen vaihtamiseen. Työpaikan vaihtaminen voi siis tukea itsensä kehittämistä ja jatkuvaa uuden oppimista. Subjektiiivisia tekijöitä ovat esimerkiksi työn merkityksellisenä pitäminen sekä itsensä kehittäminen (Koivunen ym. 2012; Rodrigues, Guest & Budjanovcanin 2013). Opiskelijoilla on omia tavoitteita ja tarpeita, jotka eivät liity ulkoisiin tekijöihin, kuten esimerkiksi palkkaukseen.

H1: Aina pitää kehittää itseään, ihan aina. Mun mielestä ikinä ei saa jäädä jumiin. -- jos ihan pienen tauon pitäisi näistä opiskeluista, mut mut maksimissaan vuoden ja sitten sit mun mielestä pitää kyllä jo, mutta se voi toki siis olla ihan työaikana. Siis niinku, että työ työpaikkakin kouluttaa. Niin mä ajattelen, että jotain pitää koko aika olla pikkaisen tekemässä.

H7: Kyl mä nyt jo haluan, oon jo tosiaan jo sen verran pitkään jo ollut tässä hommassa, et kyllä tämä on nyt jo niinku nähty, et just se itsensä kehittämisen ja semmosen ammatillisen kasvun kannalta niin alkaa olla jo niinku ihan hyvä aika siirtyä, et toivon et jos en tän vuoden aikana, nii heti valmistumisen jälkeen nii voisin jo sitten hakeutua toisen tyyppiseen paikkaan.

Aineiston perusteella monet sosiaalityön opiskelijat ovat kunnianhimoisia ja näkevät työn laajemmin kuin pelkkänä työnä. Intohimo sosiaalityötä ja sosiaalialaa kohtaan sai opiskelijat opiskelemaan sosiaalityötä vielä ammattikorkeakoulun ja usein useamman vuoden sosionomina työskentelyn jälkeen. Työn tahdotaan tehdä laadukkaasti ja hyvin (ks. myös Paulin 2017, 28). Sosiaalityön opiskelijoiden työuraan liittyvät toiveet liittyvät läheisesti työn myönteisesti kokemiseen sekä ammatilliseen osaamiseen sosiaalityöntekijänä (Guo ym. 2014).

H4: Koen, koen, kyl mulla on tärkeätä se työ ja semmoinen tietynlainen kehittyminen ja eteneminen, ja jotenkin, että haluan päästä eteenpäin ja haluan oppia ja mä haluan olla hyvä työssäni. Et tota, et on semmoinen niinku sellaista kunnianhimoa, et tavallaan. Et mulle ei riitä se, et kunhan mä suoriudun vaan jotenkin, vaan kyl mä niinkun, tavoitteena on oppia ja saada sitä ymmärrystä laajennettua aikaisemman työkokemuksen päälle.

H6: -- Ja sitten pitää kuitenkin tärkeänä sitä et, et ei tavallaan tee sitä työtä vaan sen takia, että tulee leipä pöytään, vaan et oikeesti niinkö sulla on tavoitteita niinkö oman työuran suhteen. Ja että se on niinkö semmonen kuitenkin asia, mikä

on aina takaraivossa, että miten niinkö pääsee kehittää itseensä vielä enemmän. Että koen olevani urakeskeinen. No sanotaanko et ei liikaa, mutta että aina niinku kuitenkin on on mietitty et miten pääsee eteenpäin.

Uralla eteneminen

Aineistosta nousee esille opiskelijoiden toive etenemisessä työurallaan. Sosiaalityöntekijöille on yleisesti tärkeää uralla etenemisen mahdollisuus (Paulin 2017). Työuralla voidaan edetä objektiivisesti katsottuna sosionomista sosiaalityöntekijäksi siirryttäessä. Sosiaalityön opiskelijoilla näyttää olevan ajatus siitä, kuinka sosiaalityön yliopistotutkinto mahdollistaa sellaisia työtehtäviä, joita sosionomitutkinnolla voi olla vaikeampi tai jopa mahdoton saavuttaa. Esimerkiksi julkisen sektorin virkoihin vaaditaan usein maisterin tutkinto. Opiskelijat kokevat, ettei työmarkkinoilla arvosteta ja tunneta esimerkiksi ylempää ammattikorkeakoulututkintoa yhtä hyvin kuin yliopistosta valmistunutta maisteria.

H 2: No kyllä se kuitenkin valmistuminen laajentaa niitä mun työmahdollisuuksia. Plus, et se tuo mulle sitte sen pätevyuden tehdä sosiaalityöntekijän virkaa.

H6: -- et varmaan niinku aattelen sitä kautta pääsee uralla etenee, koska sosionominhan on hankala periaatteessa nousta tai sillee, et sehän on aina sitä perusohjaustyötä.

Ylempää korkeakoulututkintoa halutaan hyödyntää laajemmin erilaisissa asiantuntijatehtävissä. Toiveet etenemismahdollisuuksista tarkoittaa usein siirtymistä pois asiakastyöstä. Opiskelijat tiesivät, että haluavat tehdä muutakin kuin perinteistä sosiaalityöntekijän työtä, mutta epäselvää oli, millaista. Asiakastyöstä pois suuntautuvat opiskelijat eivät kuitenkaan osanneet kertoa tarkemmin, millaisiin työtehtäviin he aikovat hakeutua tulevaisuudessa. Opiskelijat haluavat usein jollain tavalla jatkaa asiakastyötä, vaikka asiantuntija- ja kehittämistehtävät kiinnostaisivat.

H4: Sen pidemmälle en ole miettinyt, mut mä aattelen jotenkin niinku, et joko vetämään jotain hanketta tai sitten tota. Tai sitten työtehtävien mukaan, riippuu siitä, mitä sitten olisi. Mut mä ajattelen, et vähän jotakin muuta, kun ihan suoranaista asiakastyöskentelyä. Mä ajattelen, että kuitenkin sosiaalityöntekijän pätevyys tai yhteiskuntatieteiden maisterin pätevyys sitten niin, kyl se taas mahdollista taas ihan uusia ovia myöskin, sitten taas kun sitten taas tää sosionomi AMK, että. Silleen kyl mä ajattelen, et kun valmistun, niin aion hakeutua myös johonkin muualle katsomaan ainakin, et mitä se sitten joku muu on.

Kunnianhimo ja itsensä kehittäminen eivät tarkoittaneet, että opiskelijat aikoivat hakeutua urallaan korkeisiin virkoihin tai edetä urallaan ainakaan lähivuosina. Monille opiskelijoille näyttää riittävän se, että oppii ja kehittyy työssään ilman vertikaalista urakehitystä ja

korkeampiin asemiin hakeutumista. Myös aikaisemman tutkimuksen (esim. Lehto 2007; Rodrigues, Guest & Budjanovcanin 2013; Tervo 2015) mukaan opiskelijoille on tärkeää työn kiinnostus ja merkityksellisyys kuin objektiivisesti mitattu urakehitys. Näyttää siis siltä, että sosiaalityö ei ole ainakaan julkisella sektorilla tehtävänä viranomaistyönä juurikaan urakeskeinen ala (ks. myös Paulin 2018, 22).

H2: -- Mä haluaisin ehkä olla jotenkin enempi sellainen, että tota mä ajattelisin sitä, mut et oon pyrkinyt aina tekemään semmosii työtehtäviä, että missä mä tykkään olla, nii se on ollu semmonen motivoiva asia. Ei niinkää se, et mä etenisin koko ajan jonnekin parempaan, voisko sanoo parempaan, mut korkeammalle siellä työuralla. Mut et mä ajattelen, et se tulee, mitä tulee niinku eteen työuralla, että jos tulee joku mahdollisuus edetä nii ehkä sit, mut se ei oo mikää pakonomainen tarve.

H5: Mä en ole välttämättä niinku sillai perinteisessä mielessä kunnianhimoinen, et mä saatan olla kunnianhimoinen just silleen, että et kun mä aloitan opinnot niin sitten mä tein ne tosi hyvin, tai ku mä päätän et hei, mä haluan hakee näihin opintoihin eteenpäin nii sit mä oikeesti teen sen työn niin et se mahdollistuu. Mutta mä en mä en niinku näe esimerkiksi, et sitten kun minusta tulee palvelupäällikkö hyvinvointialueelle tai tai niinku, et en mä mieti, et olisiko musta johtavaksi sosiaalityöntekijäksi --.

Eräs opiskelija toivoo pääsevänsä valtion virkaan asiantuntijatehtäviin viiden vuoden sisällä yliopistosta valmistumisesta. Pitkä sosionomitausta on hyvä pohja sosiaalialan asiantuntijatehtäviin. Asiantuntijatehtävissä pystytään vaikuttamaan asioihin yhteiskunnallisesti paremmin kuin esimerkiksi asiakastyössä.

H3: Mä toivon, että viiden vuoden päästä mä olisin, olisin hyvinkin vahvassa asiantuntijaroolissa, joko Valviran, Avin, STM:n niinku tavallaan tyypisissä niinku organisaatioissa, ja sitten mä pystyisin siellä niinku ammentaa tästä mun sosiaalialan niinkun laajasta tuntemuksesta eteenpäin tälle yhteiskunnalle jotain, jotain juttua siinä hetkessä.

Sosiaalityön opiskelijat pitävät uralla etenemistä melko haastavana, ellei halua hakeutua erilaisiin asiantuntijatehtäviin. Sosiaalityön opiskelijoiden mukaan sosiaalialalla puhutaan hyvin vähän urasta. Myös esimerkiksi Karmen (2018) käytäntötutkimuksen mukaan sosiaalityöntekijät ajattelevat, ettei urasta ei juurikaan puhuta ja että urasta olisi tärkeää puhua enemmän. Haastatteluaineistossa nousee esille myös kritiikkiä sosiaalialan ura-ajatusta kohtaan.

H1: Mun mielestä sosiaalialalla puhutaan kauhean vähän siitä niinku urasta ja siitä, et kuin hyvää oikeasti asia voi olla, että sä meet eteenpäin ja pääsee uralla eteenpäin.

H3: Tavallansa, jos ajattelee tämmösenä urapolkuna. Niinku sitä, että mä en näe, että kaikki ihmiset olisi hyviä opettajia, ja sit on jotenkin hassua, että sotealalla ajatellaan sitä urapolkua niin, että sit kun on tehnyt tarpeeks kauan sitä asiakastyötä ja sit sä lähdet opettajaksi tai esihenkilöks. Et sit tavallaan sieltä puuttuu jotenkin mun mielestä selkeästi semmoinen vielä joku kolmas vaihtoehto niinku tavallaan niinku yleisestä ura-ajattelusta. Et jos vertaa nyt vaikka poliitikkamaailmaan, että siellä on selkeästi, et ensin ollaan vähän kunnallispolitiikassa mukana, sit mennään, päästään kansanedustajaksi ja sit ollaan meppiä, ja silleen. Et tavallaan, mä jotenkin ajattelen, et meillä puuttuu, niinku sotealalla uravaihtoehtoja puuttuu vielä. Tai mä en ole ite niitä hahmottanut vielä.

Sosiaalityön opiskelijat pitävät itseään enemmän perhekeskeisenä kuin urakeskeisenä. Monet opiskelijat kuitenkin myöntävät olevansa myös urakeskeisiä ainakin jollain tavalla. Opiskelijat ovat tehneet uraan liittyviä valintoja tietoisesti ja hakeutuneet sosiaalityön opintoihin, vaikka tiesivät, että sisäänpääsy sekä opintojen, töiden ja perhe-elämän yhdistäminen on haastavaa. Opiskelijat olivat pohtineet, miten tietyt valinnat, kuten opintoihin hakeutuminen ja työpaikkojen vaihdokset, vaikuttavat omaan työuraan ja kehittymiseen. Monet opiskelijat kokevat myös ristiriitaa sillä, voiko sosiaalialalla myöntää olevansa urakeskeinen. Jokainen opiskelija piti perhettä ja läheisiä tärkeämpänä kuin työtä. Urakeskeisyyden välttäminen saattaakin johtua siitä, että sosiaalityön arvoihin ei välttämättä nähdä kuuluvan uraan liittyvät ulkoiset tekijät, kuten palkkaus.

H1: Mä haluaisin vastata, että mä en ole urakeskeinen enkä tiedä, että miksi haluaisin vastata, että en ole. En tiedä, mä en näe sitä mitenkään huonona ja pahana asiana, että olisi urakeskeinen. Mut mä en tiedä miksi en mä haluaisi olla. Vieköhän se multa sitten jotain mahdollisuutta niinku perhekeskeisyyteen liittyen, kun mä koen, että mä oon kyllä tosi perhekeskeinen. Mut kyllä mä ehkä vähän sit oon. -- kyl mä luulen, että mä ehkä vähän sitten urakeskeinen oon, koska kyllä mulla on. Mun koulutus ja kaikki työkokemus ja mihin hakee ja. Niin kyllähän mä sen tarkkaan mietin ja suunnittelen. Kyl mä varmaan oon urakeskeinen, tiettyyn pisteeseen asti. Perhe menee kuitenkin edelle.

H3: -- Ja toki sillä tavalla oon urakeskeinen, et oonhan mä tavallaan tämmöstä niinku nousujohteista uraa itselle halunnut niinku löytää --.

Vain yksi haastateltavista kertoo tekevänsä uraan liittyviä ratkaisuja ja esimerkiksi normaalista pidempiä työpäiviä uran edistämiseksi. Tällöin läheisten kanssa vietetty aika on vähäisempää, mutta toisaalta läheiset tukevat tätä päätöstä.

H8: -- Mä oon tosi intohimoinen mun työtä kohtaan. Mä teen pitkää päivää jos mulla on jotain, et mä en halua jättää asioita kesken, ja sehän tapahtuu tietysti esimerkiks sosiaalisen elämän kustannuksella. Et mä tosi tosi paljon

panostan työhön ja opintoihin ja ja pidän sitä jos niinku arvoista puhutaan, niin tällä hetkellä se on arvoissa ykkösenä siinä jaetulla ykkössijalla on toki sitten parisuhde ja läheiset --. Et kyllä mä oon niinku todella urakeskeinen ja suorituskeskeinen. -- Eli mä oon niinku tietoisesti tehnyt valinnan, et nyt panostetaan uraan ja nyt ollaan paljon töissä ja opiskellaan paljon ja mun läheiset ymmärtää sen.

Lyhyen ja pidemmän aikavälin toiveet

Aineiston perusteella monen opiskelijan tärkein tavoite ja toive on valmistua yliopistosta, saada sosiaalityöntekijän pätevyys sekä löytää mieluisa työpaikka, jossa voi hyvin. Monet toivovat jatkavansa nykyisessä työssään myös valmistumisen jälkeen, mikä kertoo siitä, että työssä viihdytään. Vain yksi haastateltava toivoo pääsevänsä valtion virkaan asiantuntijatehtäviin pian valmistumisensa jälkeen. Työpaikkojen suuri valinnanmahdollisuus nähdään jopa haasteena oman suunnan löytämisen kannalta, mutta toisaalta opiskelijat ovat melko optimistisia siitä, että löytävät mieluisan työpaikan.

H4: No kyl mä ajattelen, et varmaan oon semmoinen kokeilija. Mä voisin kokeilla vähän monenlaista, ja sitten tota saada semmoista niinku ymmärrystä ja käsitystä sitten niinku laajentaa sen myötä, ja sitten kun sieltä löytyy sitten semmoinen sopiva, niin en näe poissuljettuna sitä, et sit jäis johonkin tiettyyn. – Et kyl mä aion niinku sillä tavalla myös hyödyntää sitä koulutus- ja tutkintotodistusta, et sit se avaa ovia ja mahdollisuuksia sitten katsoa vähän muistakin vinkkeleiltä täs yhteiskunnassa.

Työuralla toivotaan erilaisia työtehtäviä. Työura voi muodostua monista lyhytaikaisista työtehtävistä, kun työelämä muuttuu (Väänänen ym. 2020). Aineistosta nousee esille se, ettei ensimmäinen sosiaalityöntekijän työpaikka ole useinkaan se lopullinen, vaan etenkin työuran alussa kokeillaan erilaisia työtehtäviä, minkä jälkeen jäädytään pysyvämmiin samaan työhön. Sosiaalityöntekijöiden mahdollisuudet kehittyä ja luoda uraa omassa organisaatiossaan nähdäänkin tärkeänä (Karjalainen, Metteri & Strömberg-Jakka 2019, 10). Toisaalta sosiaalityön opiskelijat haluavat työskennellä erilaisissa työtehtävissä ja kokeilla eri mahdollisuuksia työuran aikana. Sosiaalityöntekijöillä on tyypillistä, että ura rakennetaan samassa organisaatiossa ja työntekijä sitoutuu samaan organisaatioon, mikäli työn ehdot ovat hyvät. Tällöin on tärkeää, että työntekijä kokee työnsä merkityksellisenä sekä omat ja organisaation arvot kohtaavat. Nämä lisäävät työntekijän työtyytyväisyyttä sekä sitoutumista työhön. (Meltti & Kara 2009, 32–33.) Usein myös työtehtäviin ajaututaan (esim. Raunio 2009; Karne 2018) ilman päämääräistä työhön hakeutumista.

H2: Niin oon tosi paljon miettinyt, et mikä musta vois tulla tai mitä mä vois tehdä. -- Oon niinku tällä hetkellä tosi tyytyväinen siihen, juuri siihen työhön, missä mä just nyt olen.

H4: No kyl mä ajattelen, et varmaan oon semmoinen kokeilija. Mä vois kokeilla vähän monenlaista, ja sitten tota saada semmoista niinku ymmärrystä ja käsitystä sitten niinku laajentaa sen myötä, ja sitten kun sieltä löytyy sitten semmoinen sopiva, niin en näe poissuljettuna sitä, et sit jäis johonkin tiettyyn.

Sosiaalityön opiskelijat ovat saattaneet vaihtaa työpaikkaa oman työuran aikana oma urakehitys edellä. Samalla opiskelijat tietävät, että liikkuvuus sosiaalialalla on suuri ongelma. Työpaikkojen vaihtaminen tukee omaa ammatillisuuden kehittymistä. Muutama opiskelija kuvasi kyllästyvänsä työhön muutaman vuoden työskentelyn jälkeen. Työpaikan vaihtamisen valinta on vaikeaa etenkin tilanteessa, jossa työyhteisö on hyvä. Asiakassuhteiden katkaiseminen on yksi hidastava tekijä työpaikan vaihtamiselle.

H1: Niin mulla on käynyt tosi hyvä tuuri, että mulla on ollut aivan ihanat tiimit, kenestä on tullut ihan mun perhettä sinä aikana, kun siellä töissä on ollut, niin kyllä mä oon joutunut tosi paljon miettimään niitä, niitä, että vaihtaa työpaikkaa. Mut mä oon mennyt se mun urakehitys edellä. Että mä oon aina ajatellut, että että mitään mä hyödyn tästä myös sitten itse, että mä en ole koskaan ollut sellainen, että mä vaan niinku vaihtelisin työpaikkaa ja ja ihan suin päin sinkoilisin joka suuntaan, vaan vaan kyllä mä ajattelen, että että ei se ole myöskään asiakasystävällistä, että mä vasikoillen ja venkoilen että.

H8: -- et mä oon aina kuvitellut, et mä haluan vakituisen viran, jossa mä pysyn sitten aina tosi kauan, mut aina kun mä oon sellaisen saanut, niin mä oon keskimäärin kaks vuotta viihtynyt tai 2–3 vuotta, ja sit mä haluan jo vaihtaa. Et, et mä en itse asiassa tiedä. Tuntuu, et on osin semmoinen, et kahdessa vuodessa sä opit sen perustyön, mitä se voi sulle antaa, riittävän hyvin. Ja sit jos siitä ei enää tule mitään -- niin silloin täytyy vaihtaa, koska muuten urautuu, ja siit ei oo kenellekään hyötyä.

Monelle opiskelijalle on epäselvää, mitä haluaisi tehdä viiden vuoden päästä. Eräs opiskelija kokee, että sosiaalialalla tapahtuneet muutokset, kuten hyvinvointialueelle siirtyminen, vaikeuttavat omaa tulevaisuuden suunnittelua ja sen pohtimista, millaisissa työtehtävissä haluaa työskennellä pidemmän aikaa. Myös työyhteisössä tapahtuvat nopeat muutokset, kuten työntekijöiden irtisanoutumiset, vaikuttavat omaan työssä viihtymiseen.

H5: -- et mun on vaikea visioida mis mä oon viiden vuoden päässä, koska tää ala muuttuu koko ajan niin paljon, et ennen joulua mä jäin kaupungin työntekijänä lomalle ja sit mä heräsin uuden vuoden päivänä hyvinvointialueen työntekijänä, ja kukaan ei vielä tiedä mitä se tarkoittaa. Tai että et liikkuvuushan on ihan valtava. Ihmiset voi tällä alalla aika huonosti. Osa voi ihan hyvinkin, mut et osa voi myös tosi huonosti ja se näkyy ehkä sit semmosena niinku vaihtuvuutena ja

liikkuvuutena. -- et siksi mä oon alkanut aattelemaan, et mä toivon et mulla on hyvä olla siinä työssä, missä mä sitten ikinä oonki.

Opiskelijat toivovat sopivaa työn ja vapaa-ajan välistä tasapainoa. Opiskelijoiden toiveena on, ettei työ ole liian kuormittavaa ja että työ ja vapaa-aika on sopivasti erillään. Opiskelijat ovat huolissaan omasta jaksamisestaan työssä. Sosiaalityön opiskelijat siis haluavat työltään sopivasti haasteita. Opiskelijat halusivat työn ja vapaa-ajan sopivaa tasapainoa.

H4: Ainoa, mikä huolettaa pitkässä juoksussa nykypäivän työelämässä. Jos ajatellen, et mä en jatkais tässä nykyisessä tehtävässä, on se jaksamiskysymys, eli se, että monessa paikoissa kuulee ja näkee sitä, miten sosiaalityöntekijät uupuu sen työkuorman alla ja mitä sitä työtä on niinku valtavasti.

H5: Mä toivoisin näkeväni itteni jossakin sellaisessa työssä, missä mulla on hyvä tiimi, mulla on hyvä olla, mä pystyn pitämään työelämän ja sen niinku oman elämän jotenkin silleen balanssissa, et mä koen, et se on oikeasti niinku siinä on tasapaino, et mulla on molempia sopivasti. Ja et mä en oo kuormittunut ja et mä koen, et se työ on mielekästä, niin niin se se on niinku mun visio. Ja sitä kohti mä haluan mennäkin.

Opiskelijoilla on toiveena kannustava työyhteisö. Opiskelijat pitävät tärkeänä työyhteisöä. Työpaikan vaihtamiseen liittyy paljon ristiriitaisia tunteita. Työyhteisön kannalta työssä pysyminen on kannattavaa, mutta toisaalta urakehityksen kannalta työpaikan vaihtaminen olisi tärkeää. Työyhteisön toimivuus on yksi tärkeimmistä työpaikan valintaan vaikuttavista asioista (Paulin 2017, 16).

H1: Ja mä oon paljon ajatellut niitä sen mukaan mun mielestä toista pitää olla aina kivaa ja mun mielestä varsinkin lastensuojelutyössä, mutta mä ajattelin, että ihan sotealalla niinku sosiaali- ja terveystalalla niin sulla pitää olla kivat työkaverit ja sun pitää viihtyä siellä töissä ja jotta sä pystyt olemaan avuksi ja hyödyksi ja tueksi niille sun asiakkaille.

H5: -- Mulla ei ole sellaista visioo, että tuonne minä menen. Mä toivoisin näkeväni itteni jossakin sellaisessa työssä, missä mulla on hyvä tiimi, mulla on hyvä olla, mä pystyn pitämään työelämän ja sen niinku oman elämän jotenkin silleen balanssissa, et mä koen, et se on oikeasti niinku siinä on tasapaino, et mulla on molempia sopivasti. Ja et mä en oo kuormittunut ja et mä koen, et se työ on mielekästä, niin se on niinku mun visio. Ja sitä kohti mä haluan mennäkin. Ehkä se on. -- et liikkuvuushan on ihan valtava. Ihmiset voi tällä alalla aika huonosti. Osa voi ihan hyvinkin, mut et osa voi myös tosi huonosti ja se näkyy ehkä sit semmosena niinku vaihtuvuutena ja liikkuvuutena. Niin siksi on niinku, et mä oon nähny, kuinka työyhteisö voi kahessa kuukaudessa hajota kokonaan, et siellä ei ole niinku alkuperäisestä tiimistä ku yks jäljellä, niin se on se on aika se on se on shokeeraavaa tietekö.

Sosiaalityön opiskelijat siis toivovat sopivaa työn ja vapa-ajan tasapainoa.

6 Johtopäätökset

Pro gradu -tutkielmani tarkoituksena oli selvittää sosionomi (AMK) -tutkinnon suorittaneiden sosiaalityön pääaineopiskelijoiden uratoiveita. Analysoin haastatteluaineistoa teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Tutkielmani tulokset voidaan jakaa neljään pääteemaan. Tutkielman tulosten mukaan opiskelijat toivovat työuraltaan ja työtehtäviltään erilaista työnkuvaa, vaikuttamista, asiantuntijatehtäviä sekä etenemismahdollisuuksia. Tulosten mukaan sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveet vaihtelivat jonkin verran, mutta toiveissa oli myös paljon samankaltaisuutta. Opiskelijat kuvailivat erilaisia uratoiveitaan lyhyen ja hieman pidemmän ajanjakson välillä. Sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveet liittyivät useimmiten ihmisten auttamiseen, ihmisten hyvinvoinnin edistämiseen sekä yhteiskunnallisiin epäkohtiin vaikuttamiseen (ks. myös Kallio ym. 2021). Opiskelijat toivoivat monipuolisia työtehtäviä, jotka vastaavat omiin kiinnostuksen kohteisiin. Opiskelijat toivoivat omalta työuraltaan itsensä kehittämistä sekä ammatillisuuden lisäämistä monin tavoin, esimerkiksi kouluttautumalla tai työpaikkojen vaihtamisella. Opiskelijat pitivät tärkeänä yhteiskunnallista vaikuttamista esimerkiksi rakenteellisen sosiaalityön ja tutkimuksen keinoin.

Tutkielman tulos vahvistaa aikaisempaa tutkimusta (esim. Limb & Organista 2003) siinä, että sosiaalityön opiskelijat toivovat edelleen työskentelevänsä asiakastyössä ja että sosiaalityöntekijän työ näyttäytyy opiskelijoille vahvasti julkisella sektorilla tehtävänä asiakastyönä. Aineiston perusteella vain harva opiskelija aikoo lähitulevaisuudessa hakeutua pois asiakastyöstä. Aineiston perusteella sosiaalityön opiskelijat pitävät asiakastyötä merkityksellisenä sekä henkilökohtaisesti että yhteiskunnallisesti. Sosiaalityöntekijänä on mahdollista auttaa ja tehdä merkityksellistä työtä (esim. Karne 2018). Opiskelijat uskoivat, että etenkin lasten tulevaisuuteen pystytään vaikuttamaan sosiaalityön keinoin, mikä on aikaisempien tutkimusten (esim. Weiss ym. 2002; Limb & Organista 2003) mukaan tärkeä motiivi työskentelyssä lasten kanssa.

Opiskelijat haluavat kehittyä henkilökohtaisesti sekä lisätä ammattitaitoaan tutkintojen suorittamisella sekä uuden oppimisella. Sosiaalialan ammattilaisille on ominaista koulutusmyönteisyys (Luukko 2016), ja monet toivoivat opiskelevansa vielä lisää. Koulutusten suorittaminen mahdollistaa mieluisan urapolun rakentamisen (Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 104). Sosionomi tekee tietynlaisen urasiirtymän siirryttäessä sosiaalityöntekijäksi. Monet sosionomit hakeutuivat sosiaalityön yliopisto-opintoihin juuri urakehityksen ja uusien työmahdollisuuksien lisäämiseksi sekä uralla etenemisen

mahdollistamiseksi. Sosiaalityön maisteriopinnot mahdollistavat sosiaalityöntekijän pätevyyden saamisen ja sitä kautta edetä uralla ja saada monipuolisemmin asiantuntijatehtäviä.

Keskeistä on myös se, että sosiaalityöntekijän työssä toivotaan oman ammattitaidon hyödyntämistä monella tavalla. Opiskelijat toivoivat merkityksellistä työtä sekä kehittymistä omassa työssään ammatillisesti. Sosiaalityön tehtävien monipuolisuus mahdollistaa horisontaalisen urakehityksen myös asiakastyössä (Forsman 2010). Työtehtävissä ei aina toivottu ylenemistä, vaan omassa työssä halutaan kehittyä ammatillisesti suunnilleen saman vaatavuustason mukaisissa töissä, kuten aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu (esim. Lehto 2007; Kupiainen ym. 2011). Näyttää siis siltä, että valmistumisen jälkeen sosiaalityöntekijät vaihtavat saman vaatavuustason mukaisten töiden välillä. Työpaikkojen vaihtaminen sosiaalialalla saattaakin tukea urakehitystä mieleiseen suuntaan (Landgrén 2021, 34), vaikka työn haastavuus suunnilleen säilyisi samanlaisena. Tutkielman tulosten mukaan sosiaalityön opiskelijoiden ura ei noudata perinteistä urakäsitystä, jossa työskennellään samalla työnantajalla pitkään ja saavutetaan vähitellen nousujohteista työuraa (ks. esim. Pyöriä 2020; Ojala & Isopahkala-Bouret 2022).

Mahdollisuudet edetä työssä ovat yhteydessä työtyytyväisyyteen (Meltti & Kara 2009, 32–33). Hyvin naisvaltaisella alalla onkin tärkeää, että sosiaalityöntekijät pystyvät halutessaan kehittämään urallaan, sillä usein uralla eteneminen ja yleneminen on mahdollista miesvaltaisella yksityisellä sektorilla. Julkisella naisvaltaisella sektorilla eteneminen on usein haastavampaa kuin yksityisellä sektorilla. (ks. myös Paulin 2017; Wüst ja Šimić 2017.) Miten etenkin julkisella sektorilla pystytään rakentamaan sellaiset olosuhteet, jossa sosiaalityöntekijä voi kehittyä ammatillisesti sekä rakentaa omanlaisensa urapolun? Julkisen sektorin toimintamahdollisuuksien lisääminen (Mänttari- van der Kuip 2015) voi tukea työssä jaksamista ja työssä pysymistä. Uramahdollisuuksien lisääminen sekä ammatillisuuden kehittäminen voivat lisätä sosiaalityöntekijän kokemusta lisääntyneistä toimintamahdollisuuksista. On siis tärkeää, että työnantajat tukevat työntekijöitä kehittämään ammatillisesti, sillä työelämä muuttuu yhä yksilöllisempään suuntaan (ks. esim. Koivunen, Lämsä & Heikkinen 2012).

Urakehityksen- ja suunnittelun mahdollisuuksien parantaminen on siis keskeistä sosiaalialalla. Yleinen ajatus on, että asiakastyössä on vaikeaa luoda urapolkua ja uralla eteneminen usein vaatii siirtymistä johto- tai kehittämistehtäviin (esim. Yliruka ym. 2020). Työnantajien tulee

mahdollistaa sellaiset rakenteet, että sosiaalityöntekijöiden jatkuvaa kehittymistä tuetaan. Esimerkiksi lastensuojelussa jatkokoulutus ja kokemus on edellytys laadukkaalle lastensuojelutyölle (Yliruka ym. 2020). Sosiaalityössä ammatillinen kehittyminen on erittäin tärkeää sosiaalityön kentällä tapahtuvien muutosten keskellä. Lisäkoulutusten suorittamisen auttaa sosiaalityöntekijöitä kehittämään osaamistaan ja lisäämään ammatillista pätevyyttään (Karvinen-Niinikoski ym. 2005). Tämä taas mahdollistaa erilaisia työmahdollisuuksia sekä haastavampia työtehtäviä. Julkisella sektorilla työskentelevien sosiaalityöntekijöiden toimintamahdollisuuksien (Mänttari-van der Kuip 2015) ja osaamisen kehittämisen lisäämiseksi olisi erittäin tärkeää luoda sellaiset rakenteet, jossa työnantaja mahdollistaa sosiaalityöntekijöiden kouluttautumisen niin työssä kuin akateemisella jatkokouluttautumisella.

Merkittävä tutkimustulos on, etteivät opiskelijat hakeudu sosiaalityön opintoihin vain sosiaalityöntekijän pätevyyden saamiseksi, vaan opiskelijat haluavat myös esimerkiksi tutkimus- ja kehittämistyöhön. Opiskelijat kokivat, ettei sosionomitutkinnolla tai sosionomi YAMK-tutkinnolla pääse samanlaisiin työtehtäviin kuten valtiotieteiden tai yhteiskuntatieteiden maisterit. Usein esimerkiksi julkisen sektorin virkoihin ja esihenkilötehtäviin vaaditaan maisterin tutkinto. Monet halusivat hyödyntää valtiotieteiden tai yhteiskuntatieteiden maisterin tutkintoa ja päästä asiantuntijatehtäviin. Tutkinnot siis mahdollistavat paljon erilaisia uramahdollisuuksia, joiden esiintuominen on tärkeää jo opintojen aikana.

Sosiaalityön tutkimuksen ja profession vuoksi olisi tärkeää, että sosiaalityöntekijät kiinnostuisivat nykyistä enemmän myös tutkimustehtävistä ja sitä kautta uuden tiedon tuottamisesta myös sosiaalityön kentälle. Vaikka tohtorintutkintojen suorittaneiden määrä on moninkertaistunut viimeisten vuosikymmenten aikana (Pohjola 2023, 313), ei sosiaalityön opiskelijat olleet varmoja siitä, millaisia uramahdollisuuksia tohtorintutkinnon suorittaminen mahdollistaisi. Yliopistojen olisi tärkeää lisätä keskustelua ja tietoisuutta erilaisista uramahdollisuuksista ja siitä, millaisiin työtehtäviin on mahdollista päästä jatkokouluttautumisella.

Esihenkilötyöskentely jakoi selvästi opiskelijoiden mielipiteitä. Suuri osa opiskelijoista koki, että esihenkilötyöskentelyyn vaaditaan paljon enemmän sosiaalityön substanssiosaamista, minkä vuoksi esihenkilötyöskentely ei ollut ainakaan lähivuosien uratavoite. Usein ennen esihenkilötehtäviä työskennellään usealla eri haastavuustason tehtävissä. Lisäksi

johtamistehtäviin usein ajaudutaan suunnittelemattomasti sosiaalityössä (esim. Raunio 2009; Forsman 2010; Karme 2018), jolloin opiskelijat eivät välttämättä tee sellaisia uraan liittyviä valintoja, jotka ohjasivat nimenomaan johtamistehtäviin. Voi myös olla, että sosiaalityön koulutus ei tarjoa riittävästi välineitä johtamiseen (Niiranen 2004), kun taas ammattikorkeakouluissa johtamisen opinnot kuuluvat opintoihin selvästi enemmän (vrt. Turun yliopisto 2023 ja Turun ammattikorkeakoulu 2023). Johtamisen ja hallintotieteiden opiskelu voisi lisätä opiskelijoiden mielenkiintoa johtamis- ja hallintotehtäviin. Niiranen (2004) esitti jo vuonna 2004, että johtamisen opintoja tulisi lisätä sosiaalityön perusopintoihin enemmän. Laadukas johtaminen lisää sosiaalityöntekijöiden hyvinvointia ja työssä pysymistä (Landgrén 2021), minkä vuoksi olisi tärkeää, että hyvää johtamista käsiteltäisiin opinnoissa nykyistä enemmän.

Mielenkiintoinen tulos on, että sosiaalityön opiskelijat ovat kiinnostuneita rakenteellisesta sosiaalityöstä ja että rakenteellinen sosiaalityö nähdään vahvasti sosiaalityöntekijälle kuuluvaksi. Jotkut opiskelijat halusivat tehdä töitä, joka on merkityksellistä ja jolla on positiivinen vaikutus yhteiskuntaan. Rakenteellista sosiaalityötä on pakollisena yliopistosta riippuen vain muutamia opintopisteitä (Liukko, Muurinen & Karjalainen 2022), mutta esimerkiksi ammattikorkeakouluissa sosionomiopinnoissa rakenteellisesta sosiaalityöstä puhutaan selvästi vähemmän. Lakisääteistä rakenteellista sosiaalityötä tulisi harjoittaa nykyistä paljon enemmän (Liukko ym. 2022), minkä vuoksi opiskelijoiden kiinnostus rakenteelliseen sosiaalityöhön on hyvin toivottavaa. Eniten kiinnostusta rakenteelliseen sosiaalityöhön on heillä, jotka ovat vasta vähän aikaa sitten valmistuneet yliopistosta (Kannasoja ym. 2022, 49). Tämän vuoksi olisi tärkeää ylläpitää kiinnostusta rakenteelliseen sosiaalityöhön myös valmistumisen jälkeen.

Tulosten mukaan opiskelijat toivovat valmistumisensa jälkeen työskentelevänsä julkisella sektorilla yksityisen ja kolmannen sektorin sijaan, vaikka julkisen sektorin haasteet tiedostettiin. Julkisen sektorin ongelmat, kuten resurssien vähäisyys, nousivat haastatteluissa esiin, mutta eivät vaikuttaneet juurikaan toiveeseen työskennellä julkisella sektorilla. Julkisen sektorin vakaus ja varmuus näyttivät olevan tärkeitä opiskelijoille, kuten aiemman tutkimuksen (Wüst ja Šimić 2017) mukaan. Toisen ja kolmannen sektorin työpaikat mahdollistavat sosiaalityötä ilman viranomaisvastuuta ja sen tuomaa painetta. Opiskelijoiden toiveet vaihtelivat enemmänkin työtehtävien sisällöstä ja asiakasryhmästä kuin siitä, millä sektorilla työskentelee.

On tärkeää, että opiskelijat pohtivat uratoiveitaan ennen opintoja sekä opintojen aikana. Sosiaalityössä puhutaan urasta vain vähän, minkä vuoksi keskustelua urasta olisi tärkeää lisätä (esim. Karne 2018). Sosiaalityön opiskelijat kuvasivat, että sosiaalityön työmahdollisuudet ovat niin laajat, että voi olla vaikeaa tehdä uraan liittyviä valintoja. Tämä voi lisätä sosiaalialaa vaivannutta sosiaalityöntekijöiden suurta vaihtuvuutta, kun työn todellisuus ja omaan uraan liitetyt toiveet eivät kohtaa. Sosiaalityön opiskelijoiden uratoiveiden selkiintymiseen voisivat vaikuttaa esimerkiksi opinnoissa tehdyt harjoittelut sekä lyhyet määräaikaikaiset sijaisuudet eri sosiaalityön sektoreilla. Myös mentorointi on tullut suosittumaksi sosiaalialalla. Etenkin työuran alussa sosiaalityöntekijät voisivat hyödyntää mentorointia nykyistä enemmän, sillä mentorointi voi tukea työuraan liittyvää pohdintaa ja päätöksentekoa. Mentori voi auttaa työuran alussa olevaa sosiaalityöntekijää tutkimaan ja ymmärtämään erilaisia uravaihtoehtoja. Myös Yliruka ym. (2020) suosittelevat mentoroinnin käyttöä erityisesti uran alussa oleville lastensuojelun sosiaalityöntekijöille.

Laadullisen tutkimuksen yhtenä haasteena on, ettei tuloksia voi yleistää (Tuomi & Sarajärvi 2013, 74). Tutkielman aineisto koostui yhdeksästä haastattelusta. Tutkielman tuloksiin voi vaikuttaa se, että mahdollisesti urasta kiinnostuneet osallistuvat haastatteluun, jolloin aineisto koostui heidän haastatteluistaan, jotka toivoisivat suuntautuneensa pois perinteisestä asiakastyöstä. Sosionomit työllistyvät laajasti yksityiselle sektorille, jossa on mahdollista luoda omanlaisensa urapolku. Sen sijaan näyttää siltä, että julkisella sektorilla ylempi korkeakoulututkinto mahdollistaa selvästi paremmin urakehityksen kuin ammattikorkeakoulu. Jatkossa opiskelijoiden tai jo valmistuneiden sosiaalityöntekijöiden uratoiveita voitaisiin tutkia esimerkiksi määrällisin menetelmin saadakseen kokonaiskuvan opiskelijoiden uratoiveista. Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia jo valmistuneiden pidemmän aikavälin toiveita, sillä opiskelijat ajattelivat paljon lähitulevaisuutta, kuten toivetta valmistumisesta. Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia ylipäänsä sosiaalityöntekijöiden uratoiveita, sillä hyvinvointialueiden myötä sosiaalityön kenttä voi muuttua paljonkin.

Lähteet

- Adoptiolaki (22/2012) Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120022>. Viitattu 7.2.2023.
- Ahvenainen, Marko & Korento, Kati & Ollila, Johanna & Jokinen, Leena & Lehtinen, Nina & Ahtinen, Janne (2014) Tulevaisuus – paljon mahdollista. Tulevaisuusohjauksen ajatuksia ja tekoja. Turun yliopisto: Tulevaisuuden tutkimuskeskus.
- Arnold, John & Coombs, Crispin R. & Gubler, Martin (2017) Career anchors and preferences for organizational career management: a study of information technology professionals in three European countries. *International Journal of Human Resource management*. 30(22), 3190–3222.
- Blomgren, Sanna & Kivipelto, Minna (2012) Valtaistus – Valtakunnallinen aikuissosiaalityön kartoitus. Raportti 27/2012. Tampere: Terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Bradley, Carolyn & Maschi, Tina & O'Brien, Helen & Morgen, Keith & Ward, Kelly (2013) Faithful but Different: Clinical Social Workers Speak Out About Career Motivation and Professional Values. *Journal of Social Work Education* 48(3), 459–477.
- Butler, Amy C. (1990) A Reevaluation of Social Work Students' Career Interests. *Journal of Social Work Education*, 26 (19), 45–56.
- Chudzikowski, Katharina (2012) Career transitions and career success in the 'new' career era. *Journal of Vocational Behavior* 81, 298–306.
- Christie, Alastair & Kruk, Edward (1998) Choosing to become a social worker: motives, incentives, concerns and disincentives. *Social Work Education*, 17(1), 21–34.
- Cleland, Jennifer A & Johnston, Peter W & Anthony, Micheal & Khan, Nadir & Scott, Neil (2014) A survey of factors influencing career preference in new-entrant and exiting medical students from four UK medical schools. *BMC Medical Education* 14, 151 <https://doi.org/10.1186/1472-6920-14-151>
- Collin, Audrey & Young, Richard A. (2002) *The Future of Career*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Danziger, Nira & Eden, Yoram (2007) Gender-Related Differences in the Occupational Aspirations and Career-Style Preferences of Accounting Students: A Cross-Sectional Comparison Between Academic School Years. *Career Development International* 12(2), 129–149.
- D'Aprix, Amy & Dunlap, Katherine M. & Abel, Eileen & Edwards, Richard L. (2004) Goodness of Fit: Career Goals of MSW Students and the Aims of the Social Work

- Profession in the United States. *Social Work Education* 23(3), 265-280.
<https://doi.org/10.1080/0261547042000224029>
- Doel, Mark (2012) *Social Work. The Basics*. Taylor & Francis.
- Ferriman, Kimberley & Lubinski, David & Benbow, Camilla P. (2009) Work preferences, life values, and personal views of top math/science graduate students and the profoundly gifted: Developmental changes and gender differences during emerging adulthood and parenthood. *Journal of Personality and Social Psychology*
- Forsberg, Hannele & Kuronen, Marjo & Ritala-Koskinen, Aino (2017) Toppuuttelua, kannustamista ja kehittämistarpeita. Jatko-opiskelijoiden rekrytointi ja väitöskirjojen luonne sosiaalityön professorien kuvaamana. Teoksessa Rosi Enroos, Mikko Mäntysaari & Satu Ranta-Törkkö (toim.) *Mielekäs tutkimus. Näkökulmia sosiaalityön tutkimuksen missioihin*. Tampere: Tampere University Press.
- Forsman, Sinikka (2010) *Sosiaalityöntekijän jaksaminen ja jatkaminen lastensuojelussa. Henkilökohtaisen ja muodollisen uran rajapinnoilla*. Tampere: Tampereen yliopisto.
<https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8155-0>.
- Forssén, Katja & Laine, Kaarina & Tähtinen, Juhani (2002) *Hyvinvoinnin tekijät ja uhat lapsuudessa*. Teoksessa Kirsi Juhila, Hannele Forsberg & Irene Roivainen (toim.) *Marginaalit ja sosiaalityö*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Galloway, Laura & Brown, Wendy (2002) *Entrepreneurship Education at University: A Driver in the Creation of High Growth Firms?* *Education and Training* 44(8), 398–405.
- Gewirtz-Meydan, Ateret & Even-Zohar, Ahuva (2017) Retraining programmes in social work: career considerations, factors influencing the decision to study social work and professional preferences among students. *European Journal of Social Work* 21(4), 585–601.
- Guo, Yu & Guan, Yanjun & Yang, Xuhua & Xu, Jingwen & Zhou, Xiang & She, Zhuolin & Jiang, Peng & Wang, Yang & Pan, Jingzhou & Deng, Yufan & Pan, Ziyue & Fu, Mengyao (2014) Career adaptability, calling and the professional competence of social work students in China: A career construction perspective. *Journal of Vocational Behavior*, 85(3), 394–402.
- Hanson, James G. & McCullagh, James H. (1995) *Career Choice Factors for BSW Students: A 10-Year Perspective.* *Journal of Social Work Education* 31(1), 28-37.
- HE 2401/2020. Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan

- mukaisen ilmoituksen antamiseksi. <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2020/20200241>. Viitattu 5.12.2022.
- Helenius, Pia (2020) Ura, lapset ja tavoiteltava perhekulttuuri. Työn ja perheen jännitteitä koulutettujen naisten puheessa. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Hietamäki, Johanna & Kantola, Heli (2010) Sosiaalityön ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arviointitutkimus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2022) Teemahaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudemus.
- Horsma, Teija & Jauhiainen, Elina (2004) Sosiaalihuollon tehtävä- ja ammattirakenteen kehittämisprojektin loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:10. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504225647>
- Juhila, Kirsi (2011) Sosiaalityön selontekovelvollisuus. Janus 17(4), 296–312.
- Kallio, Johanna & Blomberg, Helena & Kroll, Christian (2021) Miksi minusta tulee sosiaalityöntekijä? Tutkimus sosiaalityön pääaineopiskelijoiden ammatinvalintamotiiveista Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka 86(5–6), 497–508. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021112456892>
- Kallio, Johanna (2021) Minusta tulee sosiaalityöntekijä, koska haluan vaikuttaa yhteiskunnallisiin epäkohtiin. Sosiaalityön tutkimuksen seura. Kolumni 1.12.2021. http://www.sosiaalityontutkimussensura.fi/Ajankohtaista?id=170&fbclid=IwAR0ZF0jtJiQoo58tHuIP2e218zKQbZhmFwdAcOOmjKaMH2sZnLYoOILYz_Q. Viitattu 2.9.2022.
- Kananoja, Aulikki (2017) Sosiaalityö ammattina. Teoksessa Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma, 27–47.
- Kannasoja, Sirpa & Ruonakangas, Santra & Närhi, Kati & Rantamäki, Niina & Kokkonen, Tuomo (2022) Sosiaalityöntekijät rakenteellisen sosiaalityön toteuttajina. Teoksessa Eeva Liukko, Heidi Muurinen, Tuomo Kokkonen & Ville Santalahti (toim.) Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Karjalainen, Pekka & Metteri, Anna & Strömberg-Jakka, Minna (2019) Tiekartta 2030. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuus selvitys. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:41. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Karjalainen, Pekka & Sarvimäki, Pirjo (2005) Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015-toimenpideohjelma. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2005:13.

- Karme, Sorella (2018) Kehittävien sosiaalityöntekijöiden kokemuksia Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimen uramallikokeilusta. Helsinki: Helsingin yliopisto.
http://www.socca.fi/files/7870/Kehittavien_sosiaalityontekijoiden_kokemuksia_Helsingin_kaupungin_sosiaali- ja_terveystoimen_uramallikokeilusta_kaytantotutkimusraportti_Sorella_Karme.pdf.
- Karvinen-Niinikoski, Synnöve & Salonen, Jari & Meltti, Tero & Yliruka, Laura & Tapola-Haapala, Maria & Björkenheim, Johann (2005) Konstikas sosiaalityö 2003: Suomalaisen sosiaalityön todellisuus ja tulevaisuuden näkymät. Helsinki: Sosiaali- ja terveystoimi.
- Kinos, Sirppa & Rousu, Sirkka (2017) Mitä kuuluu 10 vuotta täyttäneelle sosiaalialan ylemmälle ammattikorkeakoulututkinnolle ja tutkinnon suorittaneille työelämässä? *Janus* 25(3), 257–265.
- Kivinen, Osmo & Nurmi, Jouni & Kanervo, Otto (2002) Maisteriopista työuralle: suomalaiset korkeakoulutetut eurooppalaisessa vertailussa. Opetusministeriö.
- Kivipelto, Minna (2021) Rakenteellisen sosiaalityön katsaus. Helsinki: Terveystoimi ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-685-5>
- Kloster, Torill & Høie, Magnhild & Skår, Randi (2007) Nursing students' career preferences: a Norwegian study. *Journal of Advanced Nursing* 59(2), 155–162.
- Koivunen, Minna & Lämsä, Anna-Maija & Heikkinen, Suvi (2012) Urasiirtymät muuttuvassa työelämässä – analyysi urasiirtymän käsitteestä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4663-0>.
- Komulainen, Katri & Sinisalo, Pentti (2006) ”Mul on amerikkalaisten työajattelumalli”
Itsensä työllistävien naisten urakertomukset ja yrittäjäminä. *Työelämän tutkimus* 4(3), 149–159.
- Kujala, Arja (2019) Vallankäytön mahdollisuuksia lastensuojelun johtamisessa. Pro gradu -tutkielma. Kokkola: Jyväskylän yliopisto.
- Kupiainen, Mari & Hasu, Mervi & Käsälä, Marja & Leppänen, Anneli (2011) Osaamisen aika. Kohti osaamisen tasavertaisen kehittämisen uutta käytäntöä asiantuntijaorganisaatioissa. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Lahti, Raimo & Lahikainen, Anja Riitta (2013) Pystyykö uudistettu työ- ja elinkeinotoimisto hoitamaan tehtävänsä työllistäjänä ja syrjäytymiskehityksen ehkäisijänä? Teoksessa Työ- ja elinkeinoministeriö (toim.) Työpoliittinen aikakauskirja.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162808/Ty%C3%B6poliittin>

- en%20aikakauskirja2.2013.pdf.PDF?sequence=1&isAllowed=y#page=46. Viitattu 14.10.2022.
- Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstä (817/2015) Finlex
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817>. Viitattu 4.9.2022, 17.9.2022.
- Lamberg, Emma (2022) *Becoming workers – How Young Women Negotiate Their Imagined Futures in the Finnish Work Society*. Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9086-3>
- Lammintausta, Sari (2022) ”Toivottavasti ei tuu semmosta kuivaa virkamiestä” Miten sosionomille (AMK) muodostuu sosiaalityöntekijän ammatti-identiteetti? Turku: Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022051134503>.
- Landgrén, Saana (2021) *Vastavalmistuneiden urapolut 2021: Vuosina 2019–2020 valmistuneiden Talentian jäsenten sijoittuminen työelämään sekä kokemukset saadusta koulutuksesta*. Helsinki: Talentia ry. https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2021/11/Talentia_Urapolut2021_raportti.pdf. Viitattu 16.9.2022.
- Lehto, Anna-Maija (2007) *Työelämän laatu muutoksessa*. Teoksessa Antti Kasvio & Johanna Tjäder (toim.) *Työ murroksessa*. Helsinki: Työterveyslaitos, 93–105.
- Lehtonen, Elina (2012) *Sosiaalityön ammattilaisten tyypilliset työurapolut ja ura-ankkurit*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42437/URN:NBN:fi:jyu-201311112558.pdf;sequence=1>. Viitattu 12.9.2022.
- Limb, Gordon E. & Organista, Kurt C. (2003) *Comparisons between Caucasian Students, Students of Color, and American Indian Student on their Views on Social Work’s Traditional Mission, Career Motivations, and Practice Preferences*. *Journal of Social Work Education*, 39(1), 91–109. <https://doi.org/10.1080/10437797.2003.10779121>.
- Louis, Meryl Reis (1980) *Career Transitions: Varieties and Commonalities*. *The Academy of Management Review*, 5(3), 329–340.
- Luukko, Tiia-Maria (2016) *Sosiaalialan täydennyskoulutus*. Selvitys Talentian jäsenten osallistumisesta täydennyskoulutukseen. Talentia ry. https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2017/03/Ta_ydennyskoulutus_raportti3.1.2017.pdf.
- Lähteinen, Sanna & Raitakari, Suvi & Hänninen, Kaija & Kaittila, Anniina & Kekoni, Taru & Krok, Suvi & Skaffari, Pia (2017) *Sosiaalityön koulutuksen tuottama osaaminen*. SOSNET julkaisuja 7 <http://hdl.handle.net/10138/232157>.

- Lähteinen, Sanna & Tuohino, Noora (2013) Kahden sosiaalialan korkeakoulututkinnon suorittaneiden käsitykset alan korkeakoulutusten tuottamasta osaamisesta. *Janus* 21(1), 41–58.
- Lähteinen, Sanna & Tuohino, Noora (2016) Sosiaalityön erikoisosaamista vahvistamassa – erikoissosiaalityöntekijän koulutus vastaamassa toimintaympäristön muutoksiin. *Janus* 24(1) 185–193.
- Mathias-Williams, Rachel & Thomas, Nigel (2002) Great expectations? The Career Aspirations of Social Work Students. *Social Work Education* 21(4), 421–435.
- Meltti, Tero & Kara, Hanna (2009) Sosiaalityöntekijöiden työolot, -ympäristö ja työhyvinvointi sekä niihin vaikuttavat tekijät. Teoksessa Laura Yliruka, Juha Koivisto & Synnöve Karvonen-Niinikoski (toim.) *Sosiaalialan työolojen hyvä kehittäminen*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Metteri, Anna (2012) *Hyvinvointivaltion lupaukset, kohtuuttomat tapaukset ja sosiaalityö*. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8956-3>
- Mänttari-van der Kuip (2015) *Work-related well-being among Finnish frontline social workers in an age of austerity*. Jyväskylä: University of Jyväskylä. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6191-6>.
- Niemi, Veera (2022) Ajantasaisen empiirisen tutkimustiedon seuraaminen lastensuojelun arjessa. *Janus* 30(2), 189–200.
- Niiranen, Vuokko (2004) Sosiaalityön johtamisen vaatimukset ja kvalifikaatiot. *Janus* 12(2), 226–223. <https://journal.fi/janus/article/view/50267>.
- Ojala, Kristiina & Isopahkala-Bouret, Ulpukka (2022) ”Ura on jonkinlainen menestyksen mitta” – YAMK-tutkinnon suorittaneiden uratoiveiden ja urapolkujen rakentaminen erilaisten uratyyppeiden viitekehyksessä. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja* 24(1), 44–62.
- Ojala, Satu & Pyöriä, Pasi (2020) *Pirstoutuvatko työurat? Teollisuusalat talouden ja teknologian murroksissa*. Tampere: Tampere University Press, 185–223.
- OKM (2022) *Sosiaali- ja terveystieteiden korkeakoulutuksen kehittäminen -hanke Väiliraportti*. Helsinki: Valtioneuvosto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-605-1>. Viitattu 4.9.2022.
- OKM (2019) *Tutkintoon johtavan koulutuksen kehittäminen tukemaan sosiaali- ja terveystieteiden uudistamista*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-650-8>. Viitattu 4.9.2022.

- Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus (2021) Ekonomien osaamistarpeet ja tulevaisuuden työelämä. https://www.ekonomit.fi/wp-content/uploads/2021/01/Osaamistarvekartoitus_2020.pdf. Viitattu 4.9.2022.
- Paulin, Savanna (2017) Sosiaalityön työpaikkojen houkuttelevuus. Talentian selvitys 2017. <https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2017/03/Raportti-Sosiaalityon-tyopaikkojen-houkuttelevuus.pdf>. Viitattu 16.9.2022.
- Pekkarinen, Elina (2010) Sosiaalialan arvojohtajat ja muutoksen managerit. Laadullinen katsaus sosiaalialan johtamisen tutkimuksesta. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Pekkaya, Mehmet (2015) Career Preference of University Students: An Application of MCDM Methods. *Procedia Economics and Finance* 23, 249–255.
- Pohjola, Anneli (2023) Sosiaalityön yliopistoyhteistyö tieteenalaa rakentamassa. Teoksessa Mirja Satka, Johanna Moilanen, Anneli Pohjola, Pirjo-Liisa Rauhala & Nanne Isokuortti (toim.) Sosiaalityön tieteenalaa rakentamassa. Huoltaja-Säätiö SR.
- Pyöriä, Pasi (2020) Työurien tutkimus. Käsitteelliset, teoreettiset ja empiiriset lähtökohdat. Teoksessa Satu Ojala & Pasi Pyöriä (toim.) Pirstoutuvatko työurat? Teollisuusalat talouden ja teknologian murroksessa. Tampere: Tampere University Press.
- Rauma, Jenni (2019) Sosiaalialan ammattilaisten työurat – kysely Talentian jäsenistölle. Diakonia-ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019112522194>.
- Raunio, Kyösti (2009) Olennainen sosiaalityössä. *Gaudeamus*.
- Rodrigues, Richardo & Guest, D. & Budjanovcanin, Alexandra (2013) From anchors to orientations. Towards a contemporary theory of career preferences. *Journal of Vocational Behavior* 83(2), 142–152.
- Rognstad, Nay-Karin & Aasland, Olaf & Granum, Vigdis (2004) How do nursing students regard their future career? Career preferences in the post-modern society. *Nurse education today* 24(7), 493–500.
- Rouhelo, Anne (2009) Akateemisten generalistien urapolut. *Työelämän tutkimus* 7(3), 221–225.
- Saarinen, Arttu & Blomberg, Helena & Kroll, Christian (2012) Liikaa vaadittu? Sosiaalityöntekijöiden kokemukset työnsä kuormittavuudesta ja ristiriitaisuudesta Pohjoismaissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 77(4), 403–418.
- Salo, Paula & Rantonen, Otso & Aalto, Ville & Oksanen, Tuula & Vahtera, Juuso & Junnonen, Sanna-Riitta & Baldschun, Andreas & Väisänen, Raisa & Mönkkönen,

- Kaarina & Hämäläinen, Juha (2016) Sosiaalityön kuormittavuus, voimavaratekijät ja sosiaalityöntekijöiden mielenterveys. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Santala, Juha (2008) Sosiaalityö sosionomien (AMK) kodiksi – Sosionomien (AMK) ja sosiaalityöntekijöiden välisestä työnjaosta kunnallisessa sosiaalityössä. Teoksessa Leena Viinamäki (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-9785-67-4>.
- Sha, Wei & Wong, Yu-ceung Wong & Lou, Vivian W. Q. & Pearson, Veronica & Gu, Donghui (2011) Career Preferences of Social Work Students in Beijing and Shanghai. *Social Work Education* 31(1), 4–21. <https://doi.org/10.1080/02615479.2010.538672>.
- STM (2019) Sosiaalityön tulevaisuus – sosiaalityö julkisena hallintotehtävänä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:47 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4091-8>
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>. Viitattu 4.9.2022.
- Stevens, Martin & Moriarty, Jo & Manthorpe, Jill & Hussein, Shereen & Sharpe, Endellion & Orme, Joan & Mcyntyre, Gillian & Cavanagh, Kate & Green-Lister, Pam & Crip Beth R (2010) Helping others or a writing career? Investigating student motivations to train as social workers in England. *Journal of Social Work* 12(1), 16–36.
- Strandell, Harriet & Julkinen, Ilse & Lamminen, Katri (2002) 'Ku ois vaan sellanen normaali elämä' – elämänkulku marginaalista katsoen. Teoksessa Kirsi Juhila, Hannele Forsberg & Irene Rolvainen (toim.) Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Talentia (2022a) Sosiaalityöntekijän tutkinto. <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/ammattit-ja-patevyydet/ammattit-ja-tutkinnot/sosiaalityontekija/>. Viitattu 15.9.2022.
- Talentia (2022b) Sosionomi (AMK)-tutkinto. <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/ammattit-ja-patevyydet/ammattit-ja-tutkinnot/sosionomi-amk/>. Viitattu 30.9.2022.
- Tammelin, Mia (2009) Työaika ja perheen aika – Poisjättäytymistä vai ulosheittämistä? *Janus* 17(2), 176–183.
- Tapola-Haapala, Maria (2011) Sosiaalityön ammatillaiset refleksiivisinä toimijoina: tutkimus erikoistumiskoulutuksesta Margaret Archerin teorian valossa. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6691-7>
- Tervo, Veera (2015) ”Unelmia ja toimistohommia” – Työuran odotukset ja työn mielekkyys korkeakoulusta valmistuneilla nuorilla aikuisilla. Pro gradu -tutkielma. Rovaniemi:

- Lapin yliopisto.
<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62268/Tervo.Veera.pdf?sequence=2>.
- Tietosuojalaki (1050/2018) Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>.
 Viitattu 12.12.2022.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2013) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turun ammattikorkeakoulu (2023) Sosionomikoulutus. Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto, 210 op. <https://opinto-opas.turkuamk.fi/index.php/fi/21632/fi/21707>. Viitattu 15.3.2023.
- Turun yliopisto (2022) Etäyhteydet. <https://www.utu.fi/fi/etayhteydet>. Viitattu 15.12.2022.
- Turun yliopisto (2023) Sosiaalityö, valtiotieteiden kandidaatti ja valtiotieteiden maisteri (3v+2v) <https://opas.peppi.utu.fi/fi/perustutkintokoulutus/yhteiskuntatieteellinen-tiedekunta/14002/13350>. Viitattu 15.3.2023.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.
 Viitattu 5.10.2022.
- Yliruka, Laura & Heinonen, Jenika & Satka, Mirja & Metteri, Anna & Alatalo, Taija (2019) Terveys- ja sosiaalityö näkyväksi. Terveys- ja sosiaalityön tarve, interventiot ja ajankäyttö. Helsinki: Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca.
[http://www.socca.fi/files/8555/Terveys- ja sosiaalityo_nakyvaksi_-_terveys- ja sosiaalityon_tarve_interventiot_ja_ajankaytto_-_raportti.pdf](http://www.socca.fi/files/8555/Terveys-ja_sosiaalityo_nakyvaksi_-_terveys-ja_sosiaalityon_tarve_interventiot_ja_ajankaytto_-_raportti.pdf).
- Yliruka, Laura & Petrelius, Päivi & Alho, Sirkka & Jaakola, Anne-Mari & Lunabba, Harry & Remes, Silja & Keränen, Saara & Teiro, Sanna & Terämä, Anne-Marie (2020) Osaaminen lastensuojelun sosiaalityössä. Esitys asiantuntijuutta tukevasta urapolkumallista. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 36/2020.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-571-1>
- Viinamäki, Leena & Pohjola, Anneli (2016) Tutkimus sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon suorittaneiden koulutus- ja työmarkkina-asemasta. Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-157-3>
- Vuorinen-Lampila, Päivi (2019) Työelämätulokset eriytyvät saman korkeakoulututkinnon suorittaneilla. Yhteiskuntapolitiikka 84(3), 347–352. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019061320363>
- Väänänen, Ari & Smedlund, Anssi & Törnroos, Kaisa & Kurki, Anna-Leena & Soikkanen, Antti & Panganniemi, Nina & Toppinen-Tanner, Salla (2020) Ajattelu- ja

toimintatapojen muutos. Teoksessa Lauri Kokkinen (toim.) Hyvinvointia työstä 2030-luvulla. Skenaarioita suomalaisen työelämän kehityksestä. Helsinki: Työterveyslaitos, 11–32.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140712/Hyvinvointia%20ty%C3%B6st%C3%A4%202030-luvulla.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

- Wallin, Outi (2012) Hyvinvointityöhön sitoutuminen. Diskurssianalyysi työhön sitoutumisesta perheen, työhyvinvoinnin, ammatillisuuden ja asiakaslähtöisyyden näkökulmista. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Weiss, Idit & Gal, John & Cnaan, Ram A. & Maglajlic, Rea (2002) Where Does it Begin? A Comparative Perspective on the Professional Preferences of First-Year Social Work Students. *British Journal of Social Work* 32(5), 589–608.
- Woodfield, Ruth (2010) Age and first destination employment from UK universities: are mature students disadvantaged? *Studies in higher education* 36(4), 409–425.
- Wüst, Kristen & Šimić, Mirna Leko (2017) Students' Career Preferences: Intercultural Study of Croatian and German Students. *Economics and Sociology*, 10(3), 136–152.

Liitteet

Liite 1. Haastattelukutsu

Hei opiskelija!

Onko sinulla sosionomi (AMK) -tutkinto ja opiskeletko tällä hetkellä sosiaalityötä pääaineenasi? Mikäli kyllä, niin olemme kiinnostuneita kuulemaan koulutuspolkusi taustoista sekä uratoiveistasi. Olemme erityisen kiinnostuneita kuulemaan, mikä sai sinut suorittamaan sosionomikoulutuksen ennen sosiaalityön opintoja. Mikä taas sai sinut hakemaan sosiaalityön opintoihin vielä sosionomiopintojen jälkeen? Entä mitä ajattelet ja toivot tulevaisuuden työelämämahdollisuuksilta? Entä minkälaisia työuraan liittyviä toiveita sinulla on sosiaalityöntekijäksi valmistumisesi jälkeen?

Olemme sosiaalityön opiskelijat Milla Tamminen ja Stella Varjolampi Turun yliopistosta. Keräämme haastatteluaineiston yhdessä, mutta teemme molemmat omat pro gradu -tutkielmat. Stella tutkii ammatinvalintaa sekä syitä, miksi sosiaalityön koulutukseen haetaan vielä sosionomikoulutuksen jälkeen. Milla tarkastelee sosiaalityön opiskelijoiden työuraan liittyviä toiveita.

Pro gradu -tutkielmamme haastattelut toteutamme mahdollisuuksien mukaan joulukuussa 2022 tai tammikuussa 2023. Haastattelut toteutetaan sinulle parhaalla tavalla joko Turun yliopiston tiloissa kasvotusten tai etäyhteyksin. Haastattelun arvioitu kesto on noin 1–1,5 tuntia ja haastattelu nauhoitetaan tutkimuskäyttöön. Tutkimukset toteutetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) laatiman tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaisesti.

Turun yliopiston sosiaalityön professori Johanna Kallio toimii molempien tutkielmien ohjaajana. Ohjaajamme sähköpostiosoite on (sähköposti).

Mikäli haluat osallistua haastatteluun, niin laitathan meille suoraan sähköpostia. Kerromme myös mielellämme lisätietoja sähköpostitse.

Ystävällisin terveisin,

Milla Tamminen

(sähköposti)

Stella Varjolampi

(sähköposti)

Liite 2. Haastattelurunko

Taustakysymykset:

Sukupuoli

Ikä

Koulutustausta (lukio vai ammattikoulu, onko muita korkeakoulututkintoja tai lyhyitä koulutuksia)

Opintojen aloittamisvuosi (sosionomi AMK ja yliopisto)

Valmistumisvuosi (sosionomi AMK, arvioitu valmistumisvuosi yliopistosta)

Kauanko olet opiskellut (sosionomiksi ja sosiaalityöntekijäksi)

Onko sinulla sosiaalityöntekijän sijaiskelpoisuus? Jos on, milloin olet saanut?

Teema 1. Tausta

Kerro hakupolusta (Mitkä olivat ensisijaisia hakukohteita, kauan kesti päästä haluamaan koulutukseen? Mitä hakuväylää pitkin pääsit koulutukseen?)

Kerro opiskelupolustasi (esim. missä olet ollut harjoitteluissa?)

Kerro perheen taustoista (esim. Millainen koulutus- ja ammattitausta vanhemmillasi on ollut? Vaikuttiko perheesi tai lähipiirisi koulutus- tai ammatinvalintaasi? Miten? Miksi?)

Mistä kuulit sosionomi- ja sosiaalityöopinnoista ensimmäisen kerran?

Teema 2. Ammatinvalinta

Ennakkoluulot ja tiedot: Mitä tiesit ja ajattelit sosionomikoulutuksesta ja sosiaalityön koulutuksesta ennen korkeakouluun pääsyä? Oliko sinulla ennakkoluuloja, jotka osoittautuivat oikeiksi tai vääriksi, millaisia? Kuinka tämä vaikutti ammatinvalintaasi vai vaikuttiko se?

Ammatinvalintapäätöksistä ja -vaikeuksista: Miten teit ammatinvalintapäätöksesi liittyen sosionomitutkintoon? Oliko se helppoa vai vaikeaa? Mikä teki siitä helpon/vaikean? Osaatko sanoa, mitkä tekijät vaikuttivat ammatinvalintaasi päätyä ylipäätään sosiaalialalle?

Motiivit sosionomikoulutukseen: Mikä sosionomikoulutuksessa motivoi? Entä mikä sai sinut suorittamaan sosionomikoulutuksen ennen sosiaalityön opintoja? Miksi halusit valmistua juuri sosionomiksi? Miksi päätit hakea sosiaalityön koulutukseen vasta sosionomikoulutuksen jälkeen?

Ammatin- ja koulutuksenvaihto ajatukset: Milloin ja mistä tiesit, että haluat suorittaa sosionomiopintojen lisäksi myös sosiaalityön opinnot?

Motiivit sosiaalityön koulutukseen: Mikä sai sinut hakemaan sosiaalityön koulutukseen ja sosiaalityöntekijäksi? Mikä sosiaalityössä motivoi? Miten kuvailisivat ammatinvalintamotiivejasi juuri sosiaalityötä kohtaan? Miksi haluat valmistua juuri sosiaalityöntekijäksi? Entä miten ammatinvalintamotiivisi sosiaalityön koulutusta kohtaa näyttäytyvät verrattuna aikaisempaa koulutustasi eli sosionomikoulutusta kohtaan?

Teema 3. Työelämään liittyvät toiveet

Sosionomin työelämä: Millaisissa työtehtävissä toimit sosionomina ja kuinka kauan? Millaisia urasiirtymiä sinulla on ollut? Miten olet työskennellyt sosiaalityöntekijöiden kanssa?

Toiveet työstä valmistumisen jälkeen: Millaisissa työtehtävissä haluaisit työskennellä valmistumisesi jälkeen ja miksi? Mitkä asiakasryhmät sinua kiinnostavat ja miksi? Mitä ajattelet tiettyyn asiakasryhmään erikoistumisesta? Millaisissa organisaatioissa haluaisit työskennellä ja miksi? Mitä ajattelet matalan kynnyksen palveluista tai intensiivisemmästä työskentelystä? Millaisia ajatuksia sinulla on asiakastyöstä, esihenkilötyöstä, asiantuntijatyöstä, tutkimustyöstä tai hallintotehtävistä? Millaisia ajatuksia sinulla on yrittäjyydestä?

Sosionomitaustan vaikutus: Miten kokemuksesi sosionomina on vaikuttanut ajatuksiisi sosiaalityöntekijänä työskentelystä? Millä tavalla sosionomin koulutus ja työkokemus ovat vaikuttanut ajatuksiisi tulevaisuuden työtehtävistä ja asiakasryhmistä sosiaalityöntekijänä? Ovatko toiveesi muuttuneet sosiaalityön opintojen aikana? Miten ja miksi? Mitä ajattelet sosiaalityöntekijän ja sosionomin työparityöskentelystä? Onko se vaikuttanut ajatuksiisi?

Pidemmän aikavälin toiveet ja näkemykset: Missä näet olevasi viiden vuoden päästä, kun ajatellaan juuri ammatillisesti? Millaista osaamista tulet todennäköisesti tarvitsemaan tulevaisuudessa? Millä tavalla haluaisit kehittyä työntekijänä? Millaisia ajatuksia sinulla on jatkokouluttautumisesta? Millä tavalla jatkokouluttautuminen tukisi työuraasi?

Työura sosiaalialalla: Mitä odotat tulevista työtehtävistä ja ylipäänsä työuraltasi sosiaalialalla? Mitä ajattelet oman osaamisen kehittämisestä ja uralla etenemisestä? Koetko olevasi urakeskeinen? Millä tavalla se näkyy/ei näy? Toivotko vakaata työuraa vai haluaisitko työkokemusta erilaisista työtehtävistä, miksi? Minkälaisena näet työn ja vapaa-ajan suhteen? Toivotko tulevaisuudessa työskenteleväsi virka-aikana vai haluatko tehdä vuorotyötä?

Ajatukset työelämään siirtymisestä: Millaisia ajatuksia sinulla on työelämään siirtymisestä? Mitkä asiat huolestuttavat tai pelottavat työelämään siirtymisessä?

Lopetus:

Tuleeko sinulle lisättävää tai kommentoitavaa?